

2020

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Gmina Elbląg

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
DANE DEMOGRAFICZNE	4
PRZESTĘPCZOŚĆ.....	6
LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	7
GRUPA BADANA	7
CEL BADANIA	8
PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW	9
SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE.....	10
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA.....	15
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE	17
PRZEMOC W RODZINIE	20
<i>Przekonania dotyczące wychowania dzieci</i>	<i>20</i>
<i>Zjawisko przemocy w rodzinie</i>	<i>22</i>
HAZARD.....	25
CYBERPRZEMOC I UZALEŻNIENIE OD INTERNETU	27
BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH	29
GRUPA BADANA	29
CEL BADANIA	29
WYNIKI BADAŃ.....	30
PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY	39
METODOLOGIA	39
CEL BADANIA	39
CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ	40
WYNIKI.....	43
<i>Substancje psychoaktywne: Alkohol.....</i>	<i>43</i>
<i>Substancje psychoaktywne: Papierosy</i>	<i>47</i>
<i>Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze</i>	<i>49</i>
<i>Postawy wobec substancji psychoaktywnych</i>	<i>50</i>
<i>Przemoc w szkole.....</i>	<i>52</i>
<i>Uzależnienie od internetu i cyberprzemoc.....</i>	<i>54</i>
<i>Hazard</i>	<i>61</i>
<i>Czas Wolny</i>	<i>63</i>

<i>Telewizja</i>	67
WYBRANE ZAGADNIENIA Z ESPAD-U. PORÓWNANIE WYNIKÓW BADANIA UCZNIÓW Z GMINY ELBLĄG Z WYNIKAMI PRÓBY OGÓLNOPOLSKIEJ Z 2019 ROKU	69
METODOLOGIA	69
CEL BADANIA	70
GRUPA BADANA	71
WYNIKI	72
ESPAD-PODSUMOWANIE	92
ANALIZA SWOT – SZANSE I ZAGROŻENIA ORAZ MOCNE I SŁABE STRONY.....	93
PODSUMOWANIE.....	97
ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ:	102
<i>Czynniki ryzyka</i>	102
<i>Czynniki chroniące</i>	103

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w drugiej połowie 2020 roku, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnieniem od hazardu, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, cyberprzecią, a także postawami społecznymi wobec tychże zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w gminie Elbląg wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

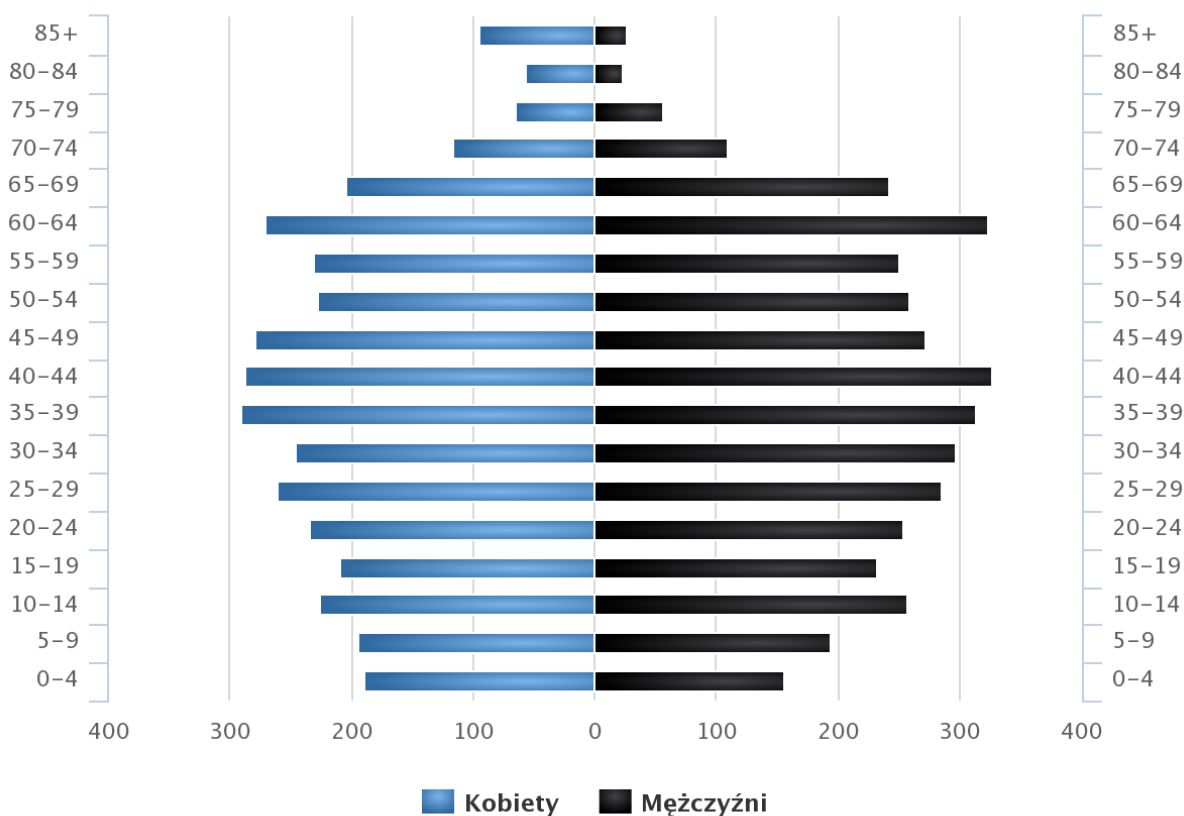
- 1) dorośli mieszkańcy
- 2) dzieci i młodzież szkolna
- 3) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

DANE DEMOGRAFICZNE

Gmina Elbląg ma 7 563 mieszkańców, z czego 48,7% stanowią kobiety, a 51,3% mężczyźni. W latach 2002-2019 liczba mieszkańców wzrosła o 13,1%. Średni wiek mieszkańców wynosi 39,2 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców gminy Elbląg, 2019

(Źródło: GUS)

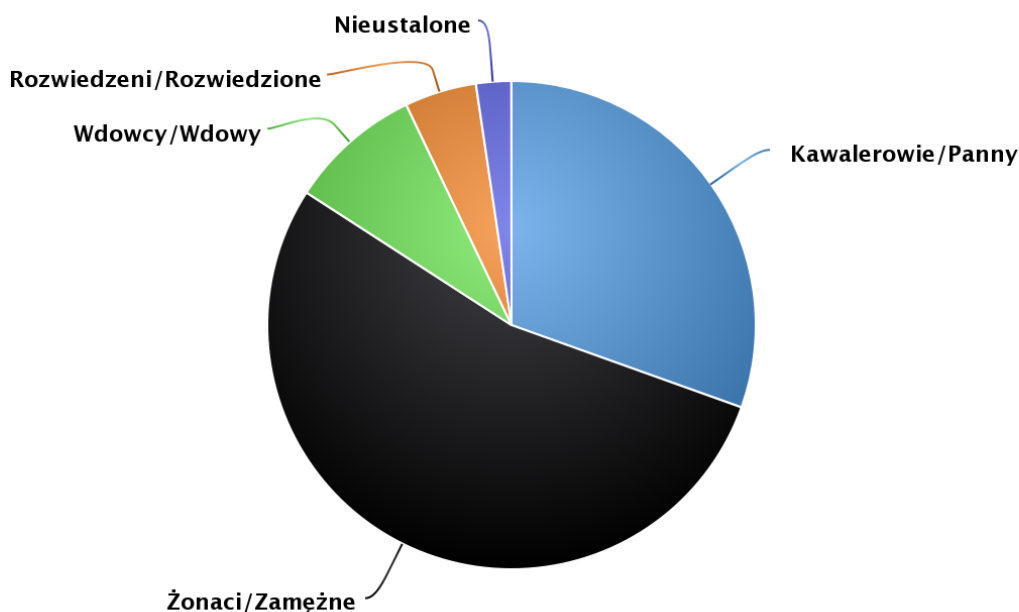

www.polskawliczbach.pl

Mieszkańcy gminy Elbląg zawarli w 2019 roku 36 małżeństw, co odpowiada 4,8 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to więcej od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz wartość porównywalna do wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,7 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 30,5% mieszkańców gminy Elbląg jest stanu wolnego, 53,6% żyje w małżeństwie, 4,8% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,8% to wdowy/wdowcy.

Stan cywilny (Ludność w wieku 15+ lat) – Gmina Elbląg

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

www.polskawliczbach.pl

Gmina Elbląg ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 24. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu 3,19 na 1000 mieszkańców gminy Elbląg. W 2019 roku urodziło się 82 dzieci, w tym 47,6% dziewczynek i 52,4% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 374 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,94 i jest większy od średniej dla województwa oraz porównywalny do współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.¹

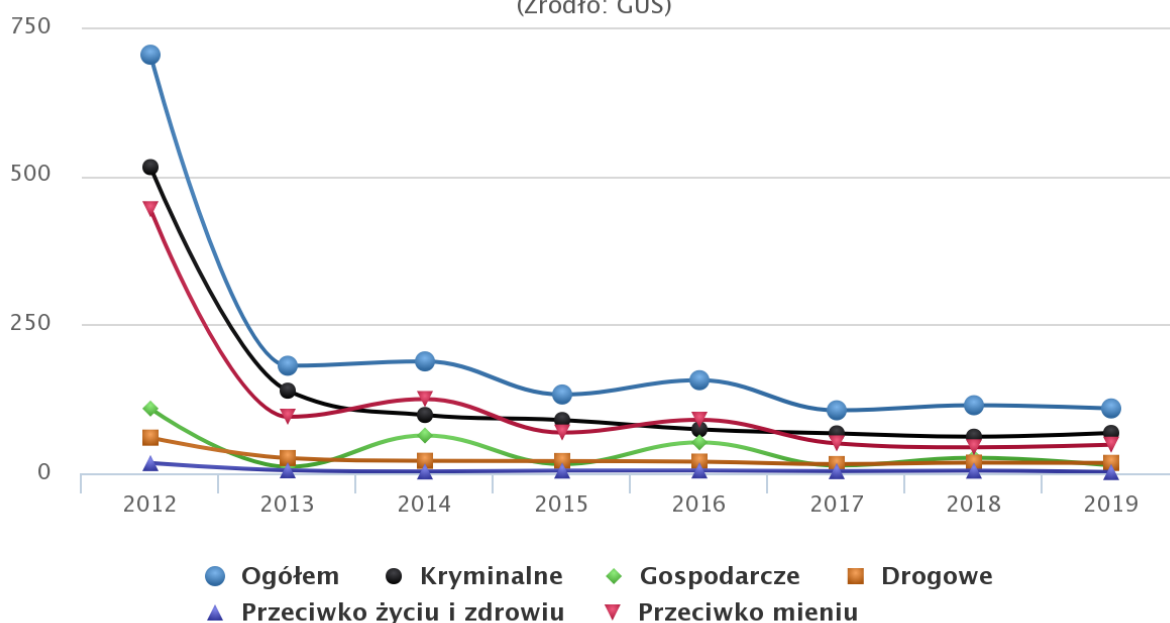
¹ Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Elblag

PRZESTĘPCZOŚĆ

W 2019 roku w gminie Elbląg stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe) 109 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 14,37 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.²

Przestępstwa stwierdzone (oszacowanie) w gminie Elbląg w latach 2012 – 2019

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

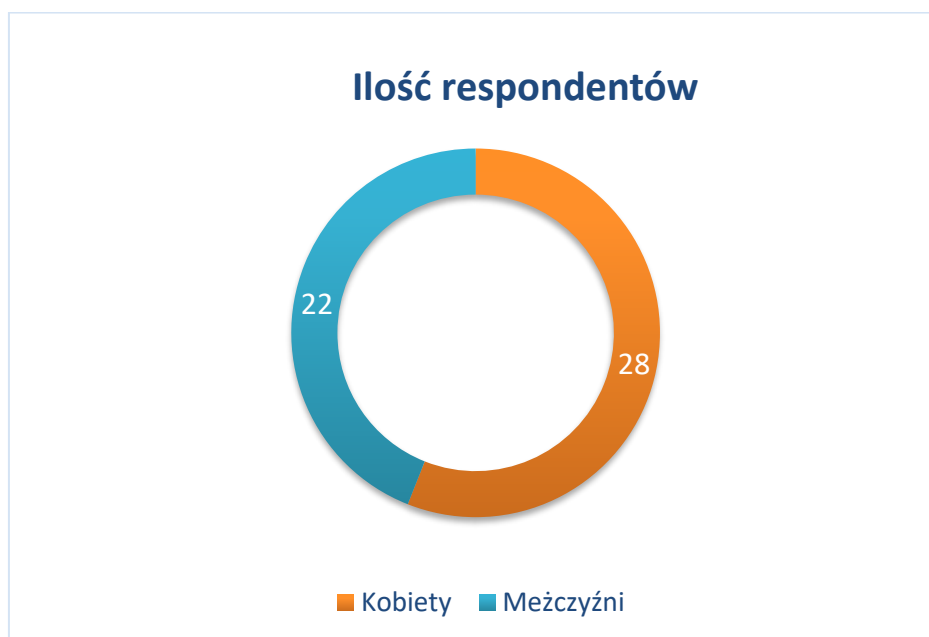
² Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Elblag#poziom-przestepczosci

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

GRUPA BADANA

Badania miały charakter ulicznej ankiety w formie papier-ołówek i obejmowały mieszkańców gminy Elbląg, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 50 osób, w tym 28 kobiet oraz 22 mężczyzn. Średnia wieku respondentów wyniosła 32 lata.

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym,
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze,
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od hazardu,
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych,
- zagadnienia związane z cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami.

PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW

W pierwszej części badania poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców gminy Elbląg.

<i>Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców</i>				
<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	0%	0%	2%	98%
Zanieczyszczenie wody	0%	0%	0%	100%
Zanieczyszczenie krajobrazu (zaśmiecenie)	6%	26%	68%	0%
Bezrobocie	4%	60%	22%	14%
Bieda, ubóstwo	4%	50%	14%	32%
Wzrost przestępczości	4%	4%	16%	76%
Kryzys rodziny	0%	4%	2%	94%
Kryzys norm moralnych	0%	2%	0%	98%

Jako najważniejszy problem społeczny mieszkańcy określają **bezrobocie – 64%**³, **następnie biedę, ubóstwo – 54%**.

³ Łącznie odpowiedzi *bardzo istotny i raczej istotny*.

SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

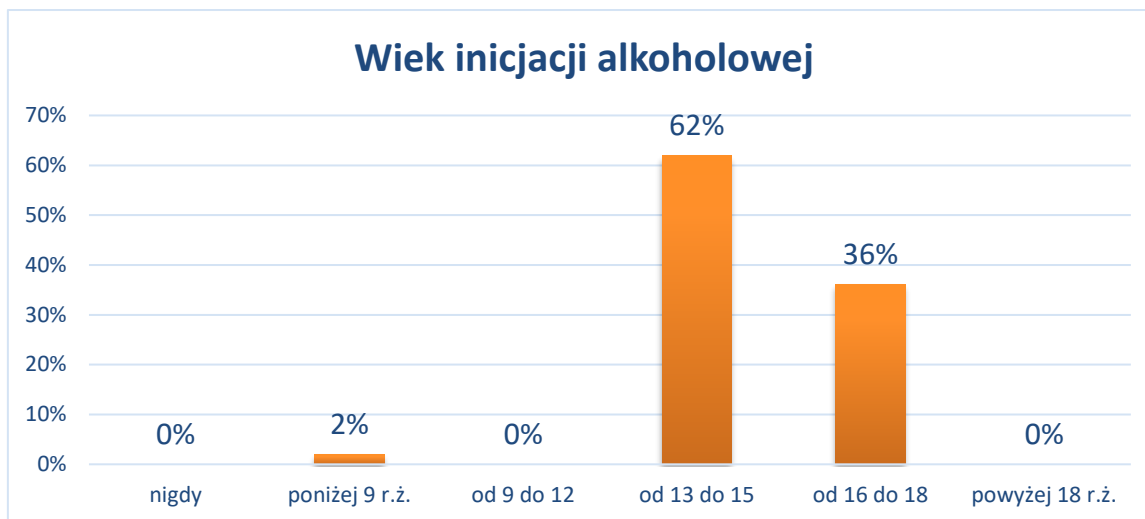
Badania CBOSu z 2019 pokazują, że *Ponad połowa Polaków (56%) deklaruje, że pije alkohol okazjonalnie, mniej niż co dziesiąty badany spożywa go często (8%), a co trzeci unika okazji do picia alkoholu lub w ogóle nie bierze go do ust (33%). W stosunku do badania z 2010 roku nieznacznie zmniejszył się odsetek deklarujących częste picie (z 11% do 8%), a nieco więcej ubyło całkowitych abstynentów (z 22% do 16%). Wzrósł więc udział osób spożywających alkohol czasami, z dobrej okazji, ale nie często (z 50% do 56%). Odsetek ten jest obecnie najwyższy (...).*

W kwestii rodzaju spożywanego alkoholu *Najczęściej spożywanym alkoholem jest piwo, ale jego udział znacząco zmalał od 2010 roku. Wówczas co druga osoba spośród pijących alkohol (52%) przyznawała, że najczęściej sięga po piwo. Obecnie wybiera je 39% osób, które nie rezygnują z napojów procentowych. Na drugim miejscu znajduje się wino (25%), a na trzecim – wódka (16%). Odsetek osób najchętniej wybierających wino rośnie od 2007 roku, natomiast największy wzrost dotyczy alkoholi wysokogatunkowych, np. koniaku, whisky – obecnie co dziewiąta osoba (11%) pijąca alkohol deklaruje, że, jeśli sięga po kieliszek, to najczęściej z tego typu trunkiem.⁴*

W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców na temat alkoholu.

Pierwszą z poruszanych kwestii był **wiek inicjacji alkoholowej**. Największa liczba ankietowanych wskazała na wiek pomiędzy 13 a 15 rokiem życia – 62% . Pozostałe odpowiedzi dotyczyły 16 – 18 roku życia – **36%** oraz poniżej 9 lat – 2%.

⁴ Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań: Konsumpcja alkoholu w Polsce, Grudzień 2019
Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF (dostęp: 7.07.2020)

Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. Największa liczba badanych przyznała, że spożywa alkohol kilka razy w miesiącu (56%), jednakże część mieszkańców gminy wskazało, że spożywa alkohol kilka razy w tygodniu (12%), a nawet codziennie (4%).

Otrzymane wyniki można podsumować stwierdzeniem, że istnieje niewielka grupa ryzyka uzależnienia od alkoholu. Należy zadbać o psychoedukację w tym zakresie – ryzyko i możliwe zagrożenia wynikające z częstego spożywania napojów alkoholowych.

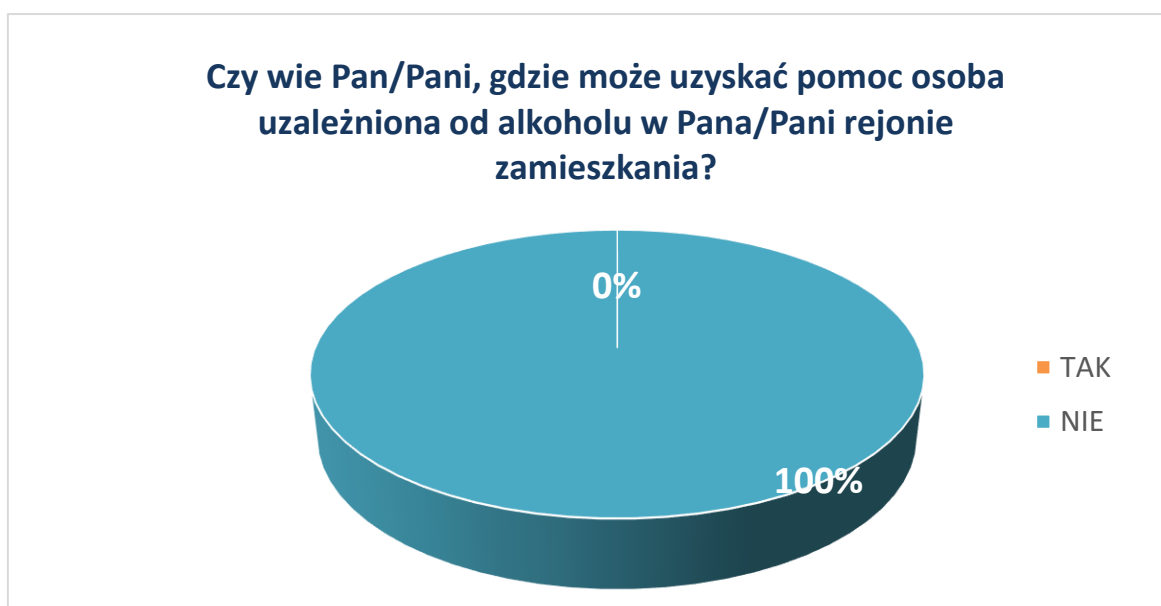
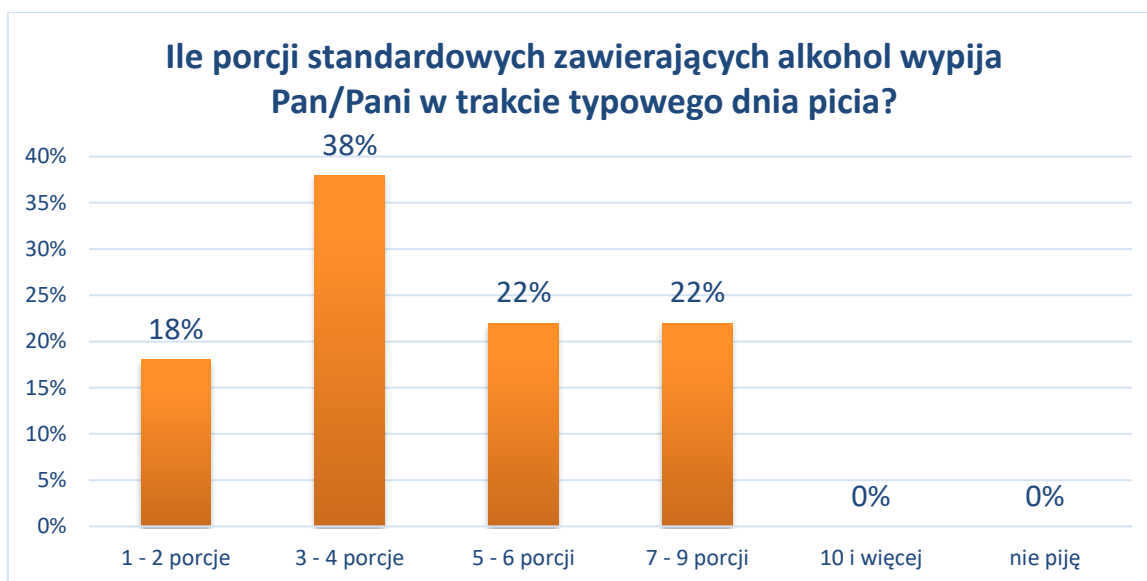

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego **ilości**. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa

o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani deklaruwali najczęściej, że spożywają jednorazowo 3-4 porcje (38%) oraz 5-6 i 7-9 porcji (22%). W tym pytaniu nikt z ankietowanych nie wskazał na abstynencję.

W związku z powyższym, należy uznać, że mieszkańcy gminy Elbląg odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu na wysokim poziomie ryzyka. Dodatkowo ankietowani gminy Elbląg, nie wiedzą gdzie może zgłosić się osoba mająca problem z uzależnieniem.

Wśród mieszkańców gminy Elbląg 98% uważa, że **w okolicy znajduje się odpowiednia liczba punktów**, w których można kupić alkohol.

Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie jest szeroko rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności Gminy Elbląg, ponieważ **łącznie 42% mieszkańców udzieliło błędnej odpowiedzi**⁵.

Kolejne pytanie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. **Łącznie 98% mieszkańców uważa, że nie należy ograniczać dostępu do napojów alkoholowych oraz kontrolować jego sprzedaży.** Jednocześnie, łącznie 18% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym. **Niepokojące jest, że 66% respondentów przychyliła się do stwierdzenia, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.**

⁵ Oznacza to wskazanie odpowiedzi *raczej zgadzam się* i *zdecydowanie zgadzam się*.

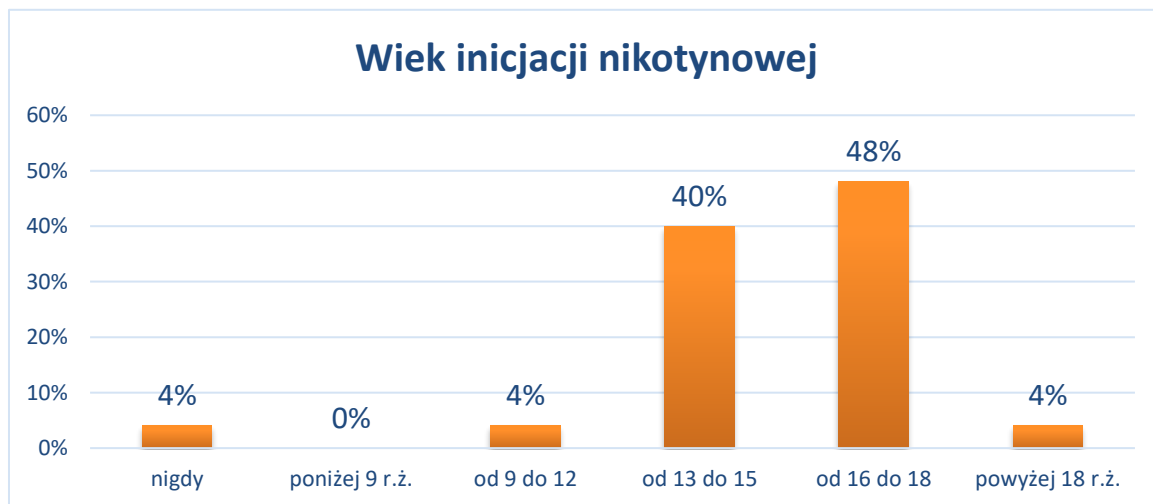
Respondenci uważają, że kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie niewielkich ilości alkoholu (100%) oraz że alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych (92%). Także 100% badanych mieszkańców nie zgadza się z tym, aby prowadzić samochód po spożyciu nawet niewielkich ilości alkoholu.

Można uznać, że część badanych mieszkańców przyjmuje konstruktywne postawy wobec alkoholu i nie ulega stereotypom, jednakże należy zwrócić uwagę na potencjalnie łatwy dostęp młodych ludzi do napojów alkoholowych.

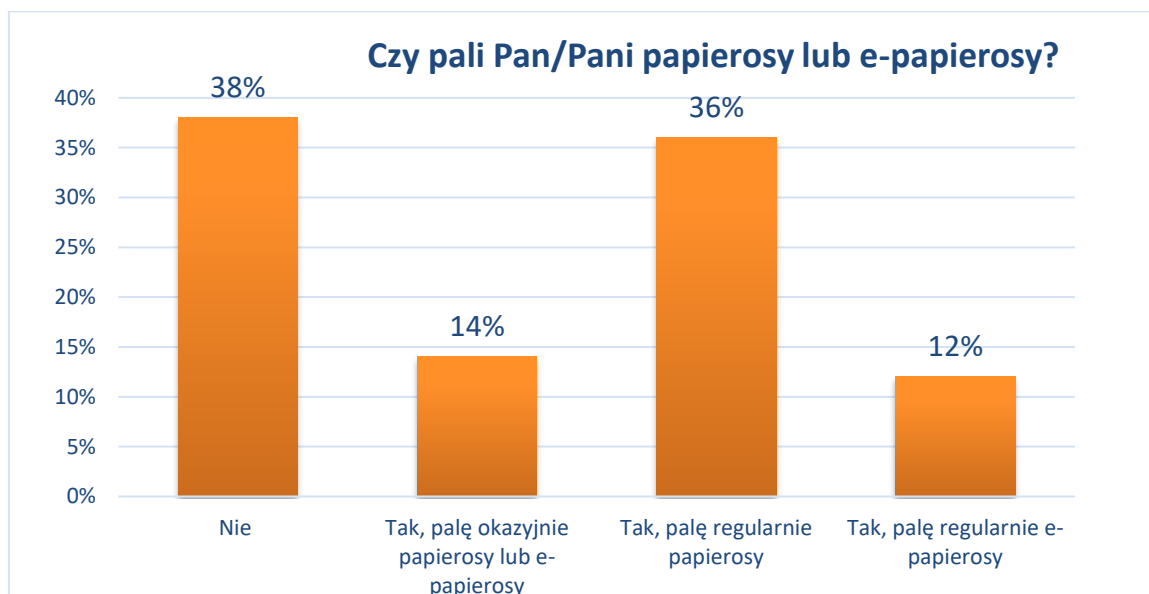
<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
<i>Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.</i>	4%	38%	22%	36%
<i>Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.</i>	0%	2%	16%	82%
<i>Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.</i>	2%	16%	8%	74%
<i>Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.</i>	16%	50%	14%	20%
<i>Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.</i>	2%	6%	6%	86%
<i>Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.</i>	0%	0%	0%	100%
<i>Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.</i>	0%	0%	2%	98%

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA

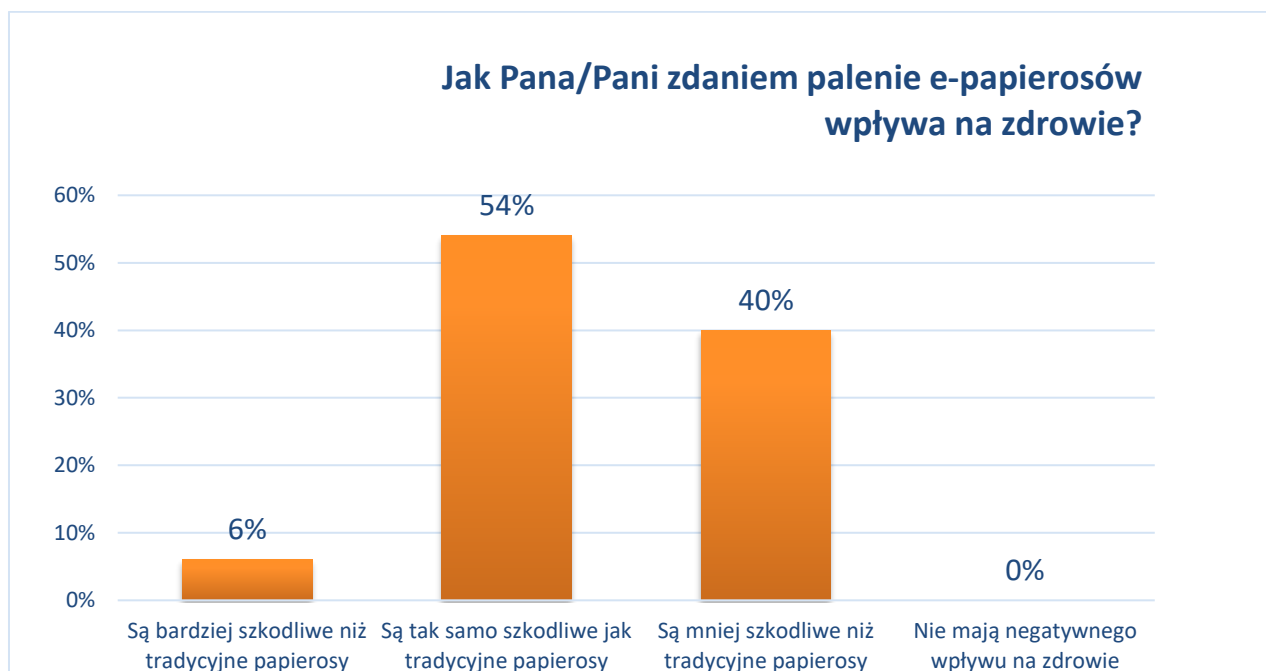
Pierwszą z poruszanych kwestii był wiek inicjacji nikotynowej. **Okazuje się, że 4% nigdy nie paliło, natomiast 48% badanych zapaliło swojego pierwszego papierosa pomiędzy 16 a 18 rokiem życia. Łącznie 44% ankietowanych zapaliło pierwszego papierosa poniżej 15-tego roku życia.**

38% badanych mieszkańców wskazało, że nie znajduje się obecnie w nikotynowym nałogu. W ciągu ostatnich lat można zaobserwować tendencję do zmniejszania się ilości osób palących papierosa, jednakże 14% mieszkańców gminy przyznaje, że pali okazyjnie, a 36% respondentów pali regularnie tradycyjne papierosa oraz 12% e-papierosa.

Ze względu na rosnącą popularność e-papierosów zapytaliśmy mieszkańców, co sądzą o ich szkodliwości. Producenci tych wyrobów sugerują, że stanowią one zdrowsze odpowiedniki klasycznych papierosów. Istotnie nie zawierają one substancji smolistych, jednak nadal dostarczają nikotyny – substancji o działaniu psychoaktywnym, skutkującej wieloma negatywnymi konsekwencjami zdrowotnymi.

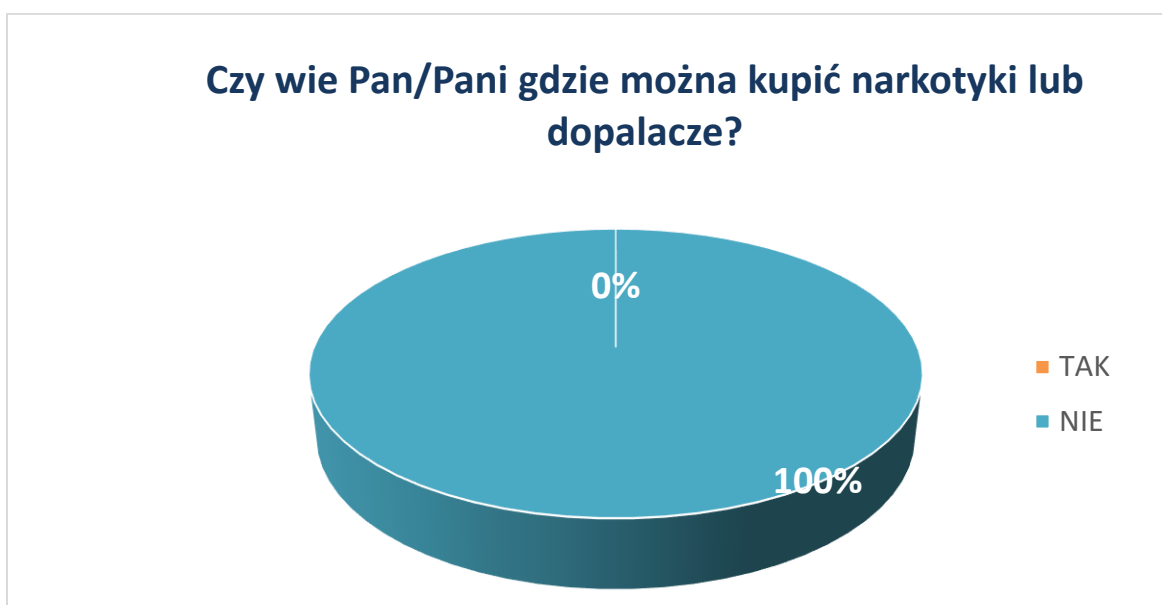
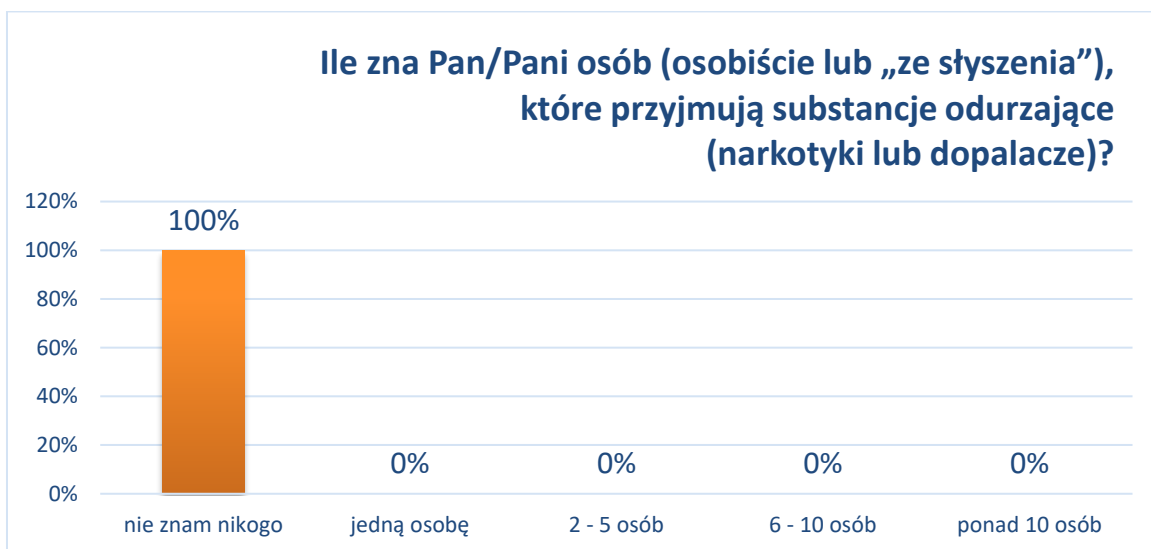

40% respondentów, błędnie interpretując materiały reklamowe uważa, że e-papierosy mają mniej szkodliwy wpływ na zdrowie niż klasyczne papierosy, natomiast 54% jest zdania, że są tak samo szkodliwe, a 6% uważa, że bardziej szkodliwe.

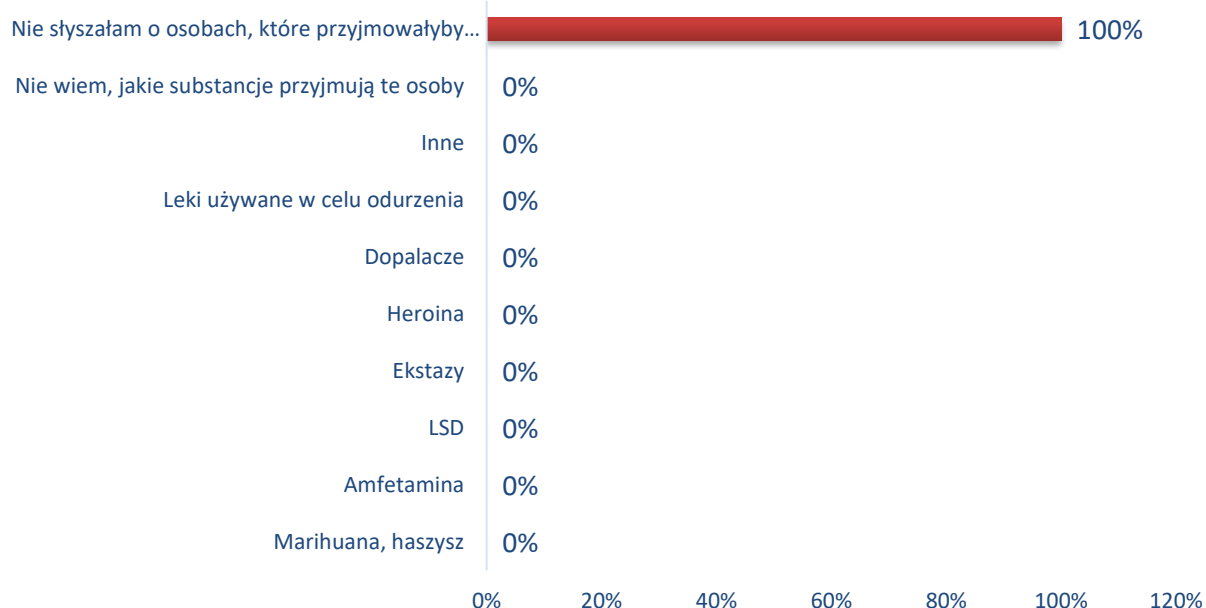
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Badanie rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywującego do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki.

Badani jednogłośnie twierdzą, że nie mają w swoim otoczeniu osób przyjmujących substancje odurzające. Również 100% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.

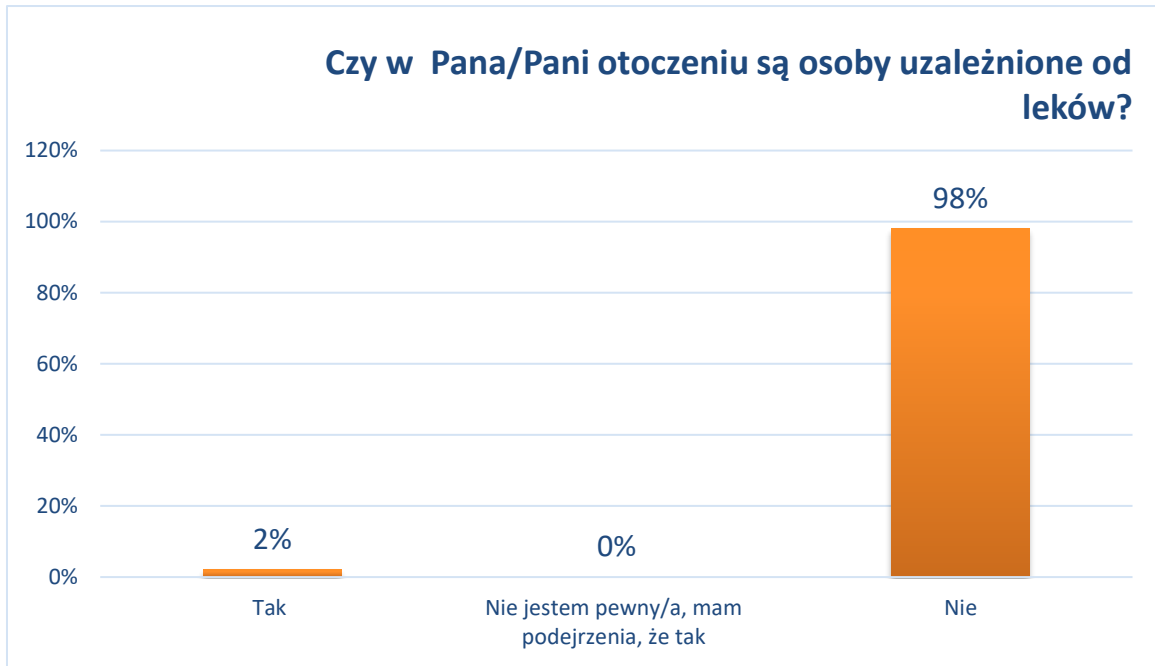
Jakie substancje odurzające są najczęściej przyjmowane przez osoby, które znasz? (pytanie wielokrotnego wyboru)

W polskim społeczeństwie oprócz narkotyków i dopalaczy poważnym problemem są również leki dostępne w aptekach. Niektóre z nich np. pseudoefedryna wywierają wpływ na układ nerwowy i mogą być stosowane niezgodnie z przeznaczeniem w celu wywołania efektów odurzających. Wiele osób może być także uzależnionych od powszechnie dostępnych leków przeciwbólowych. Co więcej: *Sprzedaż leków w Polsce od kilkunastu lat rośnie. Jak podaje Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych, nasz kraj jest szóstym co do wielkości rynkiem zbytu leków w Europie. Pod względem liczby opakowań przypadających na jednego mieszkańca zajmujemy drugie miejsce – za Francją⁶.*

Okazuje się, że w środowisku lokalnym ten problem jest marginalny: 2% zna osoby uzależnione od leków, a 98% badanych stwierdza, że takich osób w swoim najbliższym otoczeniu nie ma.

⁶ Centrum Badań Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Stosowanie leków dostępnych bez recepty*, Warszawa, październik 2007. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_143_10.PDF (dostęp: 16.06.2017).

PRZEMOC W RODZINIE

PRZEKONANIA DOTYCZĄCE WYCHOWANIA DZIECI

Prawie dziewięć lat temu uchwalono nowelizację Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która dodała do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego art. 96 zakazujący rodzicom i opiekunom dzieci stosowania kar cielesnych. Wprawdzie bicie, jeśli nie spowodowało uszkodzenia ciała, nie ma następstw karnych, może jednak stanowić podstawę do ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej przez sąd opiekuńczy.

(...) Stosunek Polaków do fizycznego karania dzieci zmieniał się w ostatnich 25 latach. Od poprzedniego badania, czyli na przestrzeni ostatnich siedmiu lat, przyzwolenie na ich stosowanie znacznie się zmniejszyło. Większość dorosłych, szczególnie tych mających dzieci poniżej 20. roku życia, nie akceptuje kar fizycznych. Jeszcze więcej osób krytycznie odnosi się do stwierdzenia o nieszkodliwości lania. Nadal jednak za dopuszczalny sposób karcenia dzieci – choć świadomość w tym względzie również się zmienia – uważa się klapsy.⁷

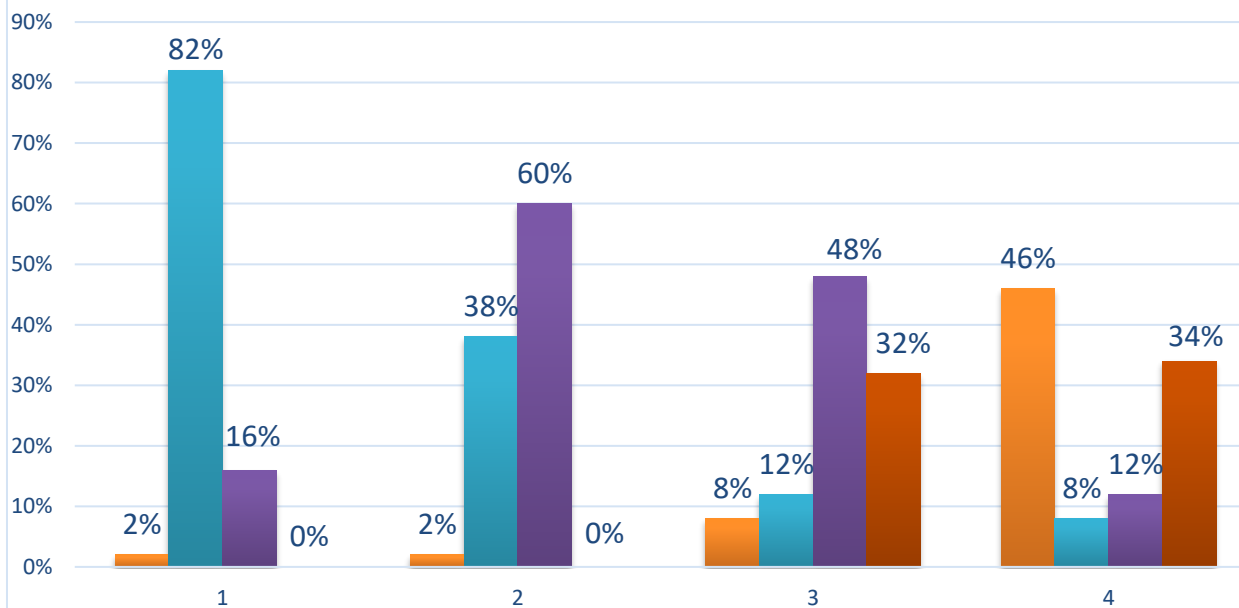
Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, z którymi mogli się zgodzić bądź też nie. **Poniższe wartości pozwalają sądzić, że część badanych przejawia negatywne postawy wychowawcze, które charakteryzują się występowaniem przemocy w wychowaniu dzieci.**

Stwierdzenie „**Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa**” spotkało się z potwierdzeniem 84% respondentów, a zaledwie **20% badanych, uważa, że kary fizyczne powinny być zakazane prawem.** Dodatkowo kolejne twierdzenie: „**Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek**” spotkało się z akceptacją 40% respondentów.

Niepokojące jest również, że 54% **badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizycznych hartuje dziecko i pozwala sobie lepiej radzić w przyszłości.**

⁷ Źródło: Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań Przemoc domowa wobec dzieci, Kwiecień 2019, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_049_19.PDF

Przekonania dotyczące wychowania

1 - Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa.

2 - Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.

3 - Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.

4 - Kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.

■ zdecydowanie tak ■ raczej tak ■ raczej nie ■ zdecydowanie nie

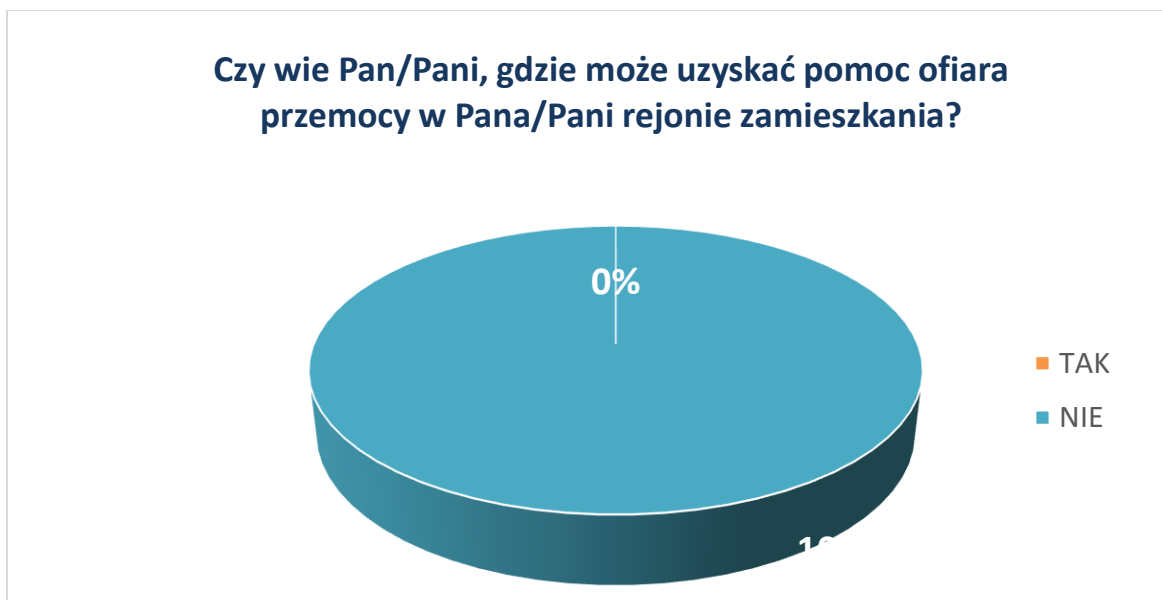
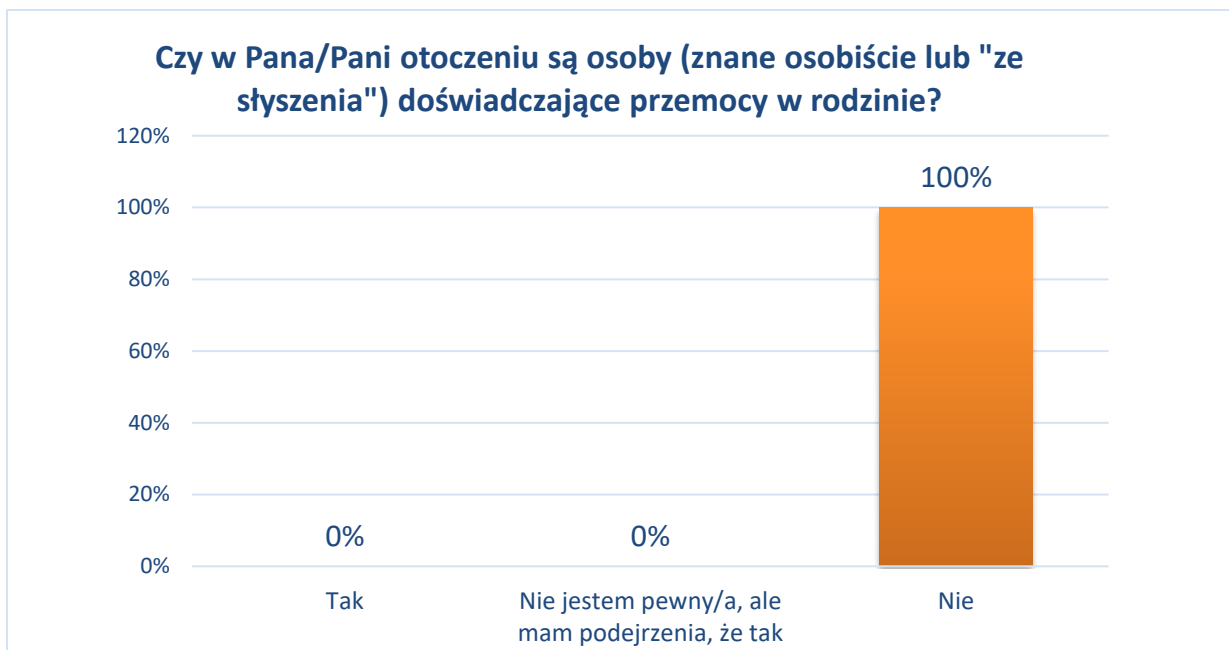
ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE

Jak wynika z deklaracji badanych, dom – obok pracy, szkoły oraz ulic poza najbliższą okolicą – jest miejscem, gdzie najwięcej osób doświadczyło przemocy (według deklaracji po 8%). Niewiele mniej ankietowanych przyznało, że padło jej ofiarą w najbliższej okolicy (7%). Nieco rzadziej ankietowali zetknęli się z agresją w restauracji, kawiarni, na dyskotecce (5%), w środkach komunikacji – pociągu, autobusie, tramwaju, taksówce (5%) lub w innych miejscach (4%). W sumie co czwarty badany (26%) zadeklarował, że padł ofiarą przemocy w którymś z tych miejsc. W porównaniu z wynikami uzyskanymi w roku 2012 odnotowujemy wzrost odsetka badanych, którzy doświadczyli przemocy w pracy lub w szkole. Pozostałe rezultaty są zbliżone do tych sprzed siedmiu lat.⁸

Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki cytowane wyżej. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

Jednakże wyniki badań w gminie Elbląg pokazują, że ankietowani nie mieli styczności z przemocą w rodzinie (100%). Odpowiedzi te mogą być powiązane z postawami wychowawczymi jakie zaprezentowali badani w poprzednim pytaniu.

⁸ CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, kwiecień 2019.

W dalszej części ankiety badane były przekonania dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity.

Łącznie **20% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.** Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną. Oznacza to, że wyleczenie uzależnienia od alkoholu nie pozwala na zakończenie problemu przemocy w rodzinie.

W społeczeństwie jest obecne przekonanie, że przemoc zdarza się tylko w tzw. „dobrych domach” – łącznie 20% mieszkańców gminy Elbląg jest skłonnych myśleć schematycznie o przemocy w rodzinie.

50% respondentów zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.

Uzyskane wartości wskazują na niską świadomość badanych mieszkańców na temat specyfiki przemocy.

Łączne odpowiedzi: *raczej prawdziwe* i *zdecydowanie prawdziwe*:

- „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać” – 40%;
- „Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary” – 44%;
- „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych” – 42%.

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie prawdziwe</i>	<i>Raczej prawdziwe</i>	<i>Raczej nieprawdziwe</i>	<i>Zdecydowanie nieprawdziwe</i>
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.	0%	20%	56%	24%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	6%	14%	40%	40%
Ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	6%	44%	22%	28%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	10%	30%	26%	34%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	28%	16%	28%	28%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	26%	16%	28%	30%

HAZARD

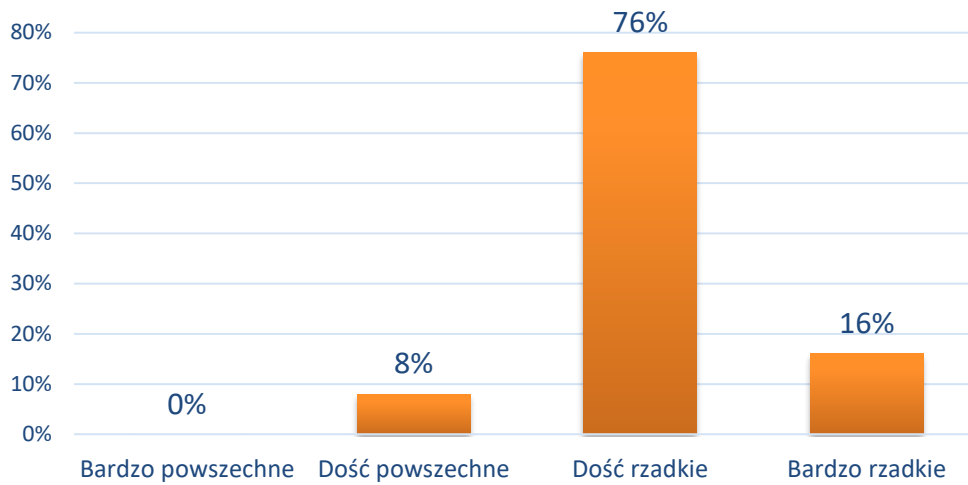
W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie, co trzeci Polak w wieku 15+ grał w jakieś gry na pieniądze (34,2%). Polacy najczęściej grają w gry liczbowe Totalizatora Sportowego (26,8%), a w dalszej kolejności w zdrapki (13,3%), loterie/konkursy SMS-owe (7,4%) oraz na automatach do gier z tzw. niskimi wygranymi (4,5%). Wśród Polaków w wieku 15 lat i więcej 7,1% osób gra w jakąś grę na pieniądze co najmniej dwa razy w tygodniu. (...) symptomy zagrożenia uzależnieniem od hazardu występują u 5,3% ogółu Polaków w wieku 15+, a 0,7% osób w tej grupie wiekowej zdradza pewne symptomy problemu z hazardem. Wśród grających w gry na pieniądze realny problem z hazardem może mieć 2,2% graczy⁹.

O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich. Zapytaliśmy mieszkańców gminy Elbląg o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki. Wyniki wskazują, że mieszkańcy gminy Elbląg raczej nie korzystają z gier losowych.

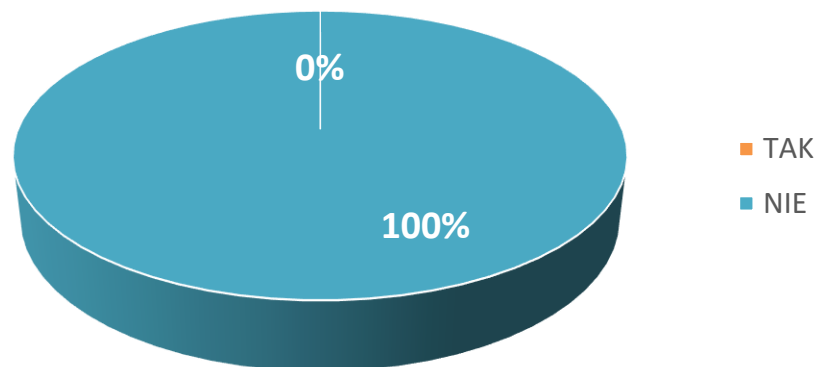
W subiektywnej ocenie przebadanych mieszkańców zjawisko uzależnienia od hazardu jest bardzo i dość rzadkie – łącznie 92%. Nikt z respondentów nie wie, gdzie mogą zgłosić się osoby uzależnione od hazardu.

⁹ Centrum Badania Opinii Społecznych, *Komunikat z badań: Pracoholicy, siecioholicy, hazardziści... Uzależnienia od zachowań*, Warszawa, czerwiec 2015.

Jak ocenia Pan/Pani rozpowszechnienie uzależnienia od hazardu w Pana/Pani środowisku?

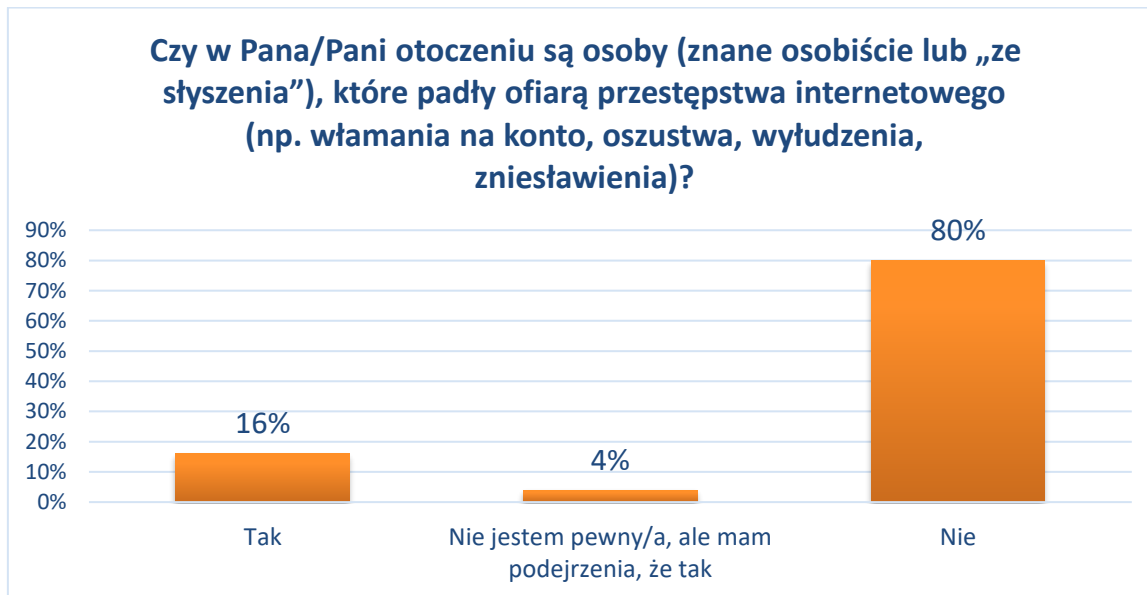
Czy wie Pan/Pani, gdzie może uzyskać pomoc osoba uzależniona od hazardu w Pana/Pani rejonie zamieszkania?

CYBERPRZEMOC I UZALEŻNIENIE OD INTERNETU

Kolejnym zagadnieniem badanym w ramach ankiety jest cyberprzemoc. *Zjawisko cyberprzemocy najkrócej definiuje się jako przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. (...) Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem Sieci oraz podszywanie się w Sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS¹⁰.*

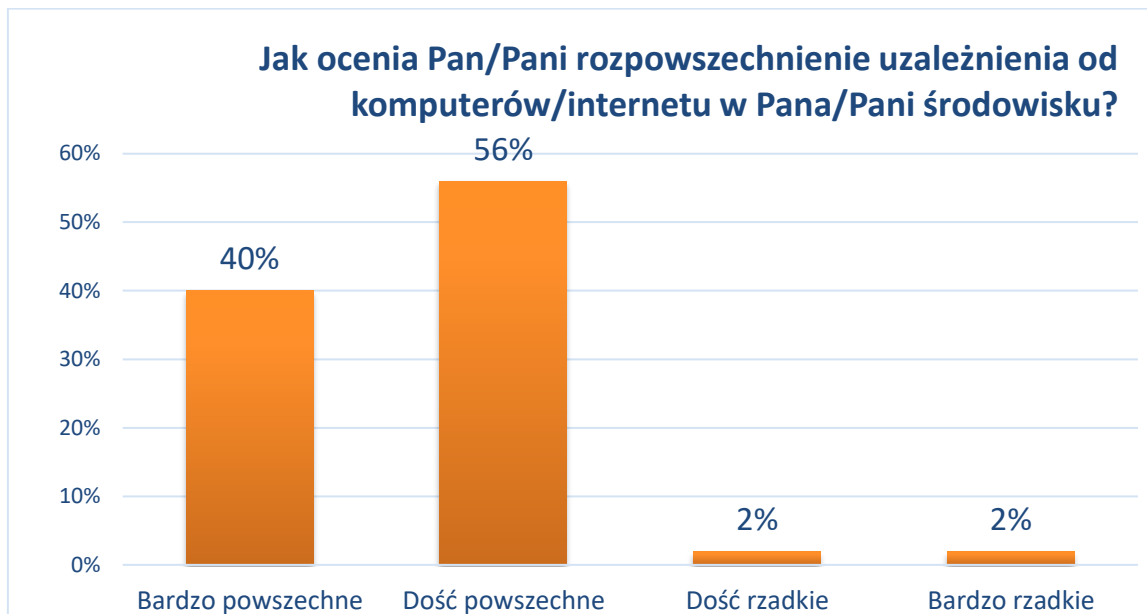
Badania wykazały, że cyberprzemoc w lokalnej społeczności raczej nie stanowi problemu. Mianowicie, **16% badanych zna osoby w ich otoczeniu, które zostały ofiarą przestępstwa internetowego** (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienia), **a 4% ma podejrzenia**. 80% stwierdza zdecydowanie, że taka sytuacja nie miała miejsca.

Zdecydowanie bardziej niepokojące są dane związane z subiektywnym oszacowaniem uzależnienia od komputerów lub Internetu w środowisku lokalnym.

¹⁰ Wojtasik, Ł. *Cyberprzemoc - charakterystyka zjawiska*.

Łącznie 96% uważa, że tego typu uzależnienie jest dość i bardzo powszechne w środowisku lokalnym.

Znaczna grupa użytkowników Internetu korzysta z towarzyskich funkcji serwisów społecznościowych. Za ich pośrednictwem utrzymują kontakty ze znajomymi (58%), odnawiają znajomości (33%), a także, choć rzadziej, nawiązują nowe (19%). Na poznawanie nowych osób bardziej nastawieni są mężczyźni niż kobiety, a także młodsi – szczególnie najmłodsi – badani. Ponad dwie piąte internautów (43%) wykorzystuje serwisy społecznościowe do odbioru treści: słuchania muzyki, oglądania filmów lub zdjęć, czytania tekstów. Co czwarty (26%) sam zamieszcza tam tego typu materiały. Zbliżonemu odsetkowi (27%) serwisy społecznościowe służą za miejsce do rozmawiania, wypowiadania się, komentowania. Rozmowami i zamieszczaniem w serwisach społecznościowych swoich zdjęć i innych materiałów bardziej interesują się użytkowniczki niż użytkownicy, a ponadto najmłodsi badani. Serwisy społecznościowe znajdują również zastosowanie w sprawach związanych z pracą. Szuka jej za ich pośrednictwem 17% korzystających z Internetu, a zbliżony odsetek (18%) nawiązuje dzięki nim znajomości zawodowe i biznesowe. Oba te zastosowania częściej wskazują mężczyźni niż kobiety. Wyróżniają się pod tym względem również przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści, technicy i średni personel, także – jeśli chodzi o nawiązywanie kontaktów biznesowych – prywatni przedsiębiorcy.¹¹

¹¹ Centrum Badania Opinii Społecznych. *Korzystanie z Internetu*, Warszawa, lipiec 2019.

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone wśród 20 sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie gminy Elbląg. Grupę badaną stanowiło 15 kobiety oraz 5 mężczyzn. 19 respondentów to pracownicy punktów, natomiast jedna osoba to właściciel. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 36 lat.

CEL BADANIA

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

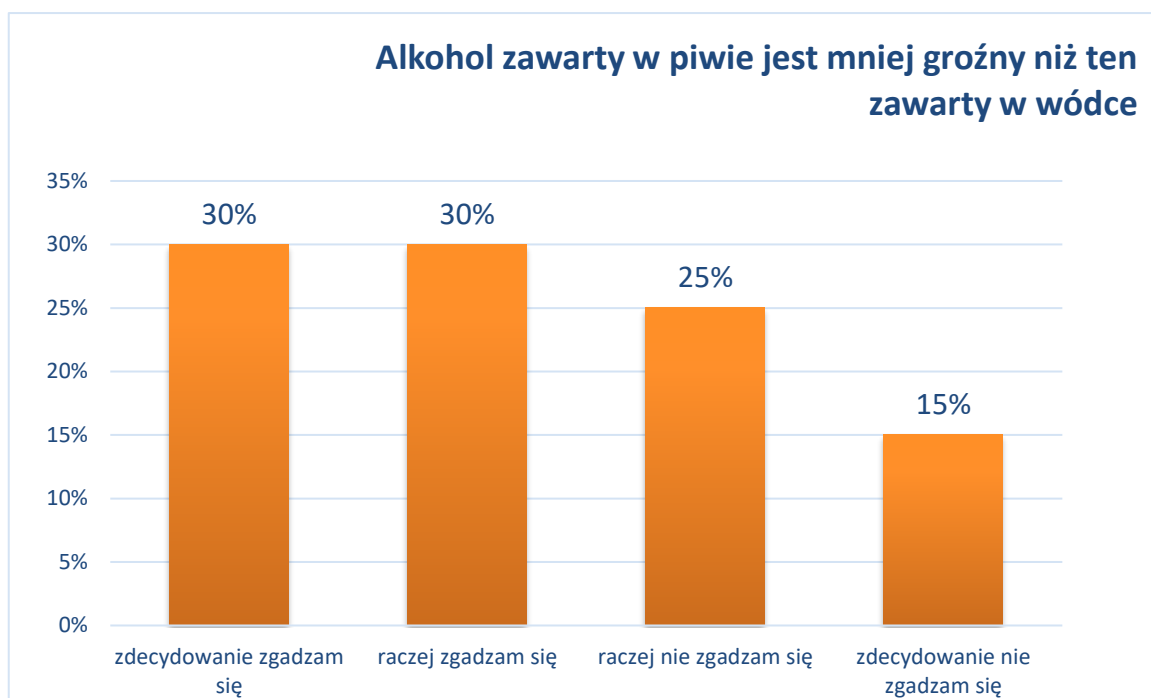
- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemnych sytuacji zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

WYNIKI BADAŃ

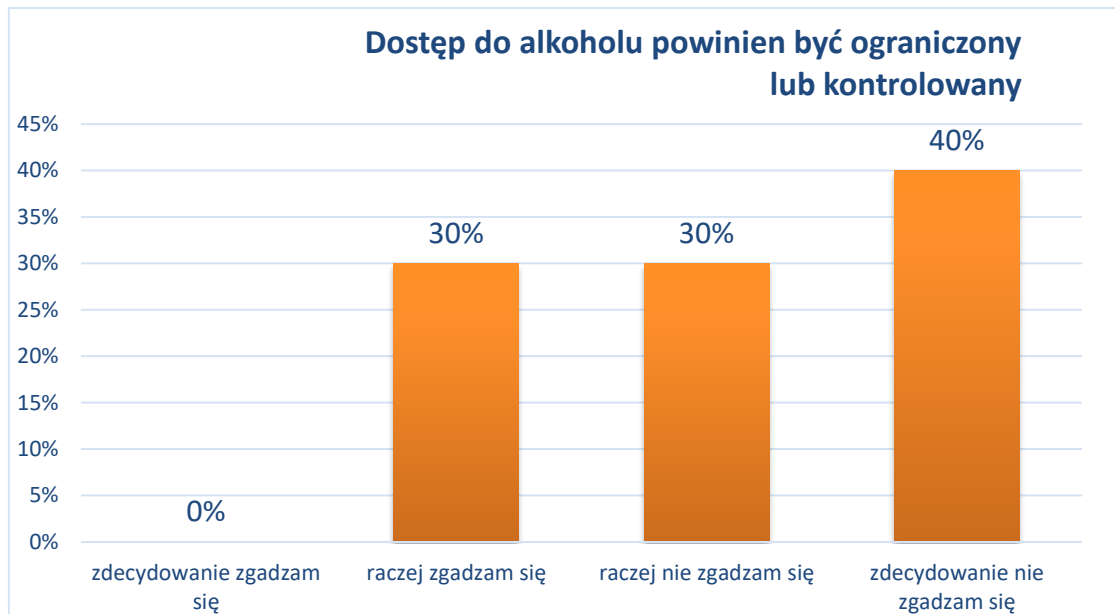
Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

60% sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że alkohol zawarty w piwie oraz winie jest mniej groźny, jak ten zawarty w wódce.

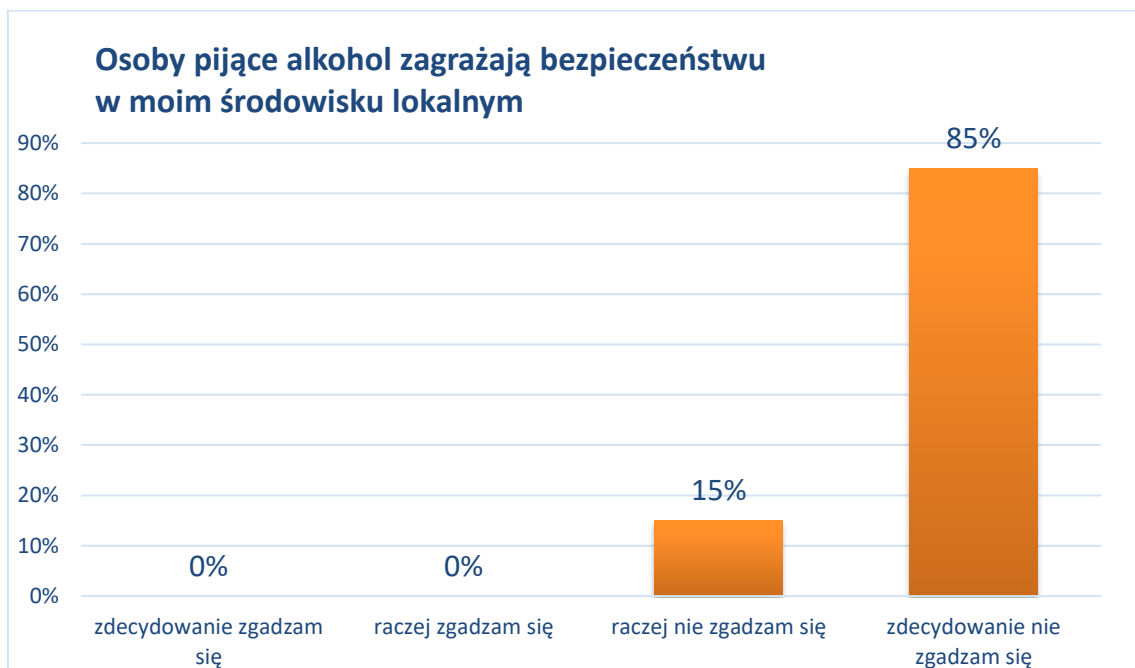
Świadczy to o konieczności edukacji ankietowanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

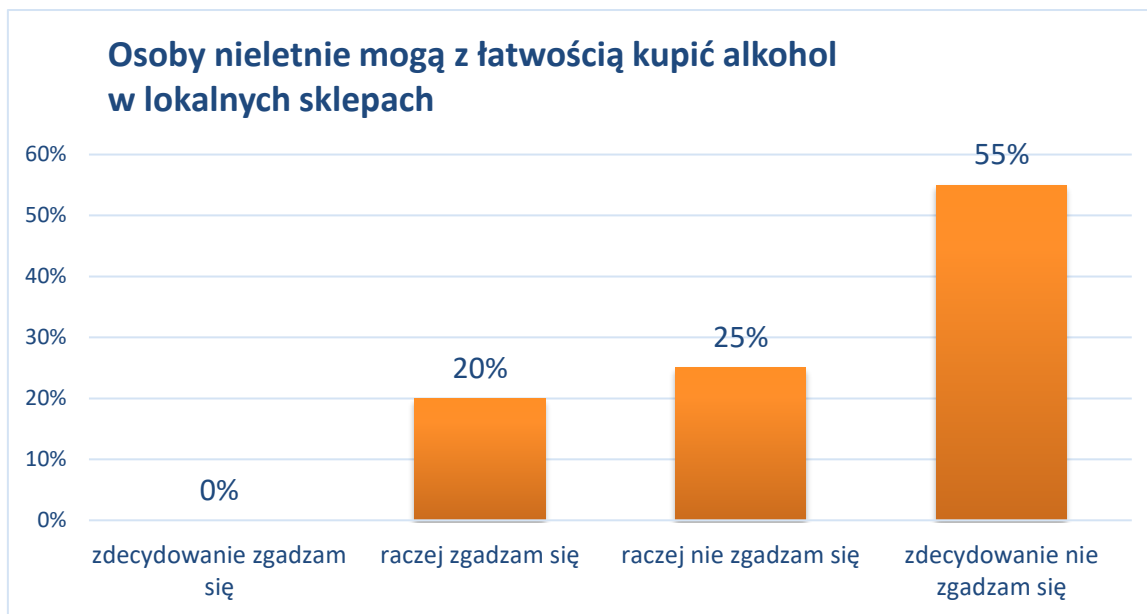
Łącznie 30% sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany. 70% wyraża zdanie przeciwne, czyli nie jest przekonana, że dostęp ten powinien podlegać kontroli.

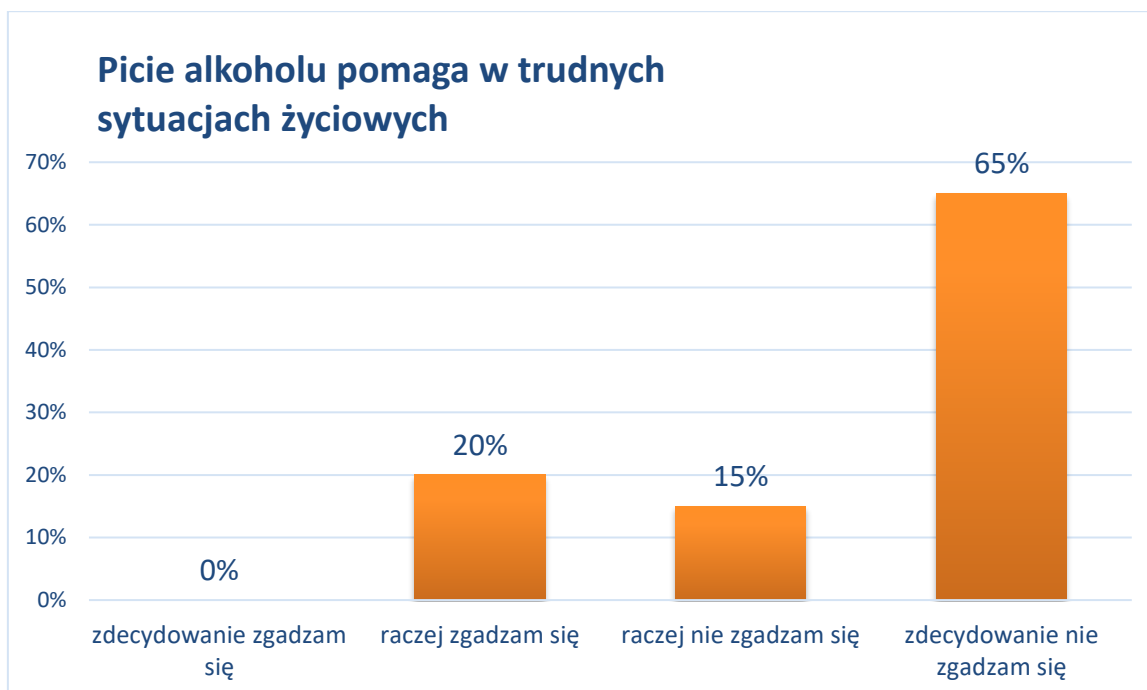
Osoby, które piją alkohol nie są uważane, przez sprzedawców napojów alkoholowych jako zagrażające bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku.

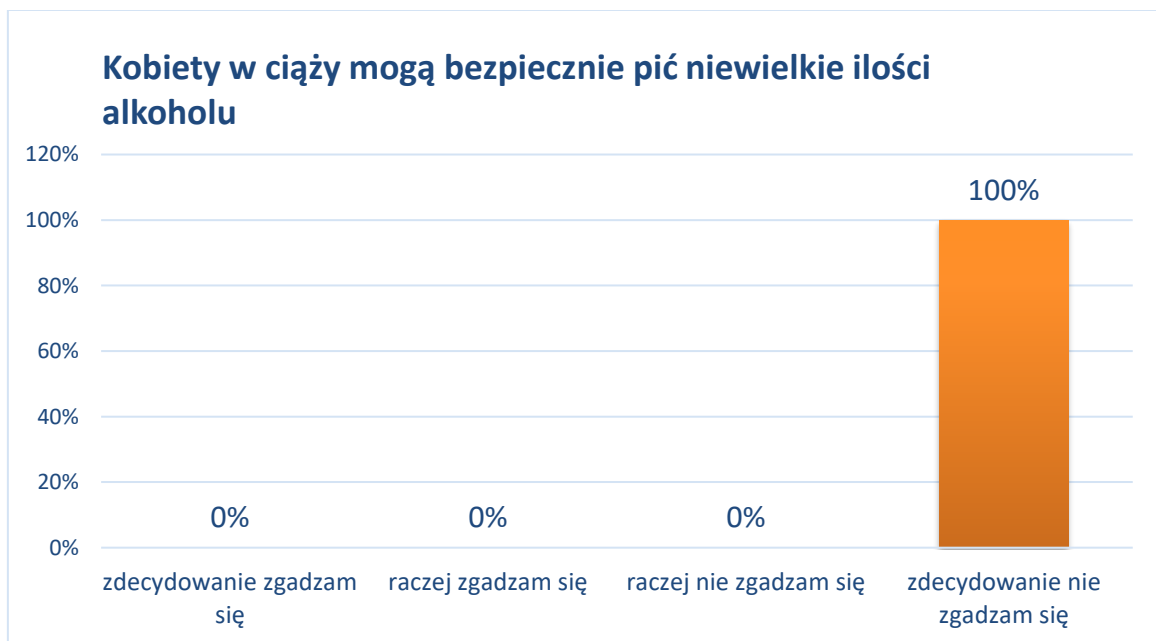
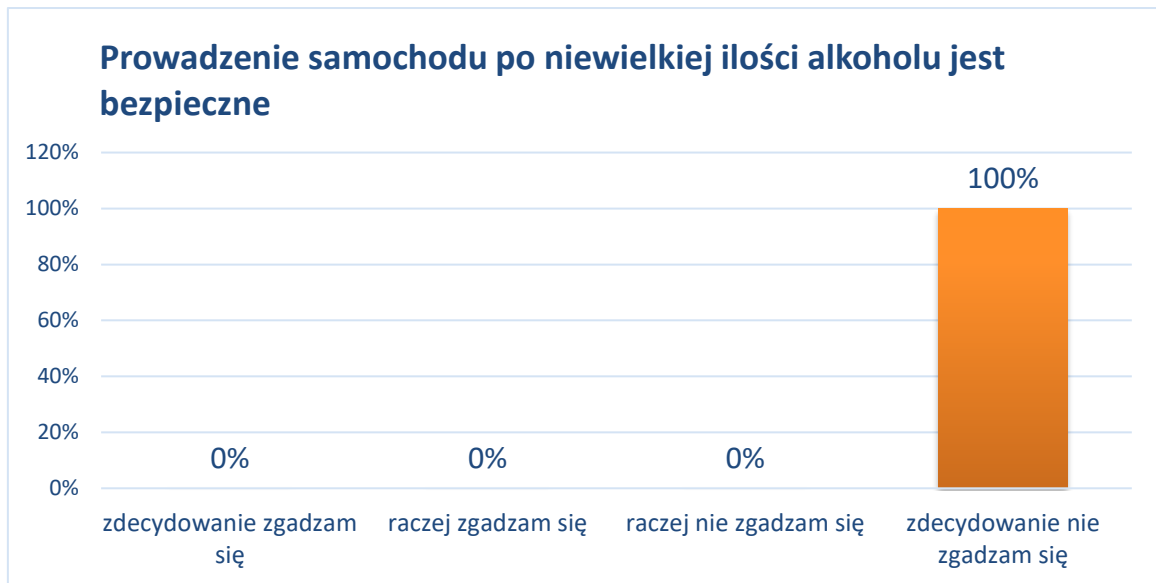

Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18. roku życia – **20% sprzedawców jest zdania, że młodzi ludzie nie mają większego problemu z zakupieniem alkoholu na terenie gminy.**

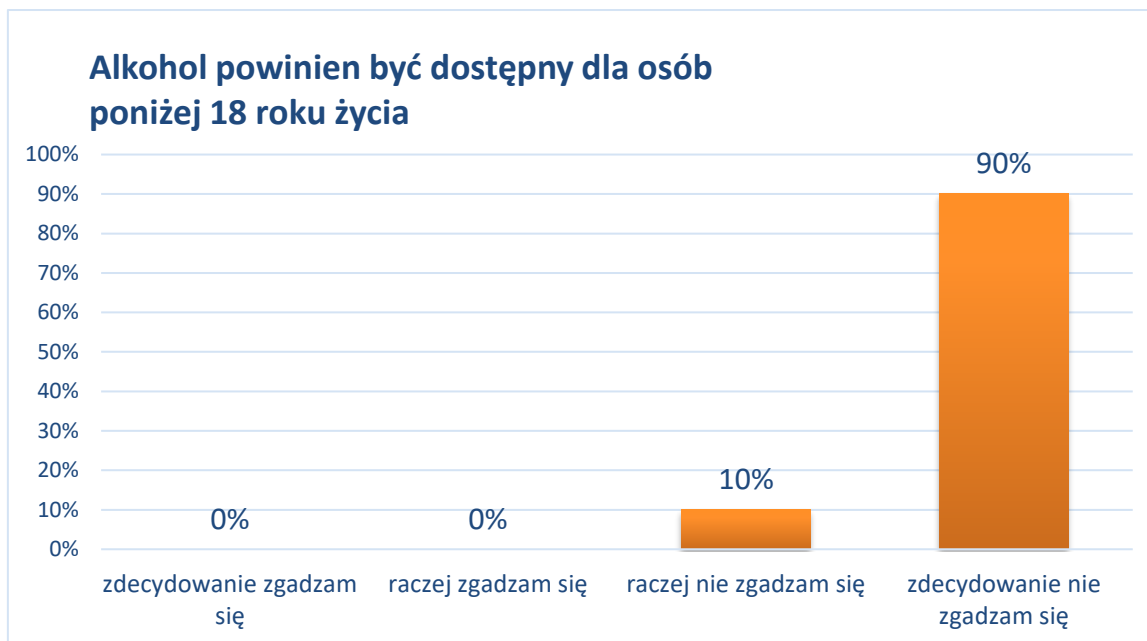

20% ankieterowanych sprzedawców uważa, że spożywanie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych. Ankieterowani sprzedawcy nie wyrażają zgody na prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu oraz nie zgadzają się ze stwierdzeniem, że kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.

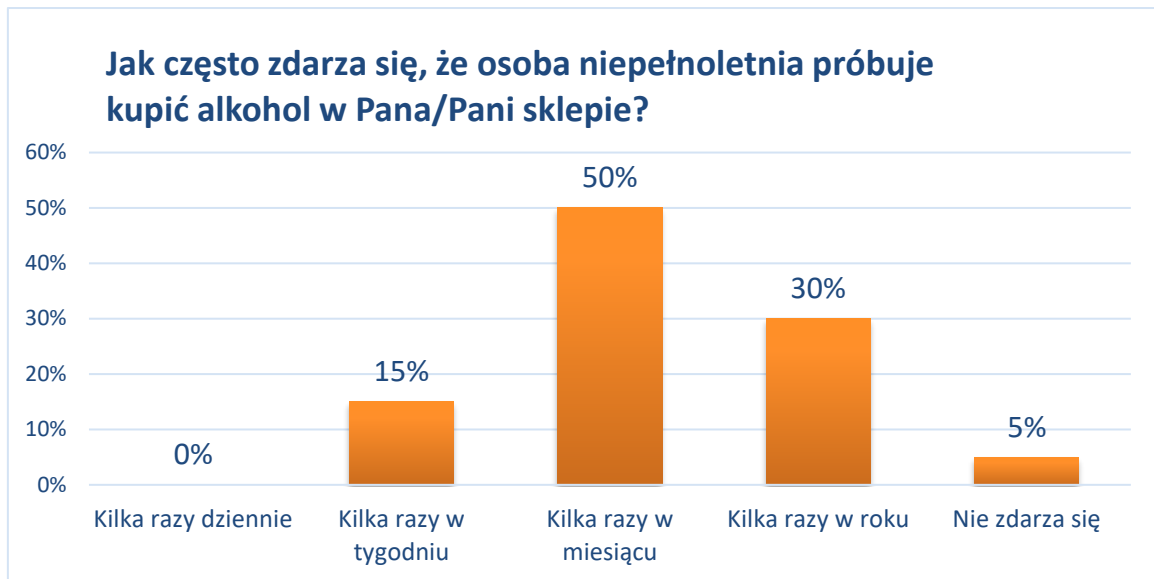
Sprzedawcy napojów alkoholowych w gminie Elbląg **uważają, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia (łącznie 100%).**

100% badanych nie uważa, że w okolicy jest zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

50% sprzedawców napojów alkoholowych w gminie Elbląg deklaruje, że przypadki próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się kilka razy w miesiącu, 30% kilka razy w roku, 15% kilka razy w tygodniu, a 5% nie miało nigdy styczności z taką sytuacją. Wobec tego, należy uznać, że próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie na terenie gminy Elbląg są podejmowane często.

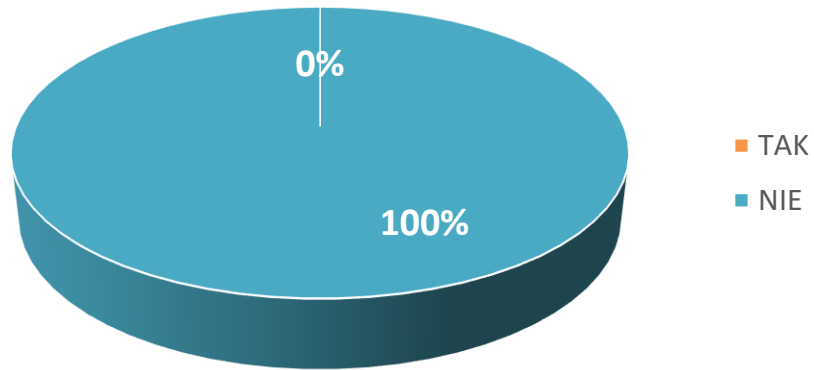

Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży nie wydaje się częstym zjawiskiem. 80% deklaruje brak takich zdarzeń.

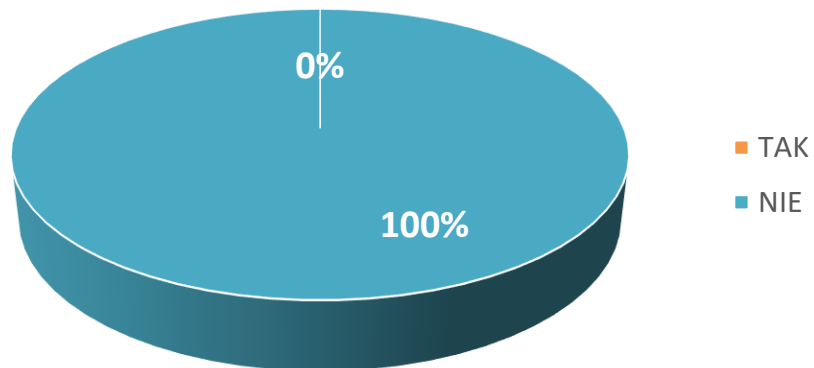

100% przebadanych sprzedawców przyznaje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie miały miejsca nieprzyjemne zajścia związane z używaniem alkoholu w obrębie sklepu.

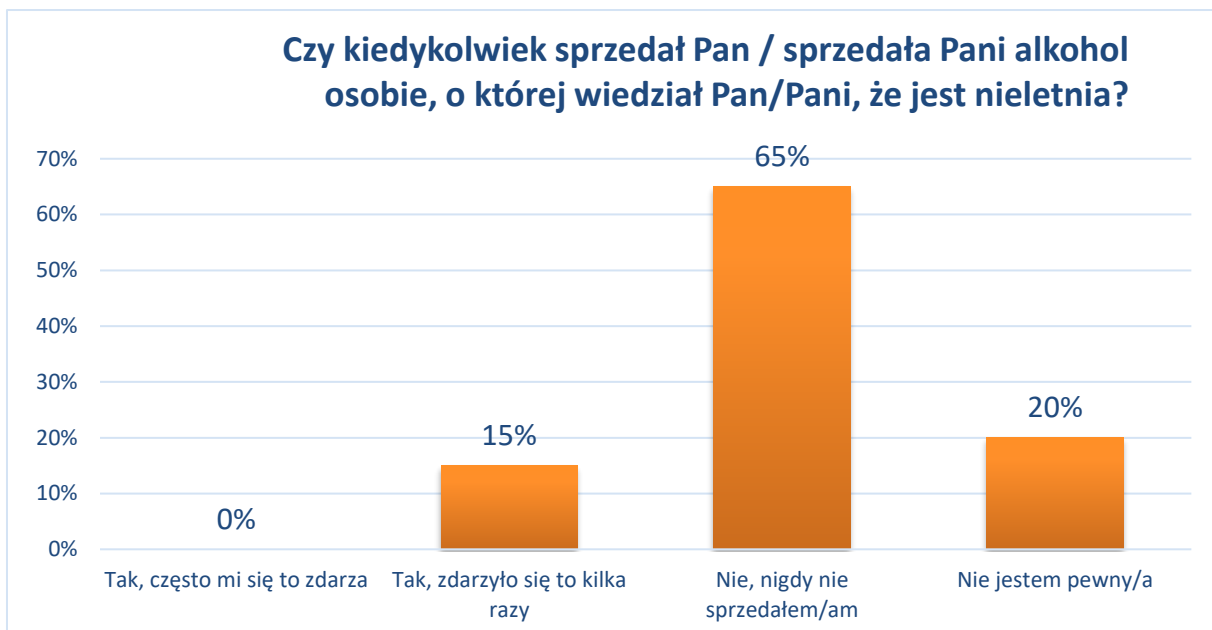
Czy zdarzyło się w ciągu ostatnich 3 miesięcy jakieś nieprzyjemne zajście związane z używaniem alkoholu w obrębie sklepu?

Czy w ciągu ostatnich 3 miesięcy trzeba było wezwać policję/straż miejską z prośbą o interwencję w sprawie nieprzyjemnego zajścia związanego z używaniem alkoholu w obrębie sklepu?

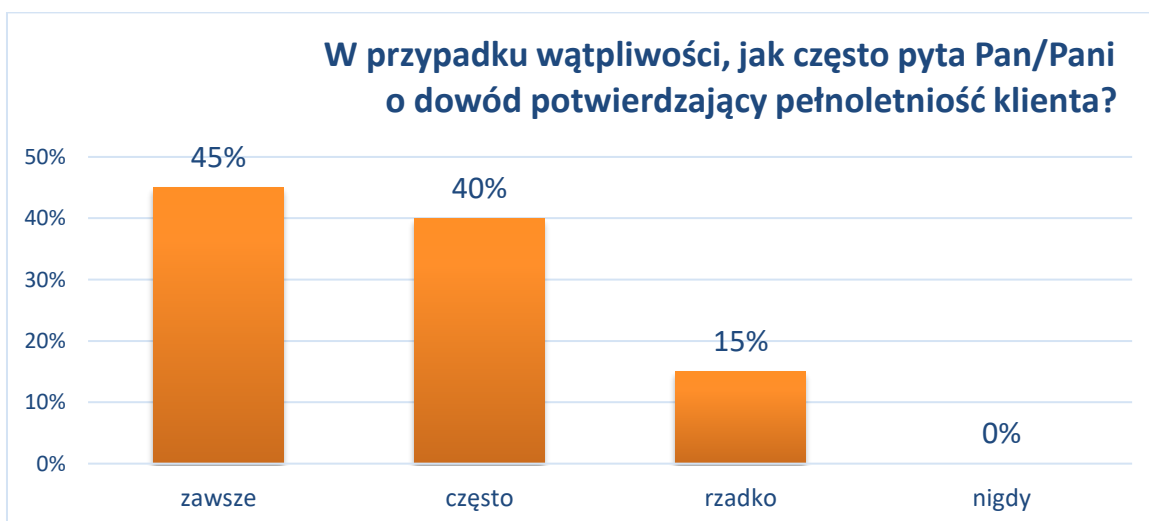

Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu osobom nieletnim wskazuje, że kilka razy zdarzyło się to 15% ankietowanym. 65% przyznało, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie, co do której nie mieli pewności czy ukończyła 18 rok życia.

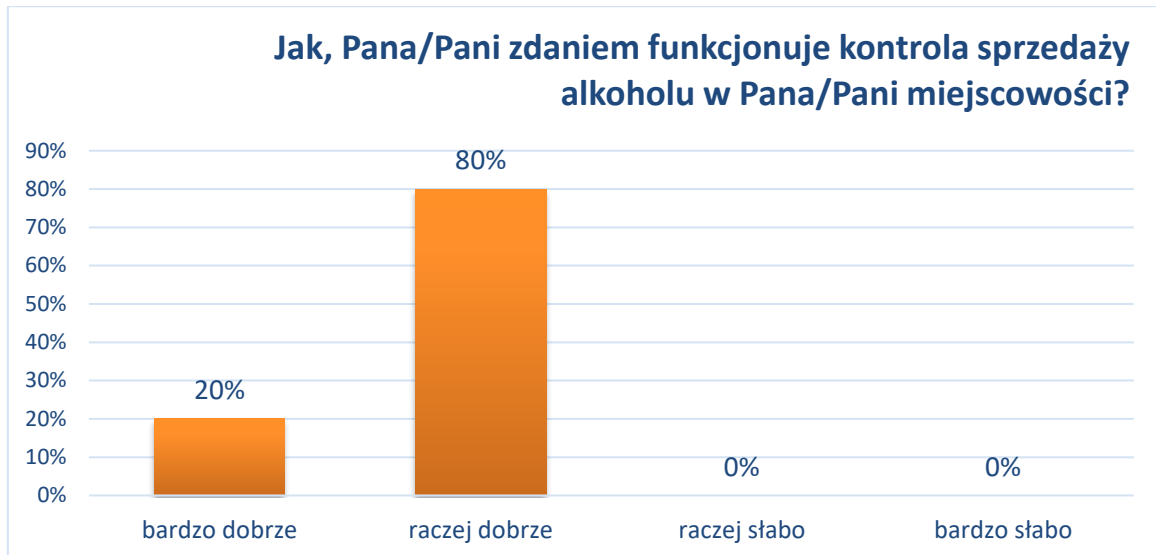

W przypadku wątpliwości, co do wieku, ankietowani deklarują, że zawsze (45%) oraz często (40%) sprawdzają dowody potwierdzające pełnoletność, jednakże 15% przyznaje, że zdarza się to rzadko.

W związku z powyższymi deklaracjami sprzedawców, należy przyjąć, że **nie wszyscy wykazują się wystarczającą czujnością i asertywnością podczas sprzedaży alkoholu, oraz wiedzą, także i prawną, z zakresu konsekwencji wynikających ze sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 r.ż.**

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w gminie Elbląg. **Łącznie 100% badanych oceniło jej funkcjonowanie raczej dobrze i bardzo dobrze.**

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

METODOLOGIA

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, czy wszystkie pytania zostaną wypełnione.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu,
- narkotyków,
- dopalaczy.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

W badaniu wzięli uczniowie szkół podstawowych w przedziałach wiekowych: klasy 4-6 i klasy 7-8.

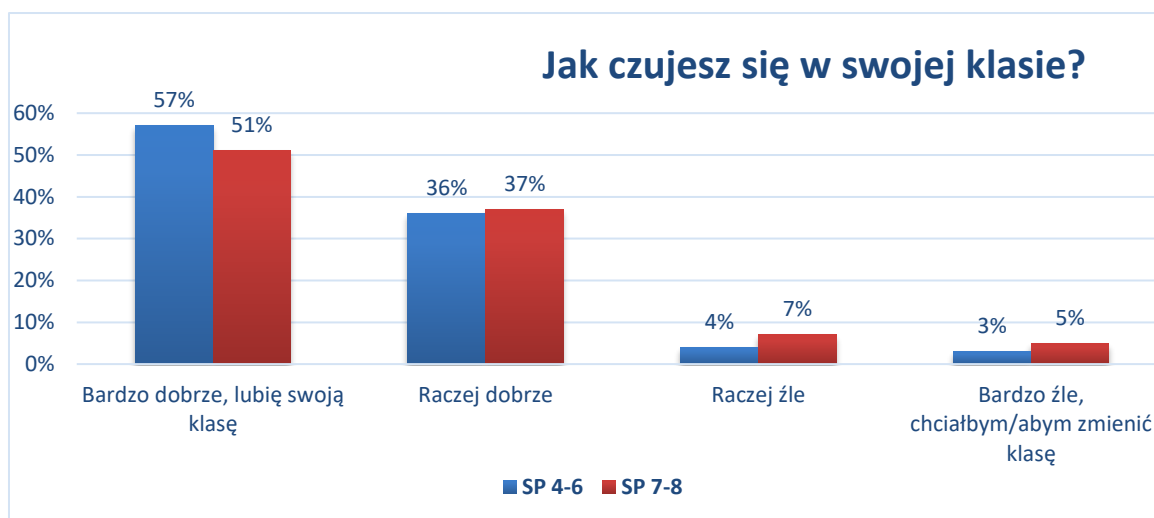
Liczebność grup badanych

Szkoły Podstawowe (4-6)	104
Szkoły Podstawowe (7-8)	74
ŁĄCZNIE	178

Uczniowie odpowiedzieli na kilka ogólnych pytań związanych z uczęszczaniem do szkoły. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na przedstawienie szkolnego środowiska w kontekście kwestii, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na częstość występowania niepożądanych zjawisk i zachowań wśród dzieci oraz młodzieży.

W pierwszej kolejności uczniowie zostali zapytani o to, jak czują się w swojej klasie. **Wyniki są zadowalające: najlepiej w klasie czują się uczniowie klas 4-6¹² - 93%. Takiego samego zdania jest 88% starszych uczniów.** Nie należy jednak bagatelizować faktu, że 3% uczniów klas 4-6 SP oraz 5% SP 7-8 **przeciwne określa swoje odczucia – do tego stopnia, że chciałoby zmienić klasę.**

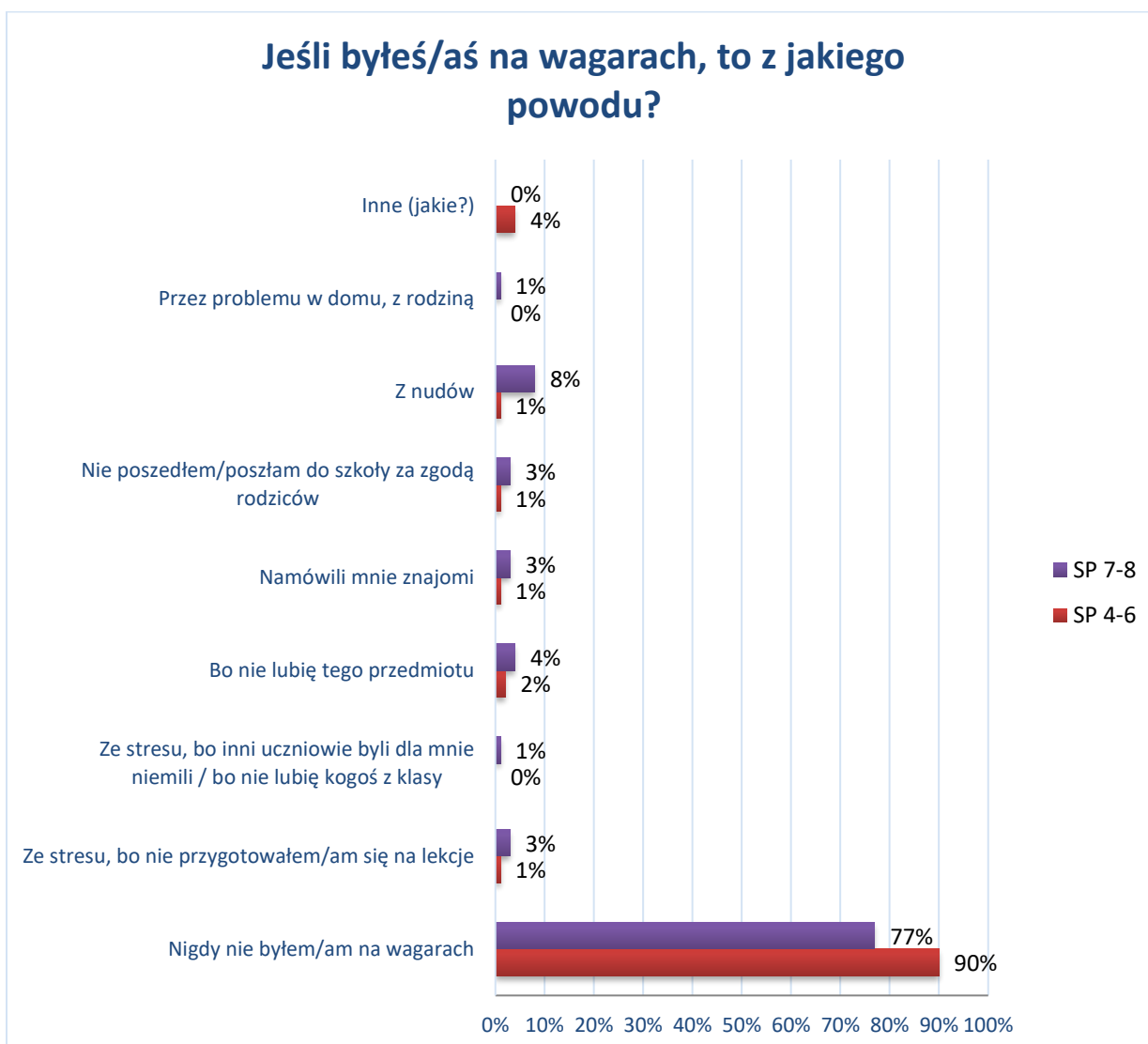
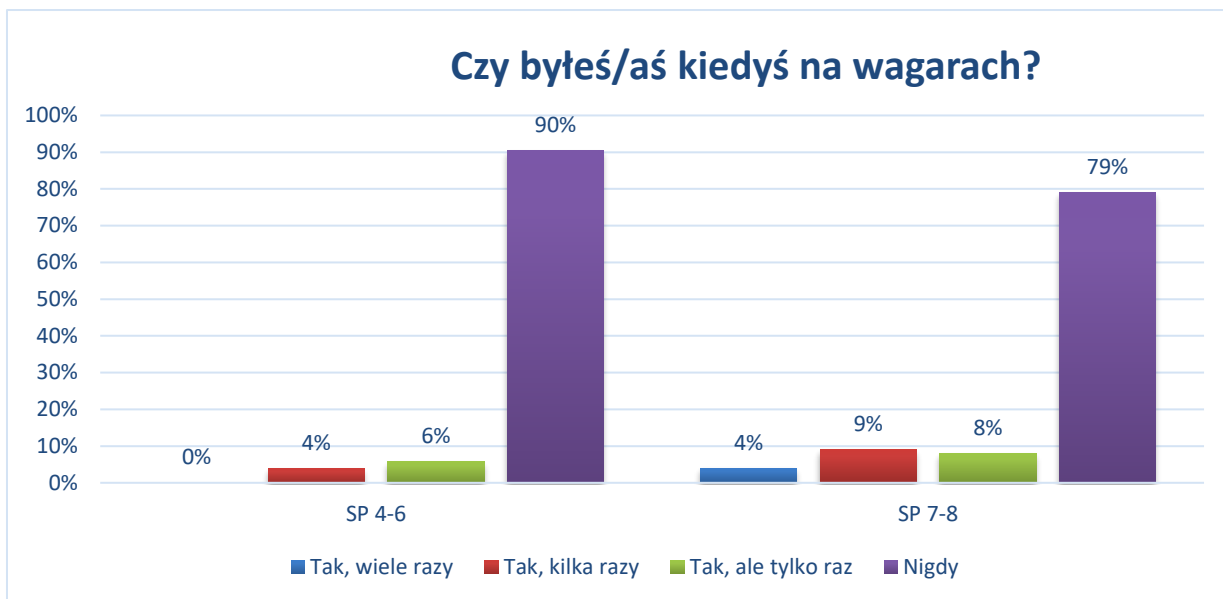
¹² Zsumowane wyniki odpowiedzi: *bardzo dobrze, lubię swoją klasę i raczej dobrze.*

Wyniki prezentujące odpowiedzi uczniów na temat samowolnego opuszczania zajęć lekcyjnych, wydają się odzwierciedlać tendencje związane z wiekiem rozwojowym. **Młodszy uczniowie w sporej części nigdy nie byli na wagarach (SP 4-6 - 90%) lub byli na nich tylko raz (SP 4-6 - 6%) lub kilka razy (SP 4-6 4%). Wśród starszych uczniów zdania są podzielone: 9% przyznaje, że najczęściej wagarowali już kilka razy, 4% wiele razy, a 79% nigdy samowolnie nie opuściło zajęć.**

Od tego, jak często uczniowie wagarują, istotniejsze wydają się być powody, dla których decydują się to robić.

Uczniowie najczęściej samowolnie opuszczali zajęcia z powodu nudy (SP 4-6 – 1%; SP 7-8 – 8%), niechęci do przedmiotu (SP 4-6 – 2%; SP 7-8 – 4%), ze stresu nie przygotowania się do zajęć (SP 4-6 – 1%; SP 7-8 – 3%), namówienia przez znajomych (SP 4-6 – 1%; SP 7-8 – 3%) oraz za zgodą rodziców (SP 4-6 – 1%; SP 7-8 – 3%).

WYNIKI

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

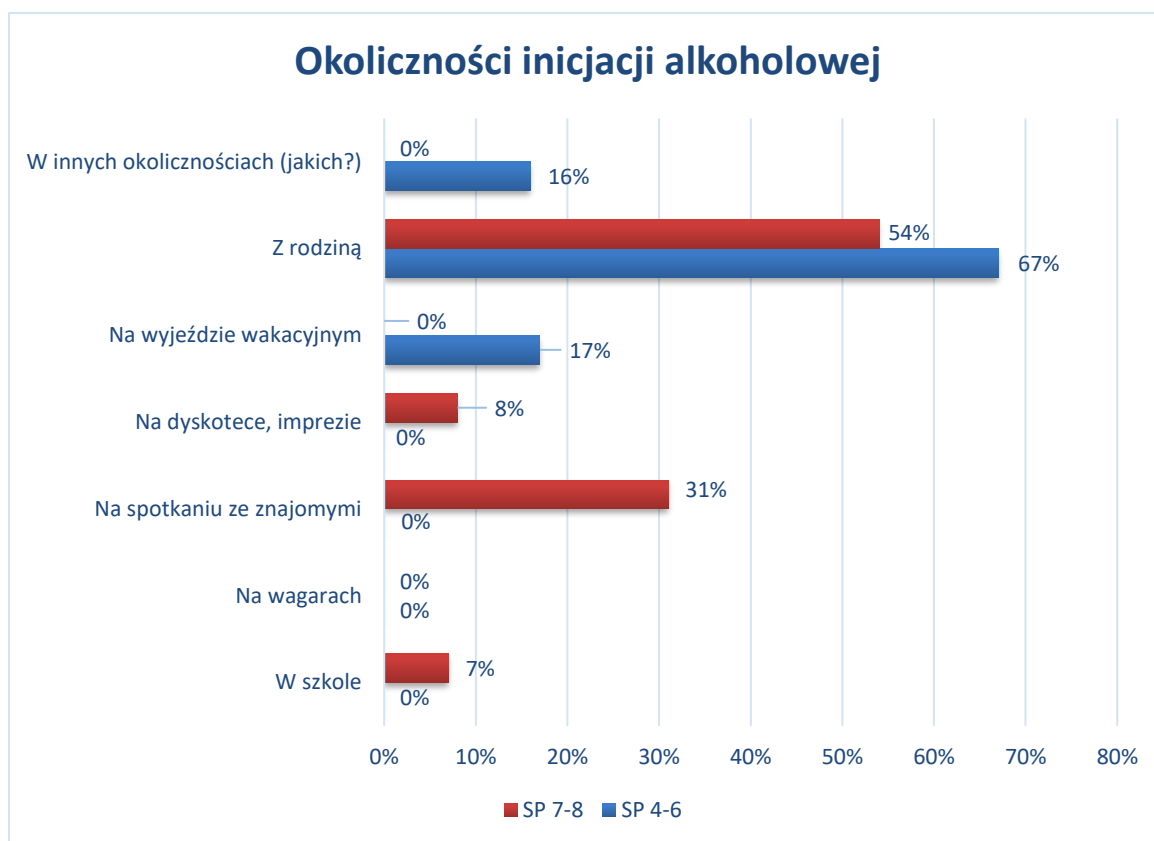
Według badań „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną” opartych na Europejskim Programie Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD z 2019r.¹³ Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 80,0% uczniów z młodszej grupy i 92,8% uczniów z starszej grupy. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 46,7% piętnasto-szesnastolatków i 76,1% siedemnasto-osiemnastolatków.

Inicjację alkoholową ma za sobą: 6% badanych uczniów klas młodszych oraz 18% uczniów klas starszych.

Uczniowie, którzy udzielili odpowiedzi twierdzącej w powyższym pytaniu, jako okoliczności wskazywali towarzystwo rodziny (SP 4-6 – 67%; SP 7-8 – 54%) wyjazd wakacyjny (SP 4-6 – 17%), spotkanie ze znajomymi (SP 7-8 – 31%) oraz dyskotekę, imprezę (SP 7-8 – 8%). Niepokojące jest, że 8% starszych uczniów wskazało szkołę.

¹³ Sierosławski J., Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r.; KBPN, PARPA; Warszawa 2020.

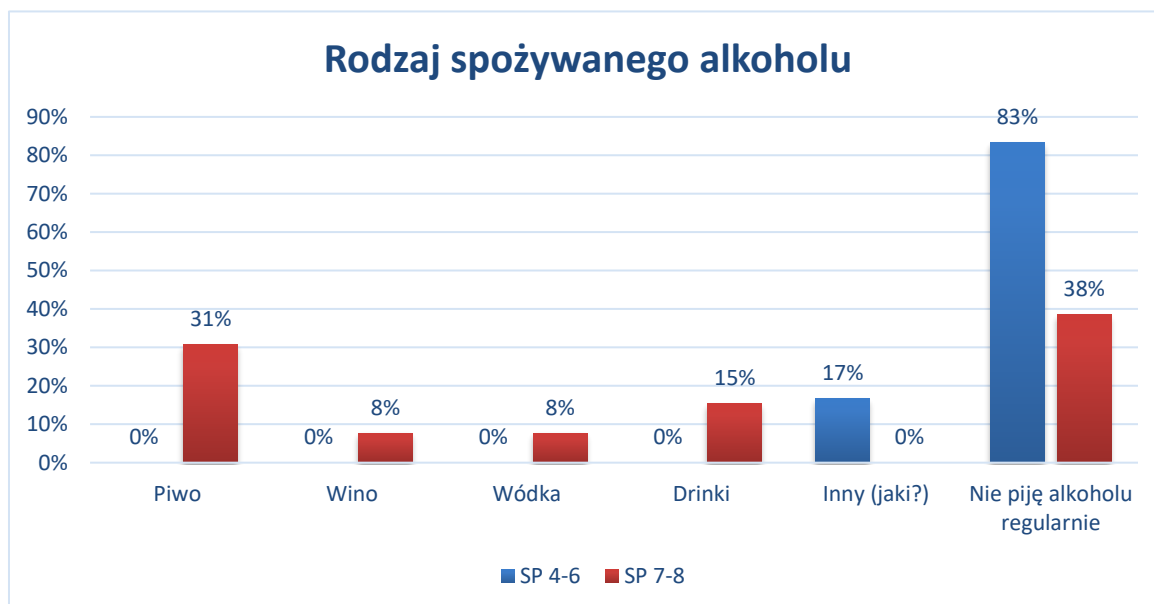

Spożywanie alkoholu jest też powszechnie tolerowane, traktowane, jako element tradycji czy kultury, a wręcz nieodłączny element wielu życiowych wydarzeń — niestety często osoby dorosłe nie widzą problemu w tym, że akceptują włączanie w ten „zwyczaj” osób niepełnoletnich. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

Oprócz okoliczności inicjacji ważne było dla nas także to, jak często młodzi ludzie sięgają po alkohol. Uczniowie przyznają, że zdarzyło im się to tylko raz w życiu (SP 4-6 – 83%; SP 7-8 – 50%) lub kilka razy (SP 7-8 – 14%). Jednakże część uczniów przyznaje się do spożywania rzadziej niż raz w miesiącu (SP 4-6 – 17%; SP 7-8 – 29%) oraz kilka razy w miesiącu (SP 7-8 - 7%).

W następnej kolejności zapytaliśmy uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Uczniowie **najczęściej sięgają po piwo** (SP 7-8 – 31%). 83% młodszych oraz 38% starszych uczniów zadeklarowało, że nie spożywa alkoholu regularnie.

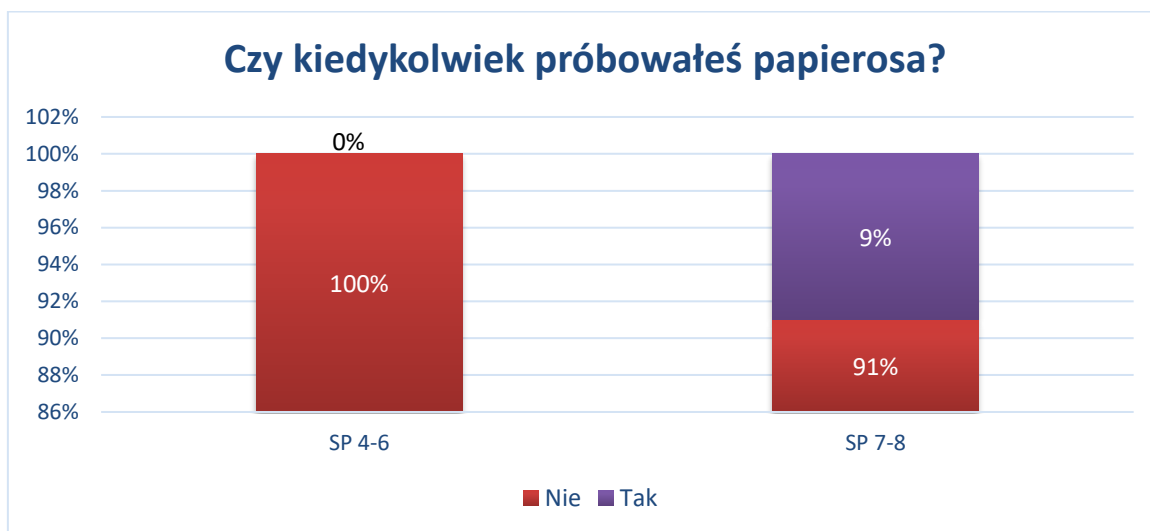
Kolejnym ważnym pytaniem, na które odpowiadali uczniowie było to dotyczące subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18 roku życia. **Pokazane poniżej wyniki sugerują, że 50% uczniów klas 4-6 SP oraz 40% 7-8 SP nie wie, czy da się kupić alkohol, gdy nie ma się ukończonego 18 r.ż. Może to sugerować, że ta część uczniów nigdy nie podejmowała próby nabycia alkoholu.**

Młodszy uczniowie w większości wyrażają opinie, że zakup alkoholu dla nieletnich jest trudny: łącznie 43%, natomiast 20% starszych uczniów wskazuje, że jest to bardzo łatwe i raczej łatwe, co oznacza, że mogą oni lub ich rówieśnicy być klientami w punktach ze sprzedażą alkoholu.

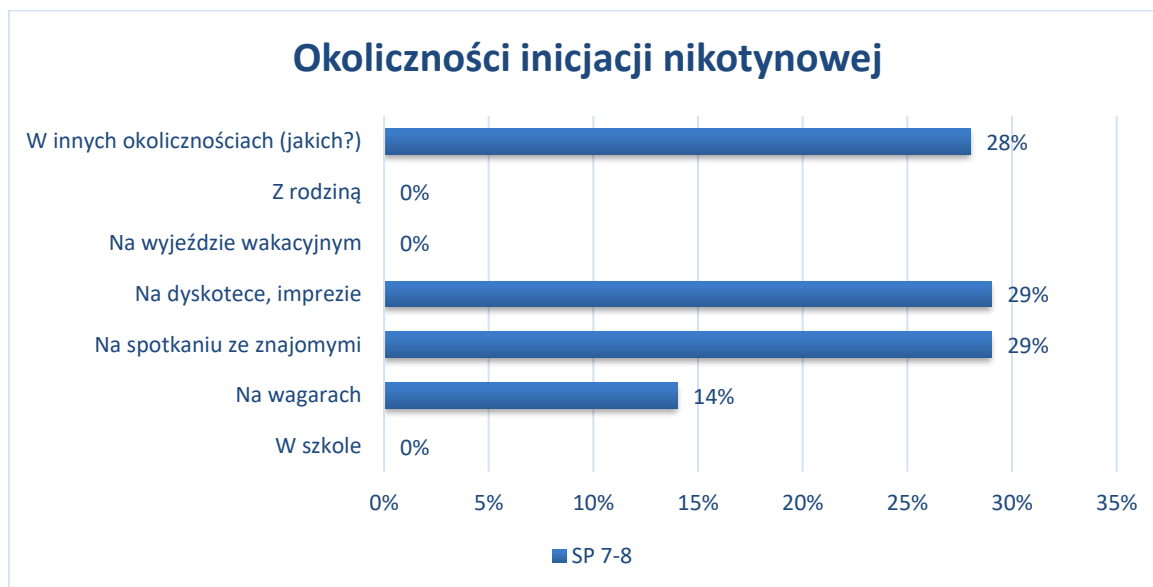
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

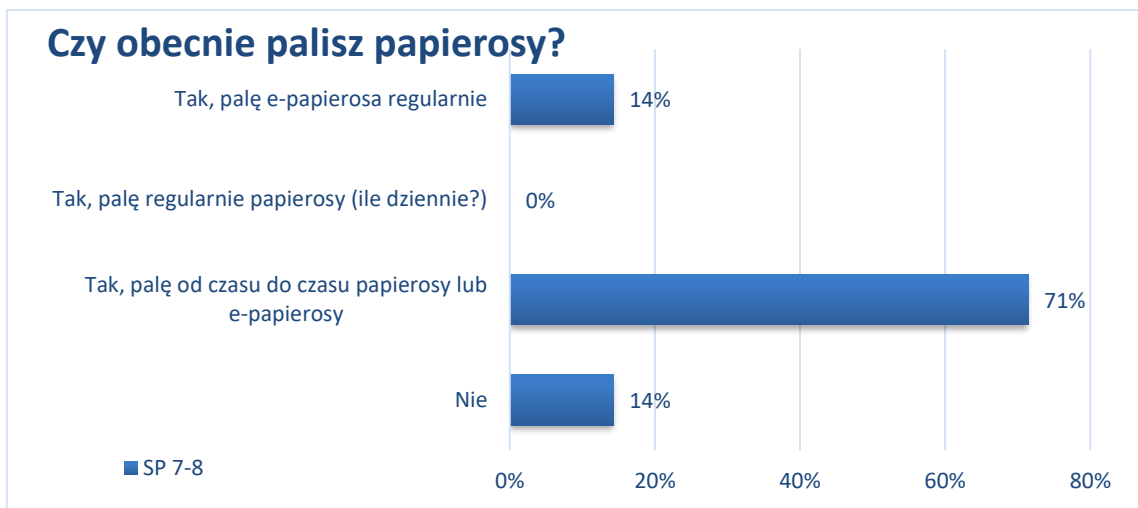
Mimo słabnącej popularności papierosów w naszym społeczeństwie są one wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytaliśmy uczniów, czy kiedykolwiek próbowali papierosa oraz w jakich okolicznościach. **Inicjację nikotynową ma za sobą 9% uczniów klas 7-8.**

Wśród odpowiedzi twierdzących najczęściej wskazywaną przez uczniów okolicznością zapalenia pierwszego papierosa dla uczniów było spotkanie ze znajomymi (29%) oraz dyskoteka, impreza (29%).

Niepokojące jest, że zdecydowana większość przyznaje, że pali od czasu do czasu (71%), a 14% deklaruje, że pali regularnie e-papierosy.

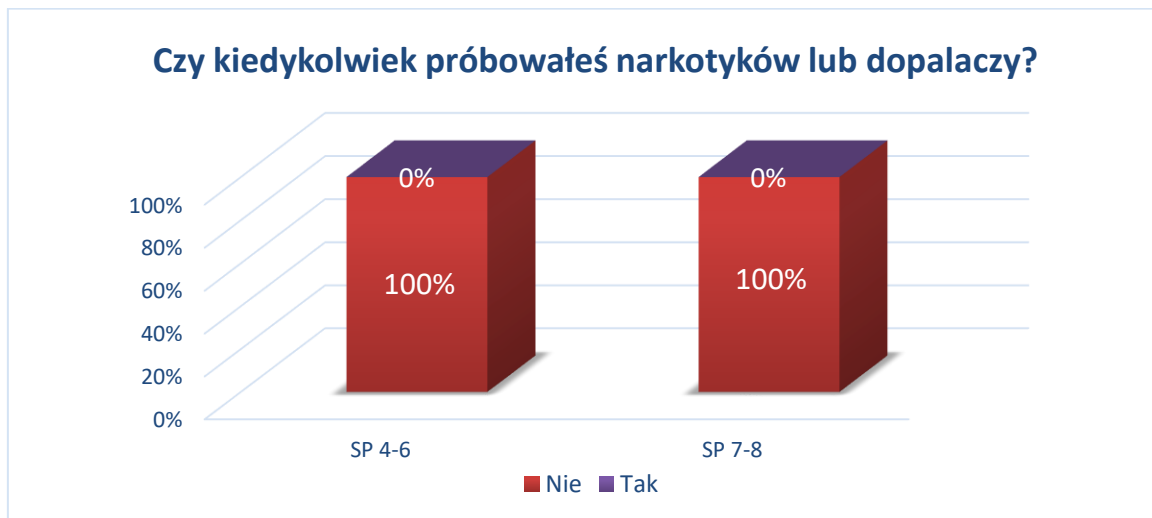

W kolejnym pytaniu uczniowie udzielali odpowiedzi na temat subiektywnej oceny łatwości, z jaką można dokonać zakupu papierosów. 90% uczniów klas 4-6 oraz 62% uczniów klas 7-8 uważa, że jest to raczej i bardzo trudne, jednakże odsetek młodych ludzi uważających, że nie ma z tym większego problemu jest zauważalny (SP 4-6 – 10%; SP 7-8 – 38%).

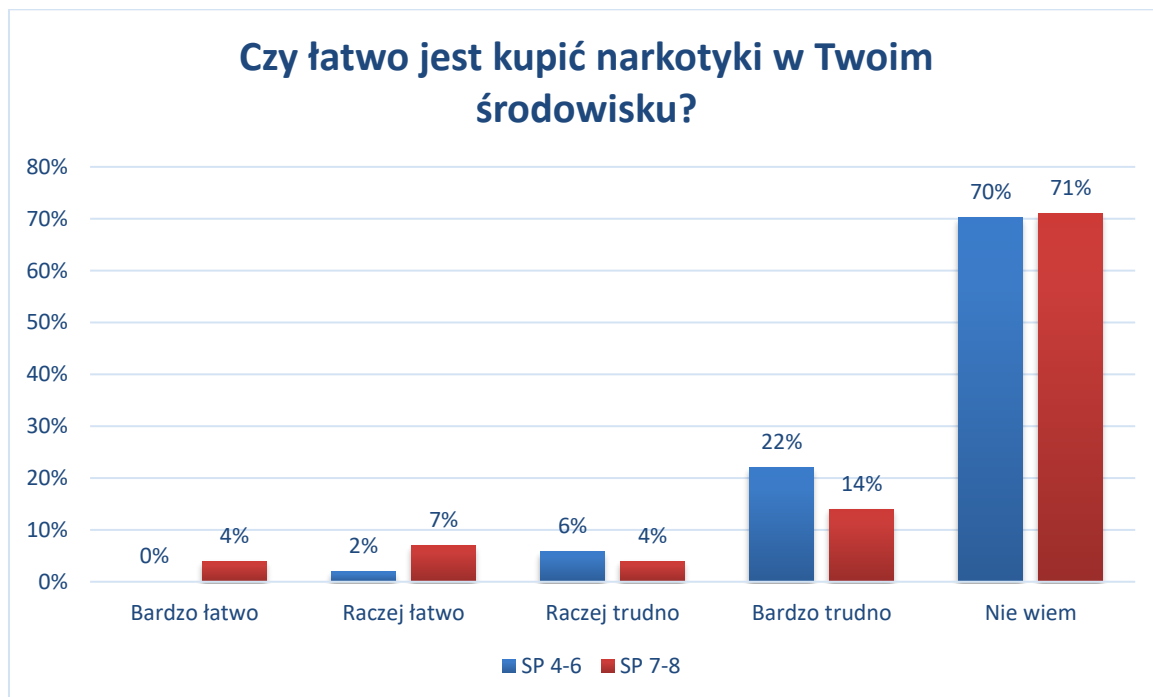

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZYE

Uczniowie jednogłośnie deklarują brak styczności z narkotykami lub dopalaczami.

W subiektywnym pytaniu czy łatwo jest kupić narkotyki lub dopalacze w Twoim otoczeniu 70% młodszych i 71% starszych uczniów nie zna odpowiedzi na to pytanie, a odpowiednio 28% i 18% uważa, że jest to trudne.

POSTAWY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Zbadaliśmy postawy i przekonania uczniów na temat różnych substancji psychoaktywnych. **Młodzi ludzie w większości przyjmują konstruktywne postawy. Mają świadomość szkodliwości alkoholu oraz substancji psychoaktywnych. Jednocześnie nie uważają, że ich spróbowanie oraz przyjmowanie jest modne wśród rówieśników ze szkoły. Jednakże wśród młodych ludzi szeroko rozpowszechniony jest mit o mniejszej szkodliwości napojów alkoholowych niskoprocentowych oraz zauważalny odsetek uważa, że alkohol pomaga się wyluzować.** Dokładne wyniki zamieszczone są w tabelach poniżej.

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych – SP 4-6

Twierdzenia	Zdecydowanie nie zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Zdecydowanie zgadzam się
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	27%	34%	11%	28%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	5%	13%	30%	52%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	71%	13%	5%	11%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	1%	1%	13%	85%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	2%	4%	16%	78%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	4%	18%	27%	51%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	1%	2%	13%	84%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	70%	18%	2%	10%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	4%	10%	17%	69%

Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	1%	4%	12%	83%
--	----	----	-----	-----

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych – SP 7-8

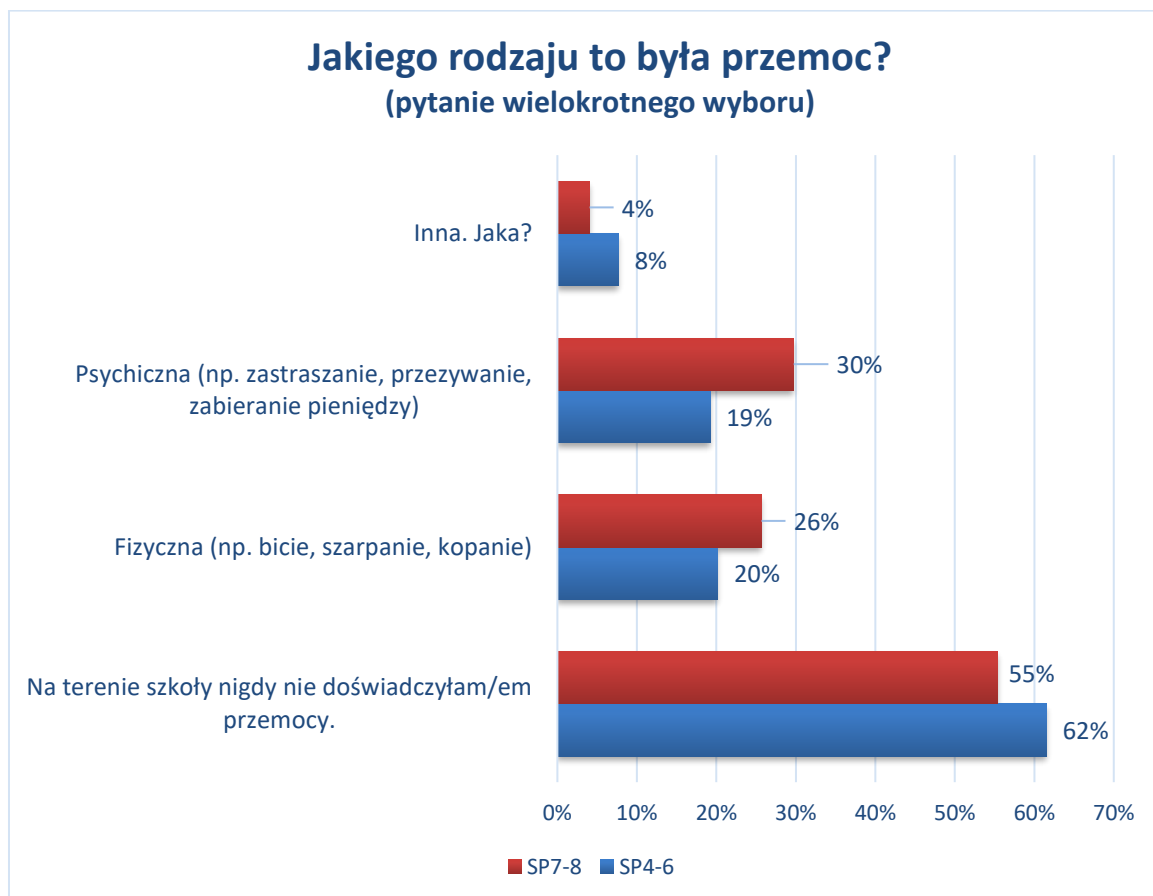
<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	24%	35%	18%	23%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	12%	23%	31%	34%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	54%	23%	4%	19%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	0%	11%	11%	78%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	8%	9%	15%	68%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	5%	15%	24%	56%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	1%	4%	15%	80%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	66%	20%	3%	11%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	1%	9%	22%	68%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	8%	12%	26%	54%

PRZEMOC W SZKOLE

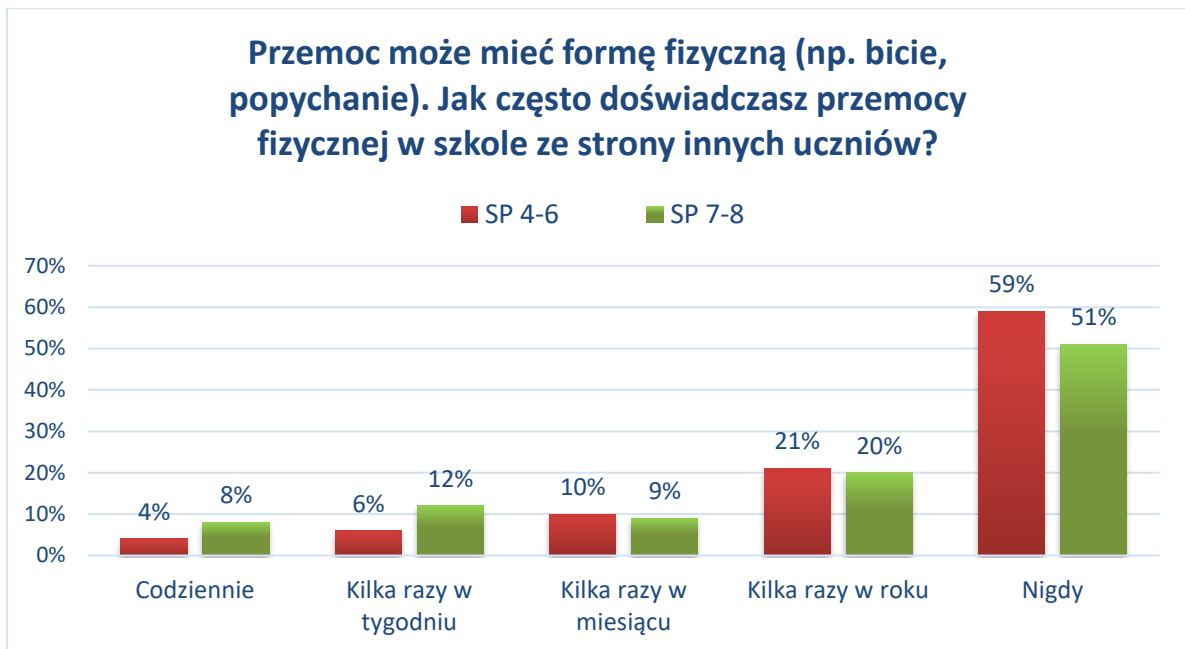
Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w szkole pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

W ankiecie wytłumaczyliśmy uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają jakichkolwiek form przemocy.

Młodszy uczniowie najczęściej doświadczają przemocy fizycznej (20%), a starsi psychicznej (30%).

Uczniowie odpowiadali, że są ofiarami przemocy fizycznej ze strony innych uczniów kilka razy w roku (SP 4-6 – 21%; SP 7-8 - 20%), kilka razy w miesiącu (SP 4-6 – 10%; SP 7-8 - 9%), kilka razy w tygodniu (SP 4-6 – 6%; SP 7-8 - 12%) **oraz nawet codziennie (SP 4-6 – 4%; SP 7-8 – 8%)**.

UZALEŻNIENIE OD INTERNETU I CYBERPRZEMOC

Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania Internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%).¹⁴

Poczynając od 2013 roku coraz więcej czasu spędzają w Internecie – w 2018 roku było to przeciętnie ponad cztery godziny na dobę. Do najpopularniejszych aktywności w sieci należy kontaktowanie się ze znajomymi, co deklaruje trzy czwarte badanych, a trzy piąte twierdzi, że w zasadzie cały czas są online, na bieżąco otrzymując wiadomości i reagując na nie. Trzy czwarte słucha muzyki, ponad połowa głównie ogląda seriale, połowa spędza czas na portalach społecznościowych (z których najpopularniejszy jest Facebook – 98% badanych deklaruje, że ma konto na Facebooku), jedna trzecia badanych szuka tam informacji potrzebnych do nauki.

W tym „życiu w sieci” na pewno pomagają smartfony – posiadane przez niemal wszystkich badanych uczniów – które łączą w sobie funkcje telefonu komórkowego i komputera. O tym, jak bardzo „wrósł” on w życie młodych ludzi, świadczy choćby fakt, że ponad połowa uczniów nie uważa za niewłaściwe używania smartfonów do przeglądania Internetu, portali społecznościowych lub aplikacji podczas lekcji.¹⁵

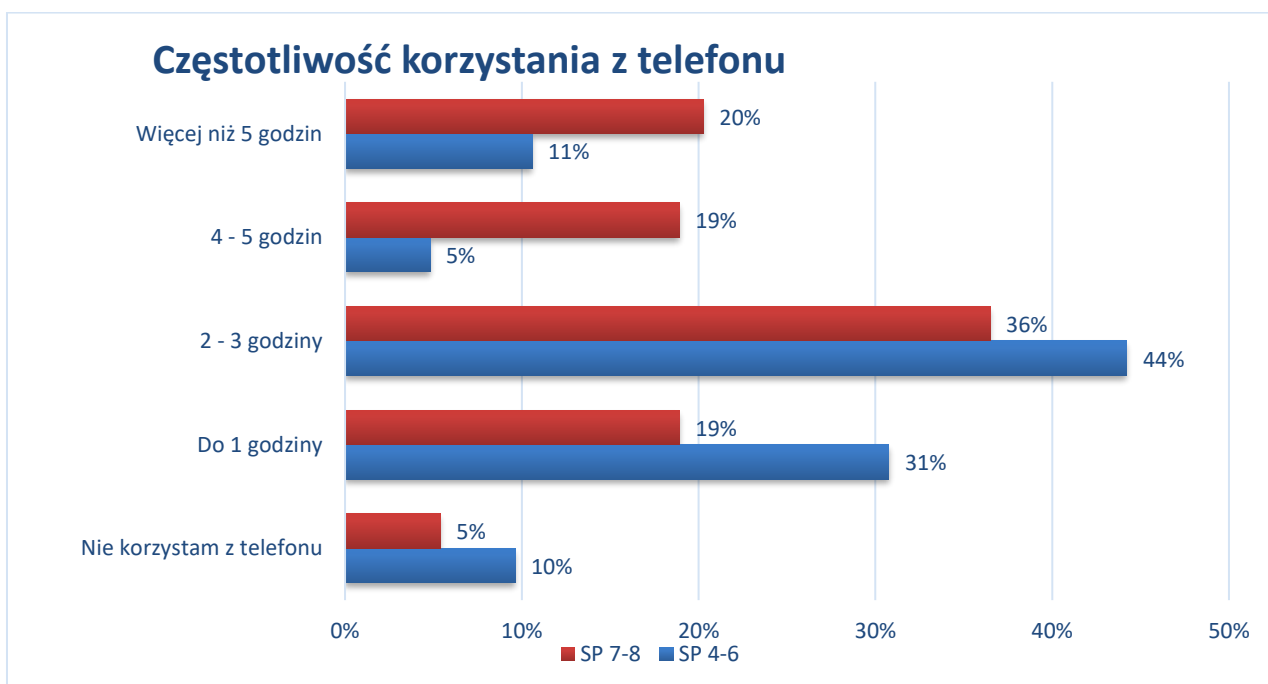
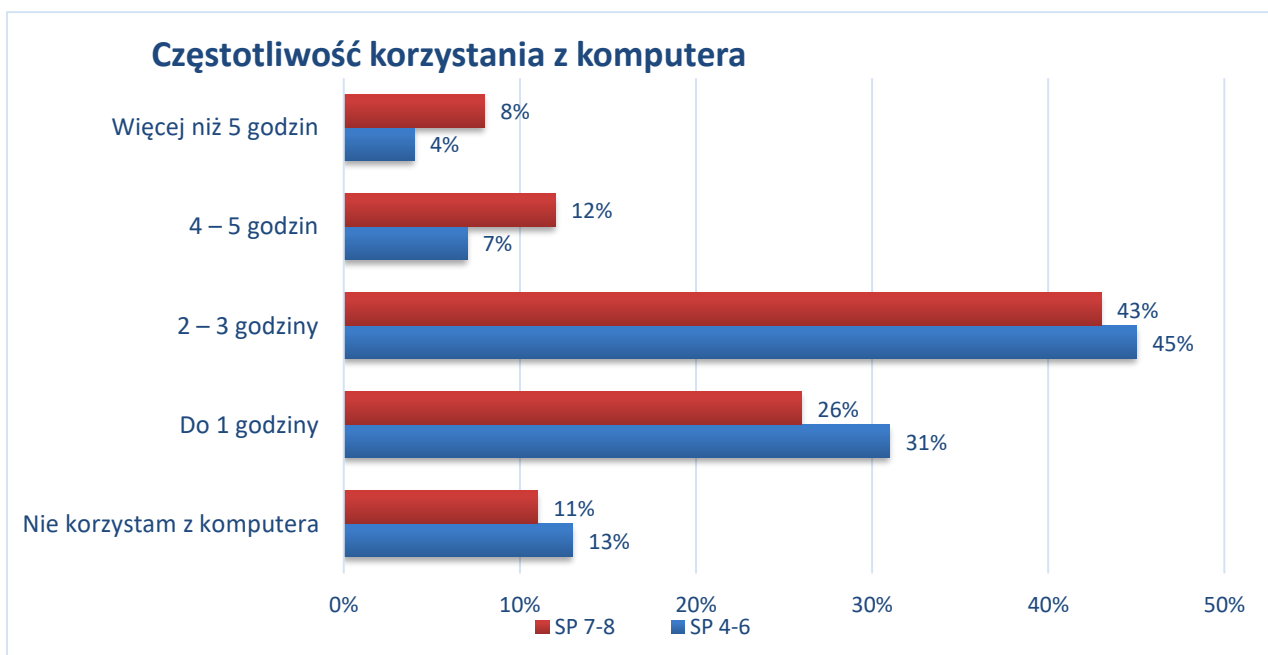
¹⁴ L. Kirwil L., Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II, SWPS, Warszawa 2011.

¹⁵ Mirosława Grabowska, Magdalena Gwiazda, na podstawie danych Centrum Badania Opinii Społecznej oraz Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Młodzież 2018, Warszawa 2019

Większość uczniów spędza przed komputerem poniżej 3 godzin dziennie (poza szkołą): łącznie SP 4-6: 76%; SP 7-8 – 69%.

Podobnie uczniowie deklarują w przypadku korzystania z telefonu: poniżej 3 godzin (SP 4-6- 75%; SP 7-8 – 55%), aczkolwiek zauważalna część starszych uczniów spędza powyżej **4 godzin dziennie (39%)**.

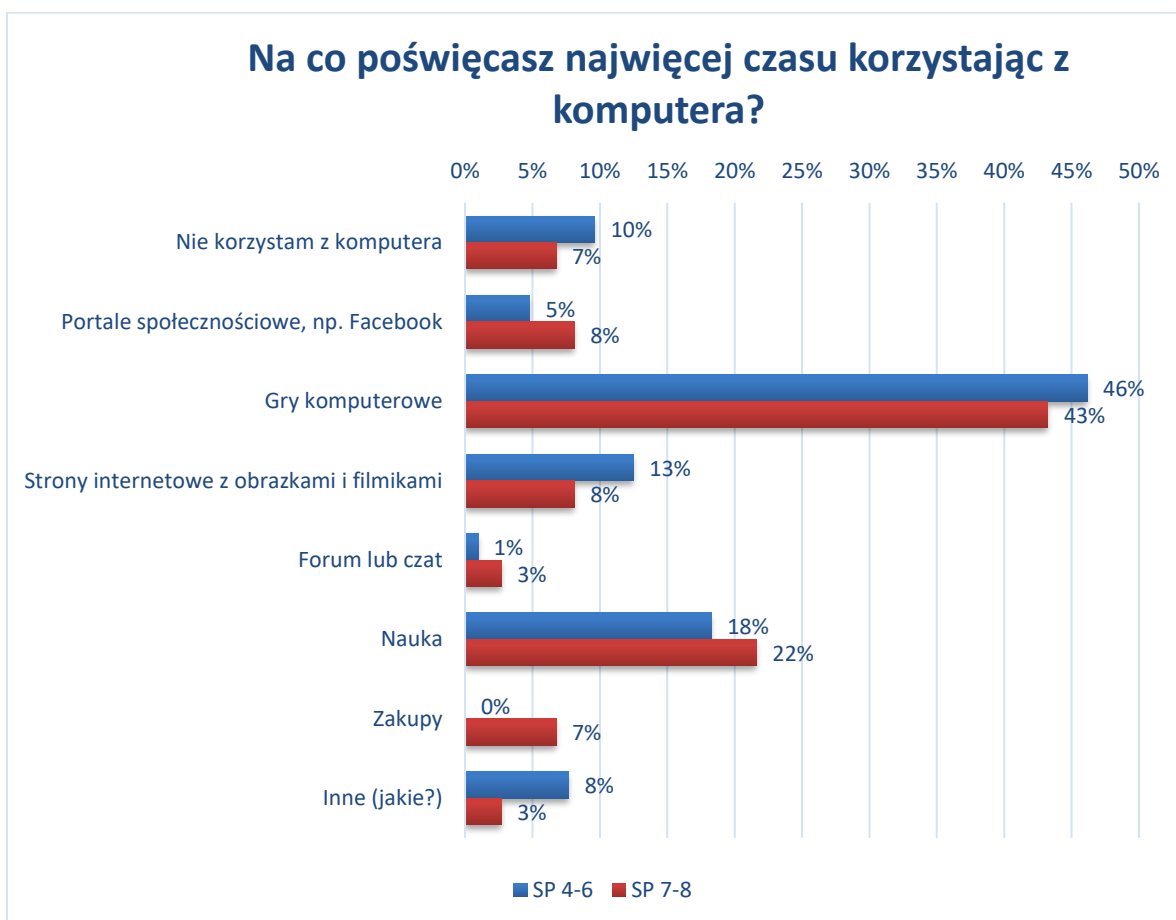
W praktyce może to oznaczać, że po przyjeździe ze szkoły korzystanie z komputera i telefonu jest dla nich jedyną formą spędzania czasu.

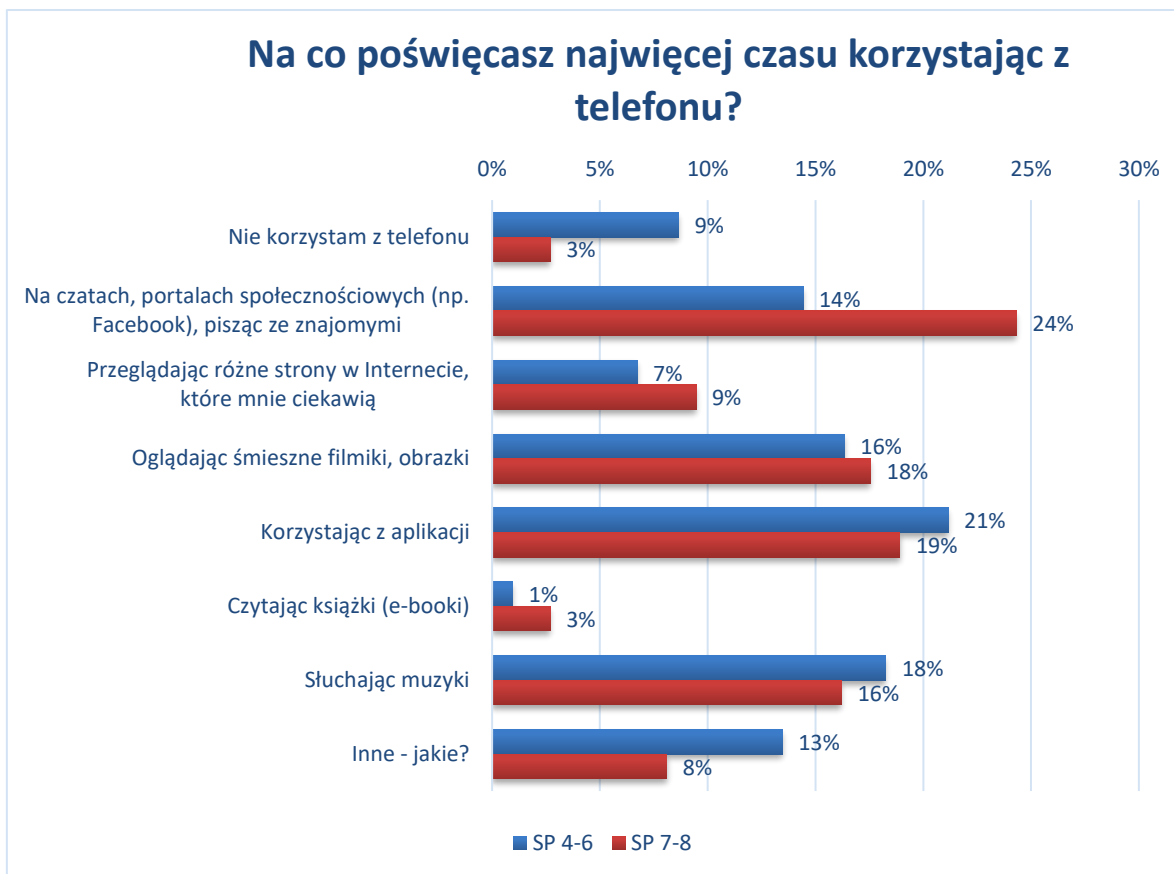

Zapytaliśmy uczniów, w jaki sposób najczęściej wykorzystują komputer oraz telefon, kiedy spędzają przy nim czas.

Najbardziej popularnymi formami na komputerze okazują się być gry komputerowe (SP 4-6 - 46%; SP 7-8 - 43%). 18% młodszych uczniów oraz 22% starszych przeznacza czas na naukę.

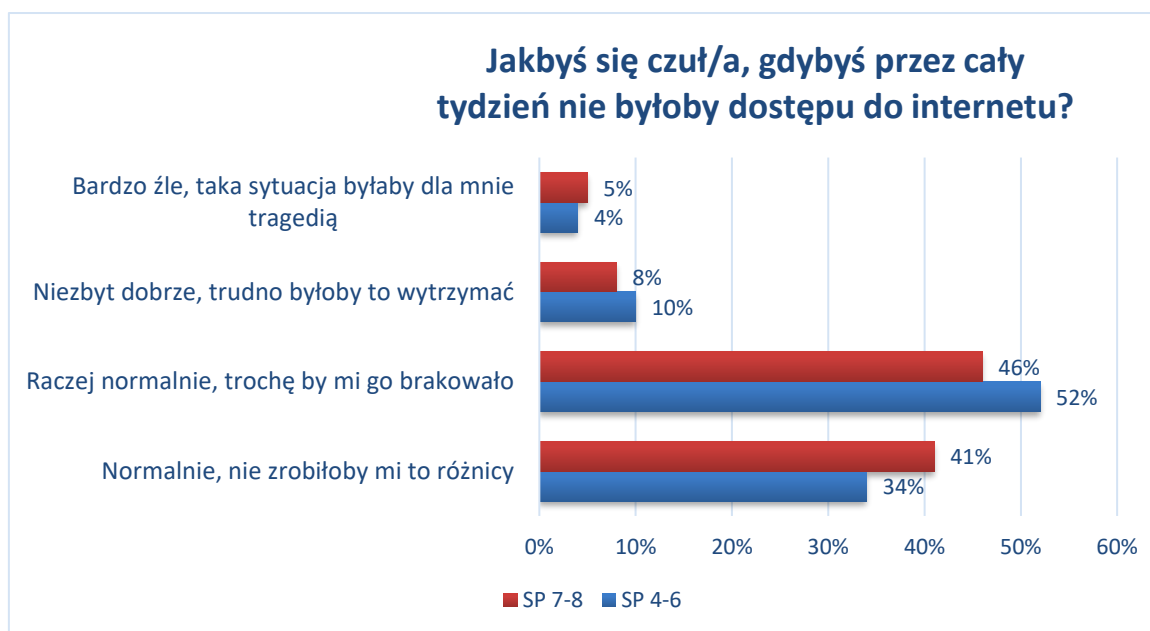
Natomiast podczas korzystania z telefonu na pierwszym miejscu znajdują się portale społecznościowe (SP 4-6 - 14%; SP 7-8 - 24%), słuchanie muzyki (SP 4-6 - 18%; SP 7-8 - 16%) oglądanie śmiesznych filmików, obrazków (SP 4-6 - 16%; SP 7-8 - 18%) oraz korzystanie z aplikacji (SP 4-6 - 21%; SP 7-8 - 19%).

Łącznie 86% uczniów klas 4-6 i 87% uczniów klas 7-8 szkoły deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki. Część uczniów przyznaje, że odczułaby brak dostępu do Internetu (SP 4-6 – 10%; SP 7-8 – 8%). Jednocześnie relatywnie niewielka grupa uczniów stwierdziła, że korzystanie z komputera jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuliby negatywnie (SP 4-6 – 4%; SP 7-8 – 5%).

Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajzeń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

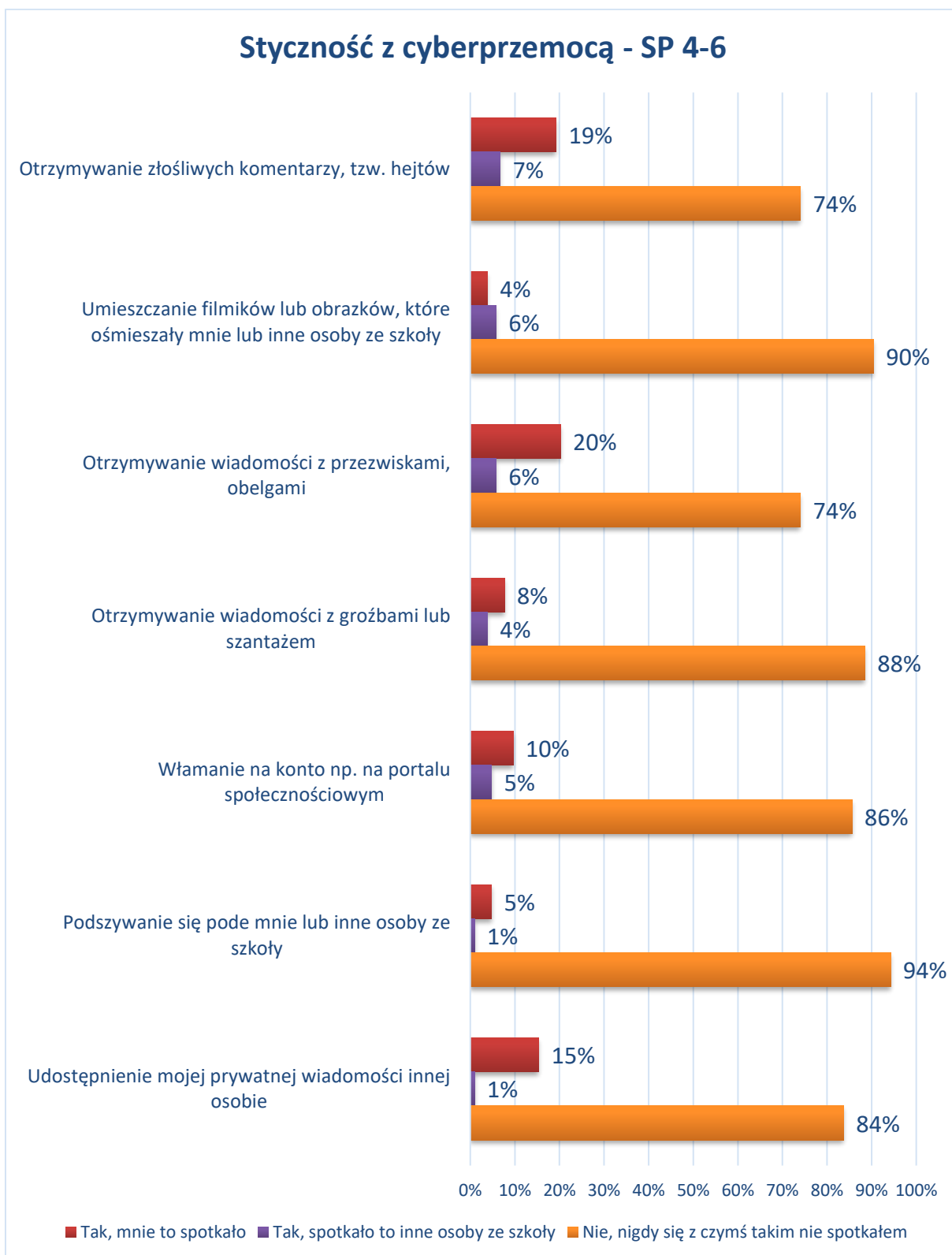

Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

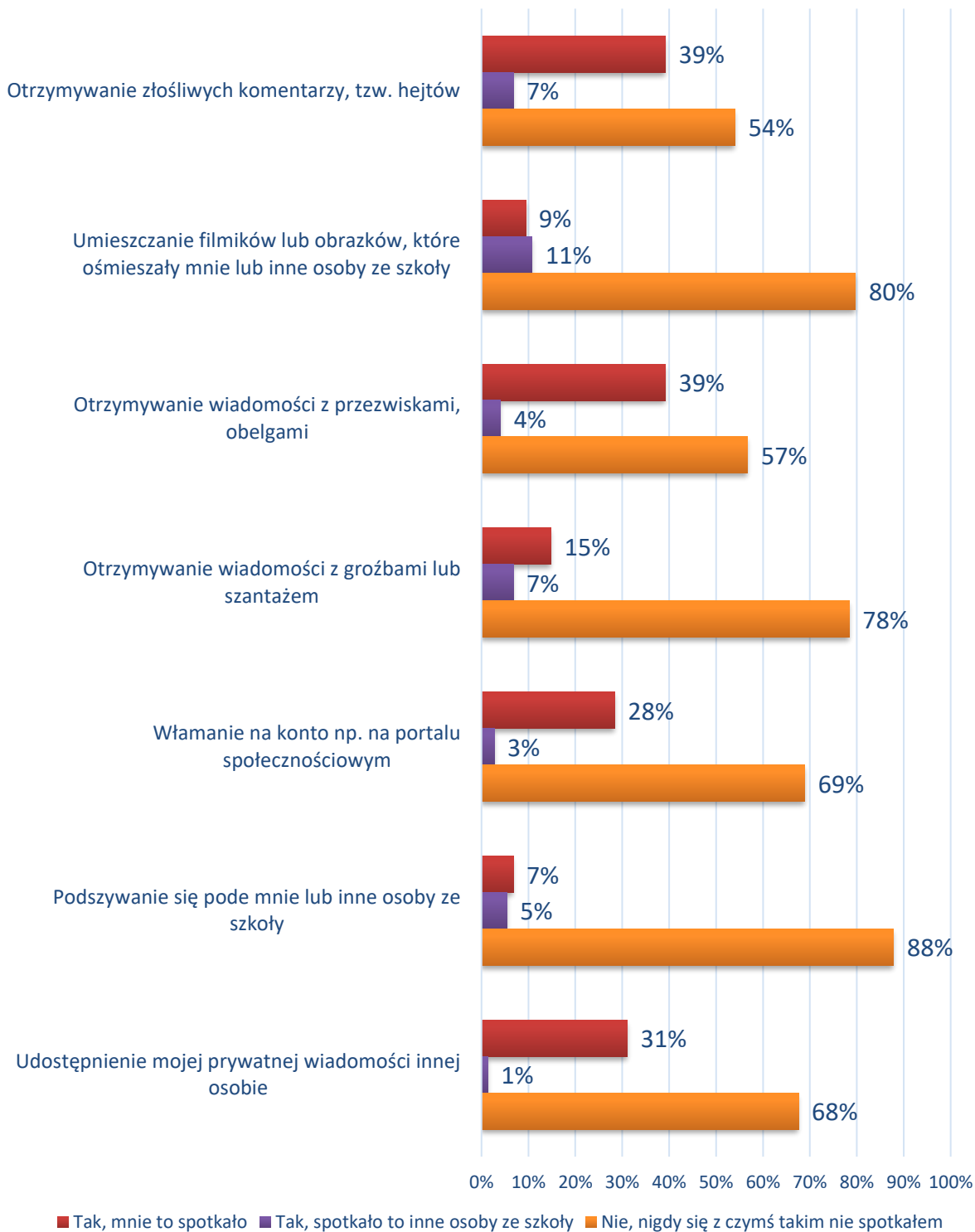
19% uczniów klas 4-6 i 39% uczniów klas 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

Uczniowie również często otrzymywali wiadomości z przezwiskami i obelgami (SP 4-6 – 20%; SP 7-8 – 39%), ich prywatne wiadomości zostały udostępnione innej osobie (SP 4-6 - 15%; SP 7-8 - 31%) oraz doświadczyli włamania na konto (SP 4-6 - 10%; SP 7-8 - 28%)

Wskazuje to na konieczność edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.

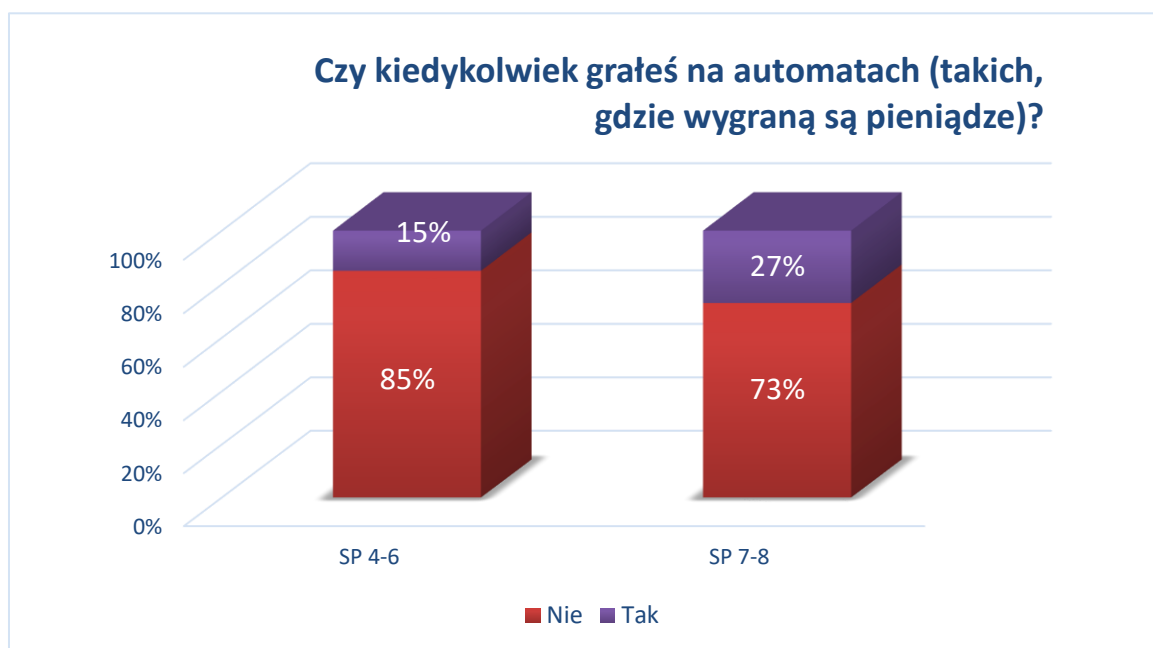
Styczność z cyberprzemocą - SP 7-8

HAZARD

Prawie 5% młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej gra na automatach o niskich wygranych stanowi jedną z często praktykowanych form spędzania czasu wolnego (przynajmniej raz na tydzień lub prawie codziennie)¹⁶. Nastolatki w stopniu większym niż osoby dorosłe są podatne na patologiczny hazard, a zwłaszcza na negatywne skutki gier¹⁷. Faktem jest, że – szczególnie dla młodzieży – hazard w Internecie jest generalnie dużo łatwiej dostępny niż hazard tradycyjny, ze względu na mniejszą kontrolę wieku oraz możliwość grania o dużo niższe stawki¹⁸.

Odsetek młodych ludzi mających styczność z formą „rozrywki” jaką jest gra na automatach jest zauważalny: 15% uczniów klas 4-6 oraz 27% uczniów klas 7-8 ma za sobą takie doświadczenia.

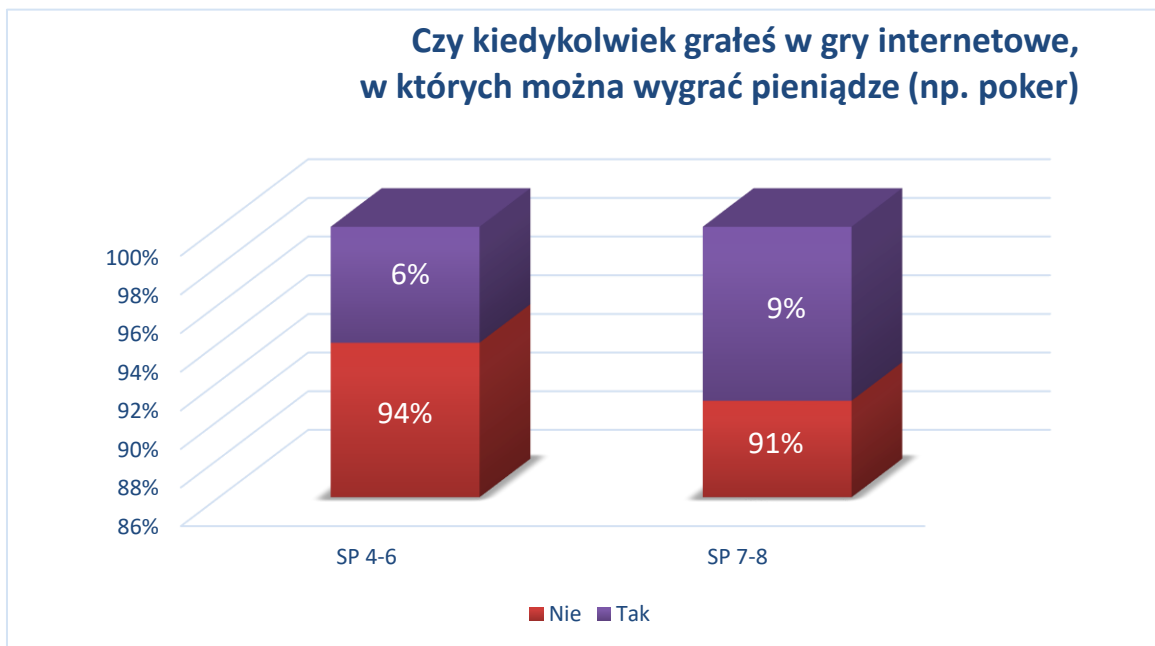

¹⁶ P. Sobierajski, J. Szczepkowski, *Postawy zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2011.

¹⁷ M. Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, GWP, Gdańsk 2004.

¹⁸ M. Griffiths M., *Gambling Addiction on the Internet*, w: Young K. S., Abreu N. de (ed.), *Internet Addiction. A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Hoboken: John Wiley and Sons.

W porównaniu do gier na automatach, internetowe gry „na pieniądze” są mniej popularne wśród młodych ludzi (SP 4-6 – 6%; SP 7-8 – 9%).

CZAS WOLNY

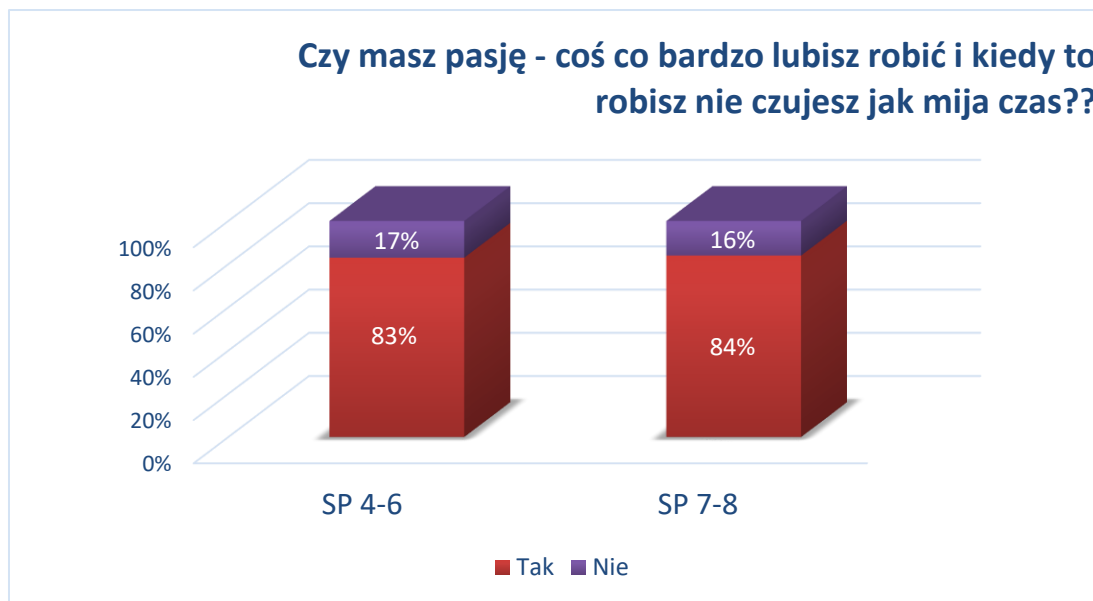
Wśród ulubionych sposobów spędzania czasu wolnego młodzieży dominują spotkania z przyjaciółmi i znajomymi (86%). Popularną aktywnością towarzyską są też wyjścia do dyskotek i klubów (19%), jednak miłośników tego typu rozrywki po raz kolejny ubyło. Blisko jedna trzecia badanych (31%) najchętniej przeznaczą wolny czas na uprawianie sportu, które jest minimalnie mniej popularne niż dwa lata temu. Po jednej czwartej uczniów lubi spędzać czas grając w gry komputerowe (25%) lub surfując w Internecie (25%), a jedna dziesiąta (10%) – na udzielaniu się w serwisach społecznościowych. Podobnie jak przed dwoma laty odsetki uczniów preferują spędzać wolny czas z książką (17%) lub przed telewizorem (18%). Około jednej ósmej (13%) poświęca czas na aktywności artystyczne, a nieco mniej (9%) chodzi na koncerty. „Nicnierobienie” – spanie, leżenie, odpoczywanie – stanowi preferowaną formę spędzania czasu wolnego niemal jednej trzeciej młodzieży (29%), a jej popularność utrzymuje się od dwóch lat na wyższym niż wcześniej poziomie.¹⁹

Czas wolny to czas, który pozostaje do dyspozycji dziecka po wypełnieniu obowiązków szkolnych i domowych, na odpoczynek, regenerację fizyczną i psychiczną organizmu, ale także na zabawę oraz rozwój zdolności i zainteresowań.

Zapytaliśmy, więc ankietowanych uczniów czy mają pasję, czyli coś co lubią robić w wolnym czasie. Zdecydowana większość uczniów udzieliła odpowiedzi twierdzącej: 83% SP 4-6 oraz 84% SP 7-8.

Uczniowie w obu grupach wiekowych w tym pytaniu wskazywali piłkę nożną, taniec, jazdę na rowerze, jazdę na hulajnodze lub rolkach oraz aktywności artystyczne typu śpiew i rysowanie. Wśród starszych uczniów pojawiło się również majsterkowanie, czytanie książek oraz jazda konna.

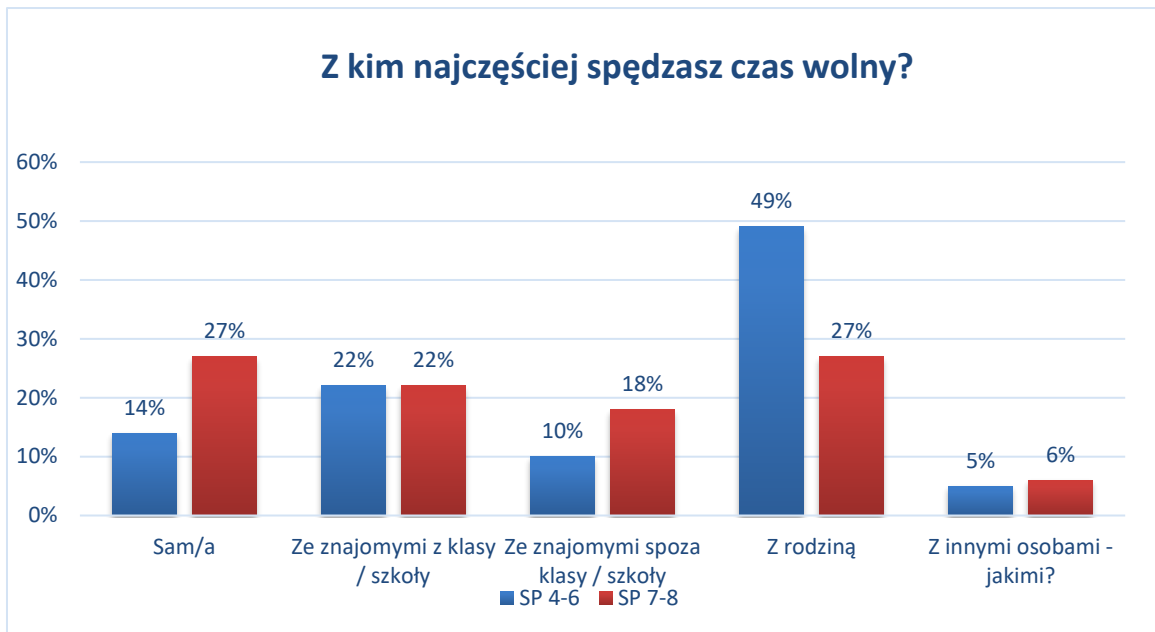
¹⁹ Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań: Młodzież 2018, Warszawa 2019 (dostęp: 5.10.2020 r.)

Największy wpływ na sposób organizowania czasu wolnego przez dzieci ma rodzina a dokładniej wzorce, jakie w niej panują. To na rodzicach więc spoczywa największy obowiązek rozwijania u swoich pociech umiejętności wykorzystywania czasu wolnego. Wspólne spędzanie czasu, gry i zabawy w gronie rodziny, wspólne spacerowanie i rozmowy pozwalają nie tylko na wspaniałe spędzenie popołudnia czy wieczoru, ale też pozwalają dziecku wykształcić nawyk przyjemnego spędzania czasu wolnego. Im młodsze dziecko, tym większy wpływ mają na jego rozwój osoby znaczące oraz wzorce przez nie przekazywane.

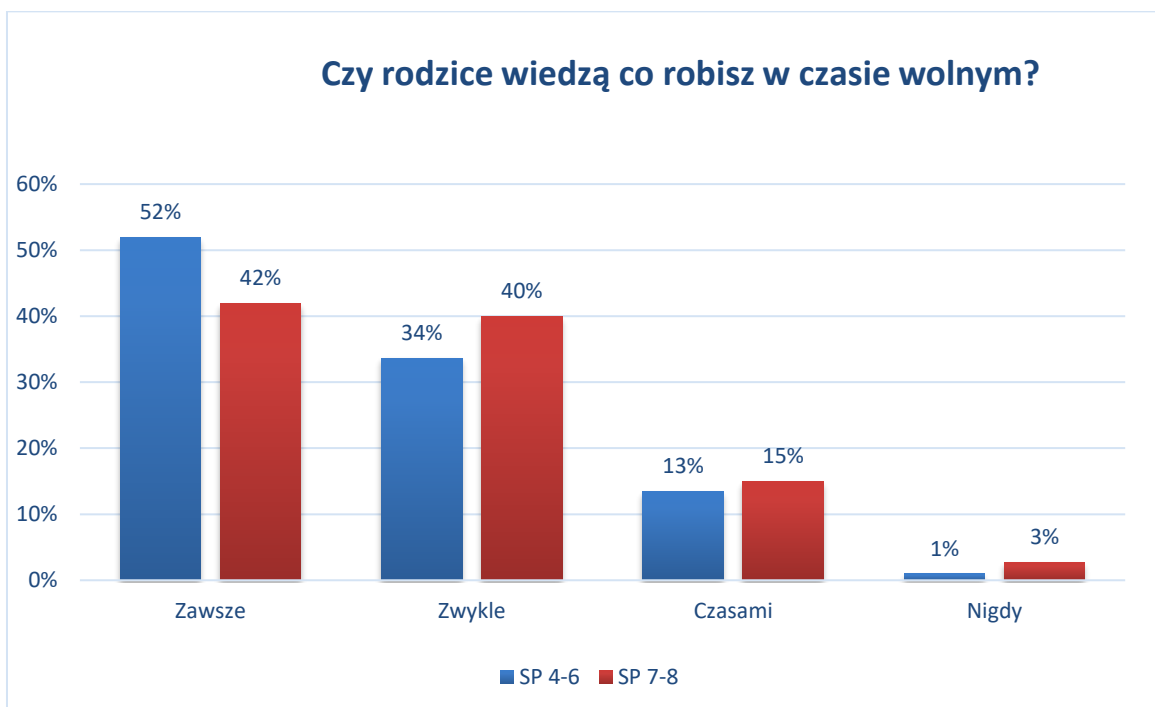
49% młodszych uczniów oraz 27% starszych uczniów odpowiedziało, że czas wolny spędzają z rodziną.

Starsi uczniowie deklarują, że najwięcej czasu spędzają ze znajomymi z klasy i z poza klasy (łącznie 40%) oraz w samotności (27%).

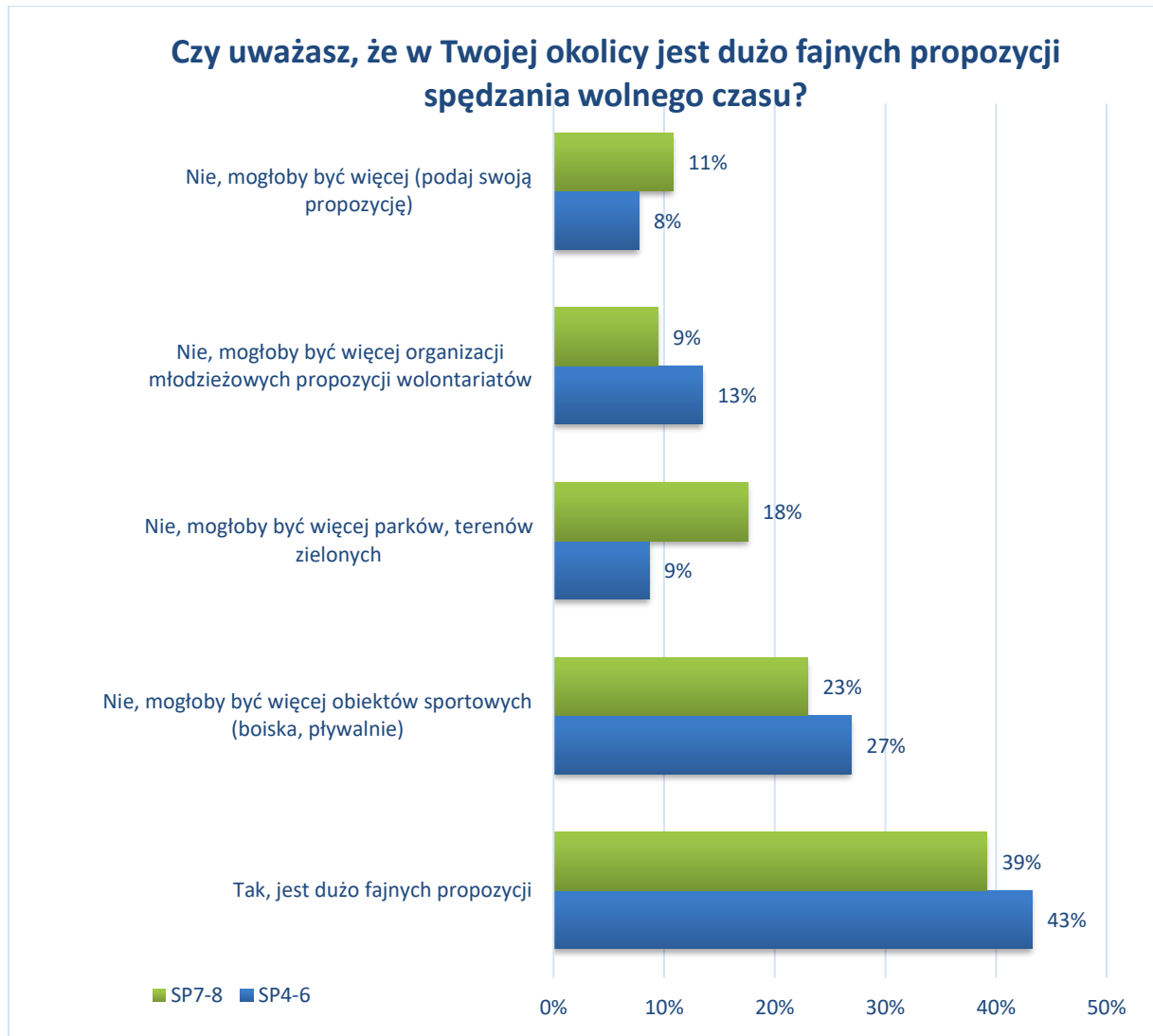

Na koniec zapytaliśmy, czy według nich rodzice wiedzą, co ich dzieci robią w czasie wolnym. 52% uczniów klas 4-6 udzieliło odpowiedzi „zawsze”, takiego samego zdania jest 42% uczniów klas 7-8.

Dokładne odpowiedzi zaprezentowano poniżej.

W subiektywnej ocenie uczniów w okolicy jest wiele propozycji spędzania wolnego czasu, jednakże mogłoby pojawić się więcej obiektów sportowych (SP 4-6 – 27%; SP 7-8 – 23%). Kilku uczniów zasugerowało w otwartej odpowiedzi, że chcieliby mieć w okolicy Skatepark oraz plac zabaw.

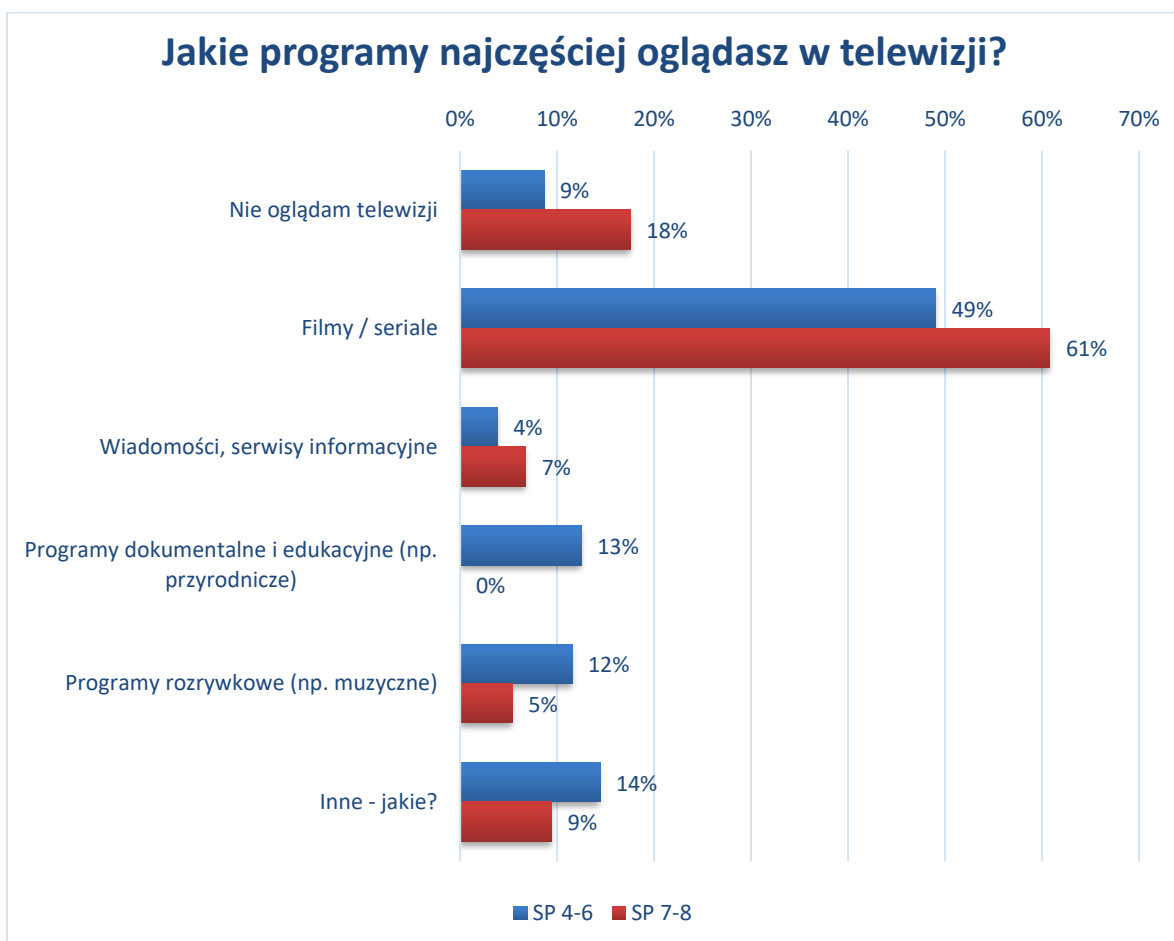
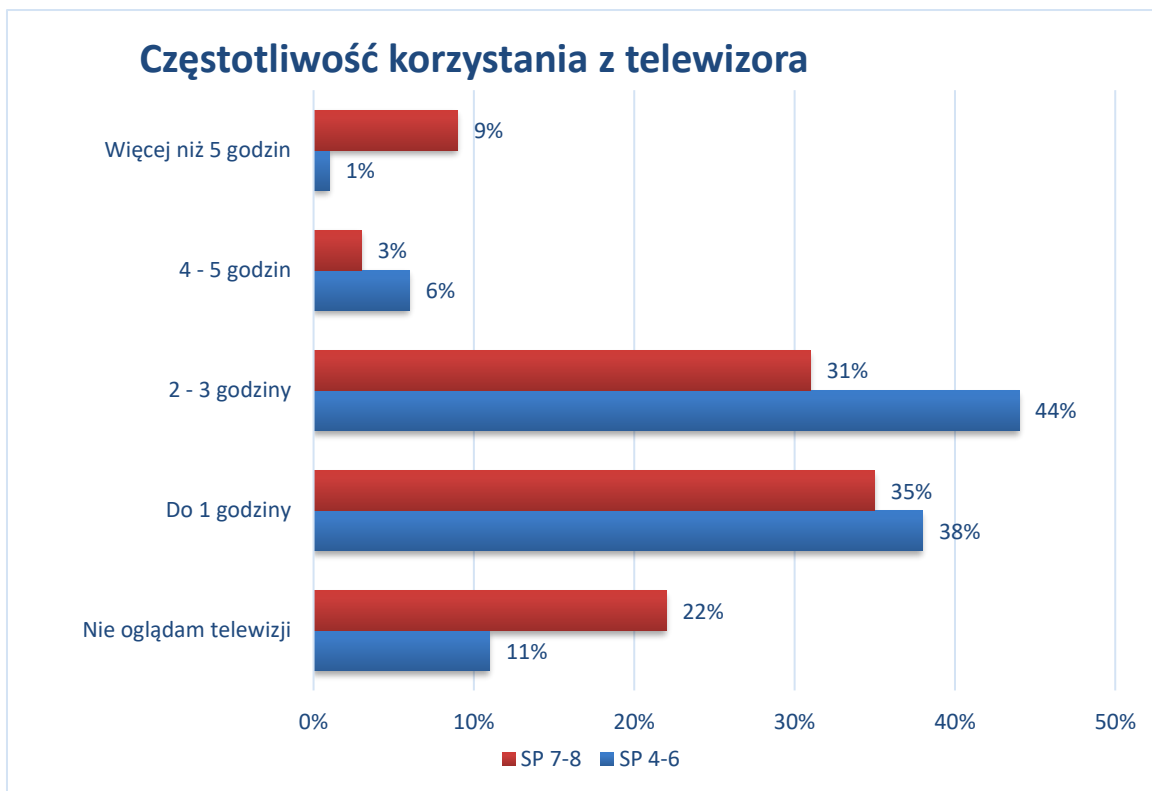
TELEWIZJA

We fragmencie opracowania „Telewizja a poziom agresji” przede wszystkim podano liczne przykłady programów telewizyjnych, skutkujące wzrostem poziomu niepokoju, a nawet agresji wśród dzieci i młodzieży. Wynika to stąd, że korzystając z nieskrępowanego dostępu do wielu kanałów, najmłodszy telewidz napotyka na duże trudności z odnalezieniem audycji o miłości, przyjaźni czy bezinteresowności. Z drugiej strony, z łatwością odnajduje programy ukazujące konflikty, bójkę, prostytutkę, rozwody, zdrady, molestowanie seksualne, gwałty, zabójstwa, szantaż itp. Przemoc i agresja są na porządku dziennym i to nie tylko w filmach skierowanych do dorosłych, ale co zatrważające – również do dzieci. Zwrócono uwagę także na złudny obraz piękna, lansowany przez telewizję. Młodzi telewidzowie za wszelką cenę często starają się upodobnić do postaci „ze szklanego ekranu”, co często wiąże się z konsumpcyjnym stylem życia.²⁰

Zapytaliśmy anektowanych uczniów, ile czasu spędzają przed telewizorem. Uczniowie deklarowali najczęściej 2-3 godziny (SP 4-6 – 44%; SP 7-8 – 31%) oraz poniżej 1 godzinny dziennie (SP 4-6 – 38%; SP 7-8 – 35%).

Zapytaliśmy uczniów, również o to jakie programy najczęściej oglądają. Najbardziej popularnymi programami w telewizji są filmy i seriale (SP 4-6 – 49%; SP 7-8 – 61%). 13% młodszych uczniów ogląda programy dokumentalne.

²⁰ Rola telewizji w kształtowaniu zachowań zdrowotnych dzieci i młodzieży. Cz. III. Zachowania antyzdrowotne, Hygeia Public Health 2011, źródło: <http://www.h-ph.pl/pdf/hyg-2011/hyg-2011-2-235.pdf> (dostęp: 6.10.2020)

WYBRANE ZAGADNIENIA Z ESPAD-U. PORÓWNANIE WYNIKÓW BADANIA UCZNIÓW Z GMINY ELBLĄG Z WYNIKAMI PRÓBY OGÓLNOPOLSKIEJ Z 2019 ROKU

METODOLOGIA

W niniejszym rozdziale zostanie przeprowadzone porównanie wyników badania przeprowadzonego w gminie Elbląg z wynikami badania ESPAD przeprowadzonego na próbie ogólnopolskiej.

Europejski Program Badań nad Używaniem Alkoholu i Środków Odurzających przez Młodzież Szkolną (*European School Survey Project on Alcohol and Drugs*, w skrócie ESPAD) to wieloletni europejski program badań ankietowych w szkołach. Badania prowadzone są co cztery lata według tych samych wystandardyzowanych technik. W Polsce przeprowadzane są na próbach losowych uczniów w grupie wiekowej 15-18 lat. Mają one na celu przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych. Badania ESPAD z 2019 roku objęło 5903 uczniów.

W badaniu zrealizowanym na potrzeby niniejszej diagnozy w roku 2020 zbadano wybrane zagadnienia zawarte w kwestionariuszu ESPAD. Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Otrzymane w ten sposób wyniki porównano z wynikami ostatniego badania ogólnopolskiego ESPAD- u, przeprowadzonego w roku 2019. Porównania dokonywano w ramach tych samych grup wiekowych tj.: 15-18 lat.

CEL BADANIA

Celem przeprowadzenia ankiety było głównie zbadanie zjawiska natężenia korzystania przez uczniów z substancji psychoaktywnych, w tym:

- napojów alkoholowych;
- papierosów;
- narkotyków, leków i substancji wziewnych,

a następnie porównania głównych wyników z wynikami próby ogólnopolskiej badania ESPAD 2019.

GRUPA BADANA

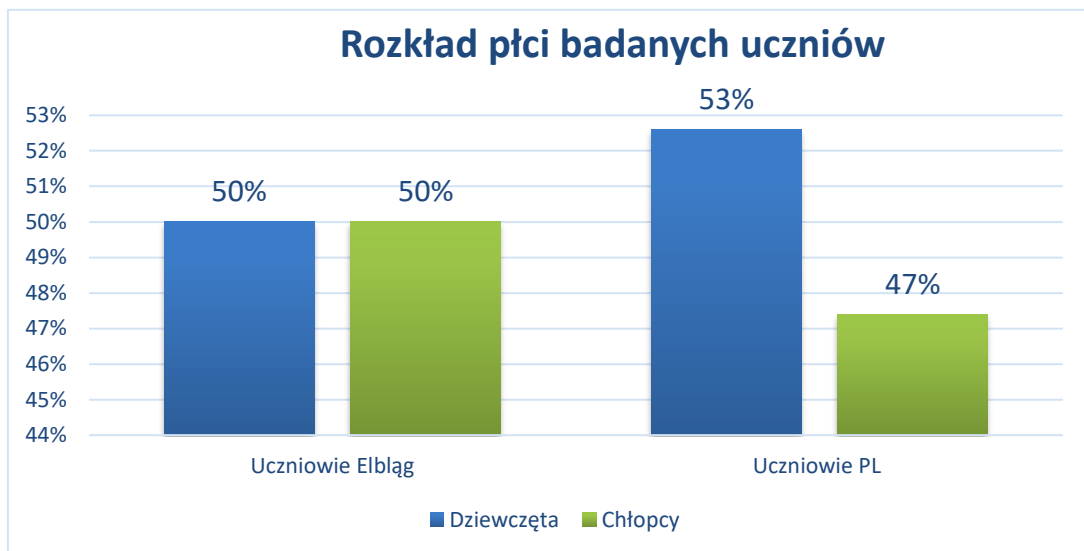
Badaniami objęto uczniów szkół ponadpodstawowych w gminie Elbląg.

Liczebność grup badanych

Uczniowie gminy Elbląg

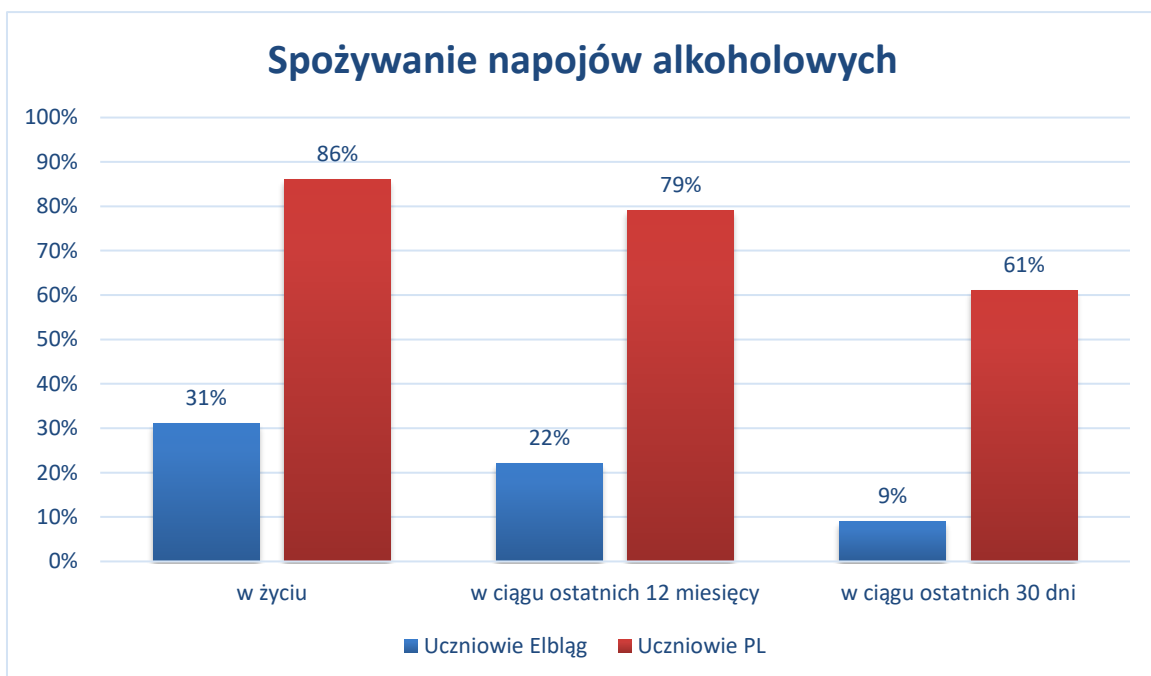
32

Poniższy wykres obrazuje rozkład płci osób badanych. Zawarto na nim rozkład płci osób badanych w ramach ESPAD-u oraz uczniów z gminy Elbląg.

WYNIKI

Spożywanie napojów alkoholowych wśród uczniów gminy Elbląg, zarówno kiedykolwiek w życiu, w ciągu ostatnich 12 miesięcy, jak i w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, jest na dużo niższym poziomie w porównaniu z wynikami dla młodzieży ogólnopolskiej. **Uczniowie w gminie Elbląg sięgają po alkohol zdecydowanie rzadziej niż ich rówieśnicy na terenie Polski**, co wskazuje na pozytywny trend młodych ludzi wobec spożywania alkoholu.

W poniższej tabeli zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Elbląg z zakresu spożywania napojów alkoholowych.

Spożywanie napojów alkoholowych							
Uczniowie ELBLĄG							
	<i>Nie piłem</i>	<i>1-2 razy</i>	<i>3-5 razy</i>	<i>6-9 razy</i>	<i>10-19 razy</i>	<i>20-39 razy</i>	<i>40 razy lub więcej</i>
W życiu	69%	9%	13%	3%	3%	3%	0%
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	78%	16%	0%	3%	3%	0%	0%
W ciągu ostatnich 30 dni	91%	6%	3%	0%	0%	0%	0%

Na czerwono zaznaczono odpowiedź najczęściej wybieraną przy danym twierdzeniu.

W tabeli znajdującej się na następnej stronie zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Elbląg z zakresu **spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych** (podczas ostatniej okazji picia napojów alkoholowych).

Wielkość spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych przy ostatniej okazji picia napojów alkoholowych wskazuje, iż ankietowani **uczniowie w gminie Elbląg najczęściej spożywają mniej niż jedną zwykłą butelkę lub puszkę (poniżej 0,5 litra) piwa - 9%, mniej niż jeden kieliszek (poniżej 100 gram) wina - 3%, 1-2 kieliszki (powyżej 100 gram do 200 gram) wina - 3% oraz 3-5 kieliszków (powyżej 100 gram do 250 gram) wódki - 6%**. Zazwyczaj jednak uczniowie przyznają, że nie piją w ogóle (piwa - 72%; wina - 94%; wódki - 88%).

Wielkość spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych przy ostatniej okazji picia napojów alkoholowych

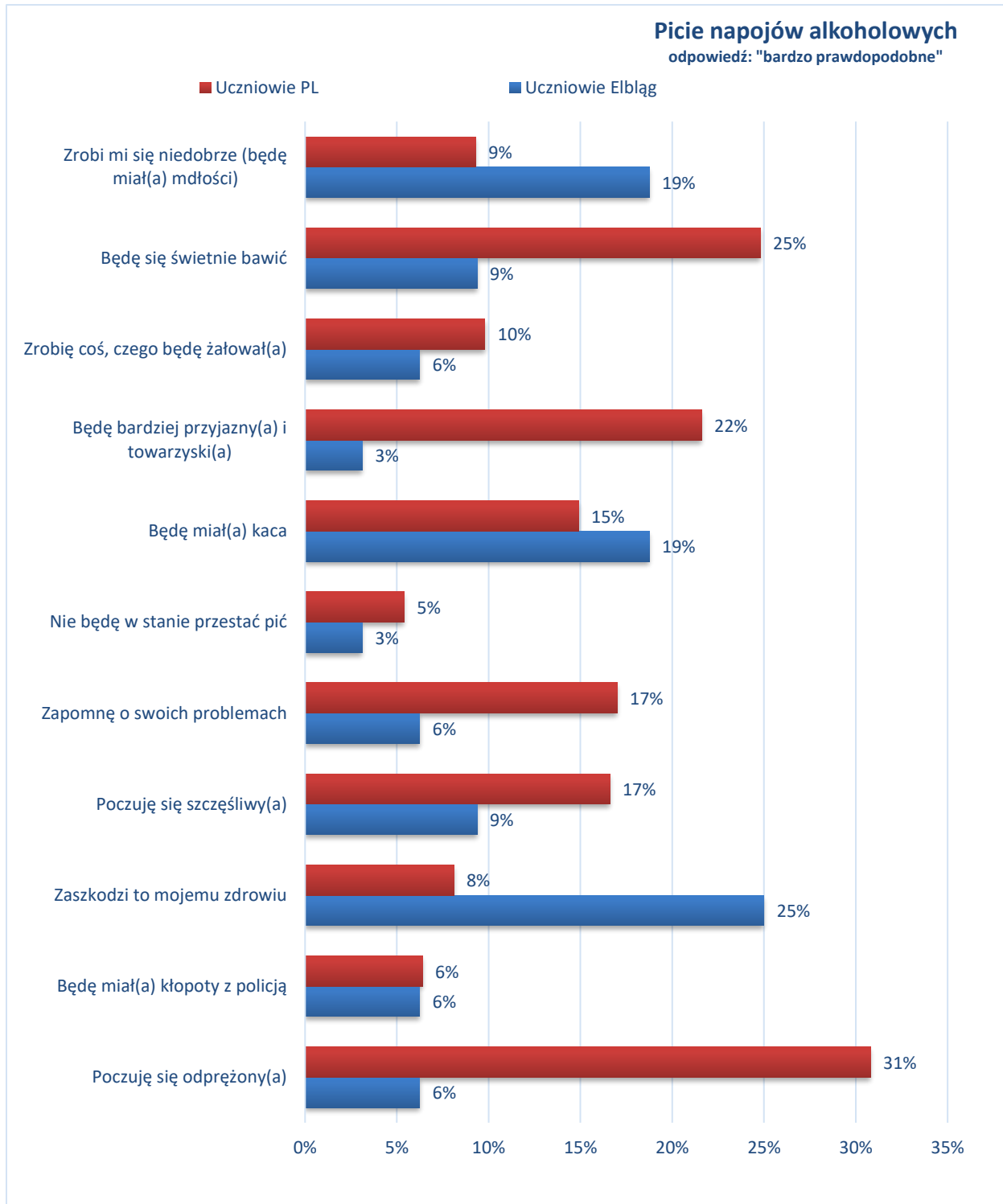
PIWO	
	Uczniowie ELBLĄG
<i>Nigdy nie piję piwa</i>	72%
<i>Ostatnim razem nie piłem(am) piwa</i>	13%
<i>Mniej niż jedną zwykłą butelkę lub puszkę (poniżej 0,5 litra)</i>	9%
<i>1-2 typowe butelki lub puszki (powyżej 0,5 do 1 litra)</i>	6%
<i>3-4 typowe butelki lub puszki (powyżej 1 litra do 2 litrów)</i>	0%
<i>5 lub więcej typowych butelek lub puszek (powyżej 2 litrów)</i>	0%
WINO	
	Uczniowie ELBLĄG
<i>Nigdy nie piję wina</i>	94%
<i>Ostatnim razem nie piłem(am) wina</i>	0%
<i>Mniej niż jeden kieliszek (poniżej 100 gram)</i>	3%
<i>1-2 kieliszki (powyżej 100 gram do 200 gram)</i>	3%
<i>Pół butelki (ok. 370 gram)</i>	0%
<i>Butelkę lub więcej (750 gram lub więcej)</i>	0%
WÓDKA	
	Uczniowie ELBLĄG
<i>Nigdy nie piję wódki</i>	88%
<i>Ostatnim razem nie piłem(am) wódki</i>	3%
<i>Mniej niż jeden kieliszek (poniżej 50 gram)</i>	0%
<i>1-2 kieliszki (powyżej 50 gram do 100 gram)</i>	0%
<i>3-5 kieliszków (powyżej 100 gram do 250 gram)</i>	6%
<i>6 kieliszków lub więcej (300 gram lub więcej)</i>	3%

Na czerwono zaznaczono odpowiedź najczęściej wybieraną przy danym twierdzeniu.

Poniższe wartości odzwierciedlają strukturę odpowiedzi uczniów na pytanie: „**Na ile jest prawdopodobne, że każda z poniższych możliwości mogłaby się zdarzyć Tobie osobiście, jeśli napijesz się alkoholu?**” Oczekiwania uczniów gminy Elbląg wobec alkoholu różnią się w porównaniu do próby ogólnopolskiej.

Uczniowie gminy Elbląg, w porównaniu do uczniów z próby ogólnopolskiej, zgłaszali:

- **podobnie:**
 - obawy kłopotów z policją;
- **częściej:**
 - zaszkodzenie swojemu zdrowiu (o 17%);
 - będą mieć kaca (o 4%);
 - obawy przed mdłościami (o 9%).
- **rzadziej:**
 - poczucie odprężenia (o 25%);
 - poczucie szczęścia (o 7%);
 - zapomnienie o problemach (o 11%);
 - nie będę w stanie przestać pić (o 2%);
 - bycie bardziej przyjaznym i towarzyskim (o 18%);
 - zrobią coś czego będą żałować (o 4%);
 - będą się świetnie bawić (o 15%).

W poniższej tabeli zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Elbląg oraz próby ogólnopolskiej z zakresu **oczekiwań wobec alkoholu**.

Uczniowie gminy Elbląg najczęściej nie są pewni lub przekonani o tym, że napicie się alkoholu pomoże im się odprężyć, poczuć szczęśliwymi, zapomnieć o problemach lub sprawi, że będą bardziej przyjaźni i towarzyscy oraz zrobią coś czego będą żalowali. Będą się świetnie bawić lub robi im się niedobrze. Uważają również, że jest zupełnie nieprawdopodobne, że z powodu picia będą mieli kłopoty z policją oraz, że nie będą potrafili przestać pić. Natomiast za prawdopodobne uważają, że alkohol zaszkodzi ich zdrowiu.

Oczekiwania wobec alkoholu		
1. Poczuję się odprężony(a)		
	Uczniowie Elbląg	Uczniowie PL
Bardzo prawdopodobne	6%	31%
Prawdopodobne	3%	40%
Nie wiadomo	41%	18%
Mało prawdopodobne	13%	7%
Zupełnie nieprawdopodobne	38%	5%
2. Będę miał kłopoty z policją		
	Uczniowie Elbląg	Uczniowie PL
Bardzo prawdopodobne	6%	6%
Prawdopodobne	16%	11%
Nie wiadomo	22%	30%
Mało prawdopodobne	19%	26%
Zupełnie nieprawdopodobne	38%	27%

3. Zaszkozi to mojemu zdrowiu

	Uczniowie Elbląg	Uczniowie PL
Bardzo prawdopodobne	25%	8%
Prawdopodobne	31%	20%
Nie wiadomo	13%	35%
Mało prawdopodobne	9%	27%
Zupełnie nieprawdopodobne	22%	10%

4. Poczuję się szczęśliwy(a)

	Uczniowie Elbląg	Uczniowie PL
Bardzo prawdopodobne	9%	17%
Prawdopodobne	6%	35%
Nie wiadomo	41%	31%
Mało prawdopodobne	13%	11%
Zupełnie nieprawdopodobne	31%	6%

5. Zapomnę o swoich problemach

	Uczniowie Elbląg	Uczniowie PL
Bardzo prawdopodobne	6%	17%
Prawdopodobne	13%	34%
Nie wiadomo	44%	26%
Mało prawdopodobne	9%	14%
Zupełnie nieprawdopodobne	28%	8%

6. Nie będę w stanie przestać pić

**Uczniowie
Elbląg**

Uczniowie PL

Bardzo prawdopodobne	3%	5%
Prawdopodobne	9%	8%
Nie wiadomo	28%	24%
Mało prawdopodobne	16%	27%
Zupełnie nieprawdopodobne	44%	36%
7. Będę miał(a) kaca		

	Uczniowie Elbląg	Uczniowie PL
Bardzo prawdopodobne	19%	15%
Prawdopodobne	6%	28%
Nie wiadomo	38%	28%
Mało prawdopodobne	9%	19%
Zupełnie nieprawdopodobne	28%	11%
8. Będę bardziej przyjazny(a) i towarzyski(a)		

	Uczniowie Elbląg	Uczniowie PL
Bardzo prawdopodobne	3%	22%
Prawdopodobne	6%	40%
Nie wiadomo	44%	25%
Mało prawdopodobne	6%	7%
Zupełnie nieprawdopodobne	41%	6%
9. Zrobię coś, czego będę żałował(a)		

	Uczniowie Elbląg	Uczniowie PL
Bardzo prawdopodobne	6%	10%
Prawdopodobne	16%	19%

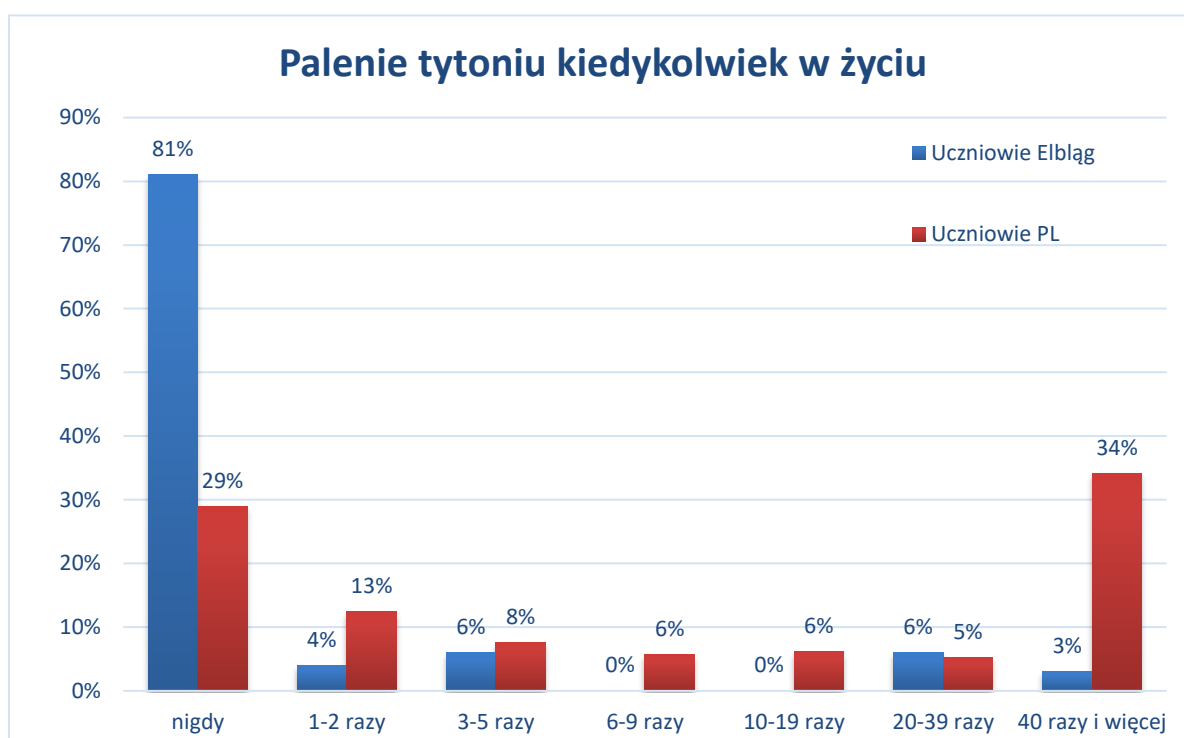
Nie wiadomo	34%	33%
Mało prawdopodobne	13%	23%
Zupełnie nieprawdopodobne	31%	16%
10. Będę się świetnie bawić		

	Uczniowie Elbląg	Uczniowie PL
Bardzo prawdopodobne	9%	25%
Prawdopodobne	9%	40%
Nie wiadomo	41%	26%
Mało prawdopodobne	6%	5%
Zupełnie nieprawdopodobne	34%	5%
11. Zrobi mi się niedobrze (będę miał(a) mdłości)		

	Uczniowie Elbląg	Uczniowie PL
Bardzo prawdopodobne	19%	9%
Prawdopodobne	16%	21%
Nie wiadomo	38%	35%
Mało prawdopodobne	6%	22%
Zupełnie nieprawdopodobne	22%	13%

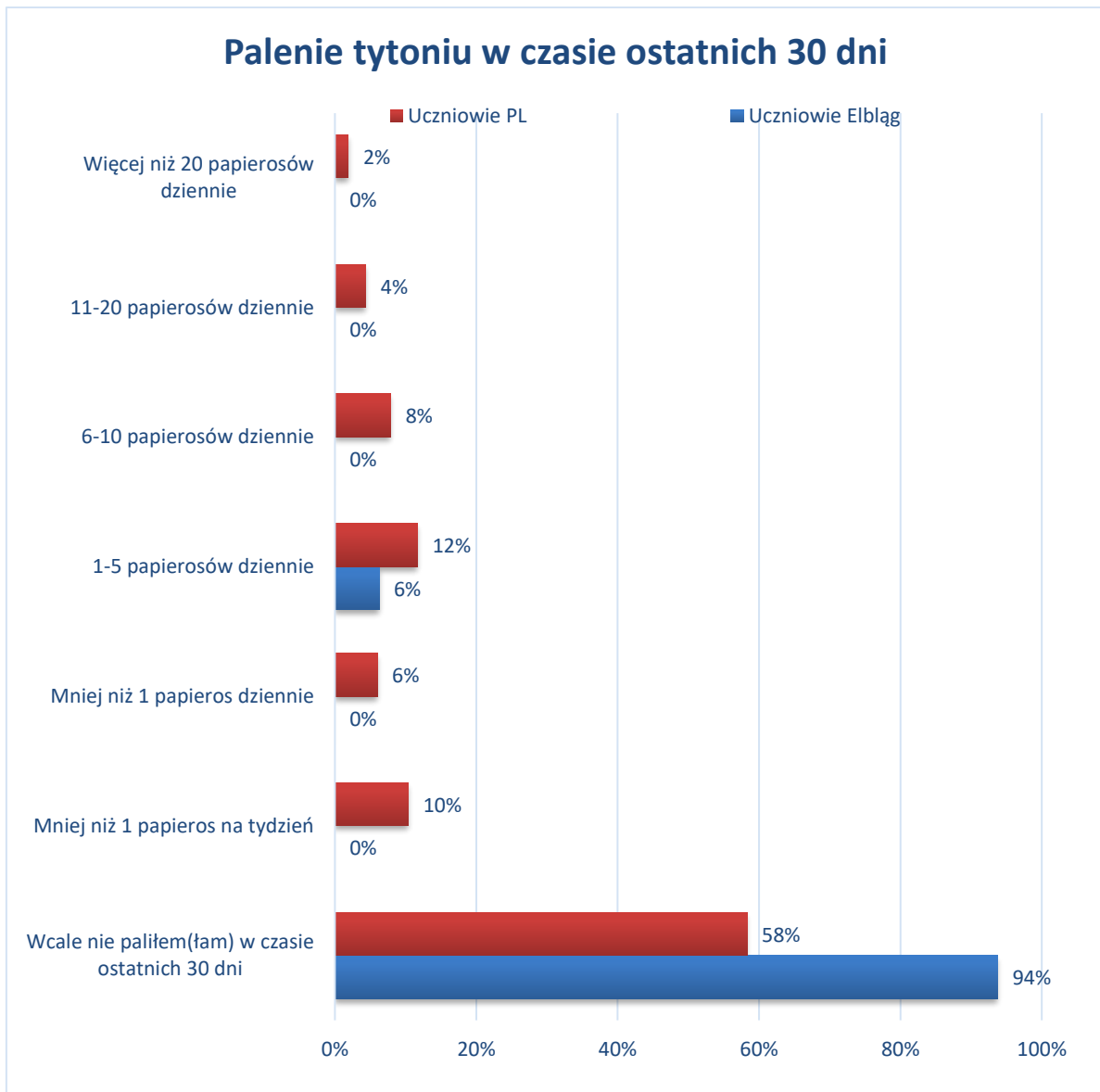
Kolejna poddana badaniu kwestia dotyczyła deklaracji uczniów na temat palenia przez nich papierosów. **81% uczniów z gminy Elbląg deklaruje, że nigdy nie paliło, jest to o 52% więcej w porównaniu do uczniów z próby ogólnopolskiej (Uczniowie PL - 29%).** Rozkład pozostałych odpowiedzi również wskazuje na to, iż **uczniowie z gminy Elbląg z reguły palą rzadziej i mniej niż młodzież z próby ogólnopolskiej.**

- **1 – 2 razy:** Uczniowie Elbląg o 9% rzadziej (Uczniowie Elbląg - 4%; Uczniowie PL – 13%);
- **3 – 5 razy:** Uczniowie Elbląg o 2% rzadziej (Uczniowie Elbląg - 6%; Uczniowie PL – 8%);
- **20 – 39 razy:** Uczniowie Elbląg o 1% częściej (Uczniowie Elbląg - 6%; Uczniowie PL – 5%);
- **40 razy i więcej:** Uczniowie Elbląg o 31% rzadziej (Uczniowie Elbląg - 3%; Uczniowie PL – 34%);

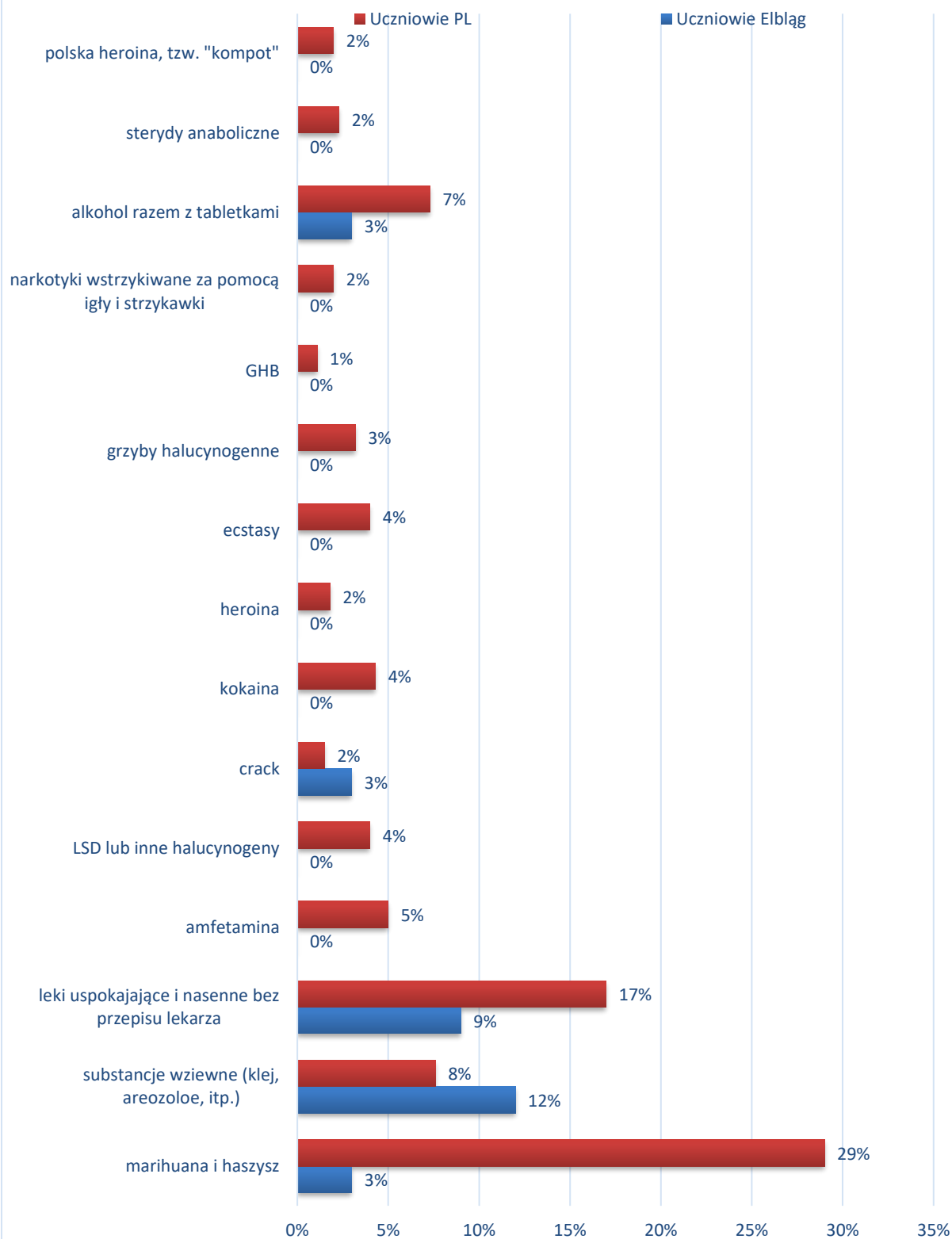
Podobne różnice ujawniają **deklaracje uczniów związane z paleniem papierosów w ciągu miesiąca przed badaniem**. Uczniowie z gminy Elbląg w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem palili rzadziej i mniej w porównaniu do swoich rówieśników z terenu całej Polski.

Struktura odpowiedzi uczniów: „**wcale nie paliłem(łam) w czasie ostatnich 30 dni**”: Uczniowie Elbląg o 36% częściej (Uczniowie Elbląg – 94%; Uczniowie PL – 58%).

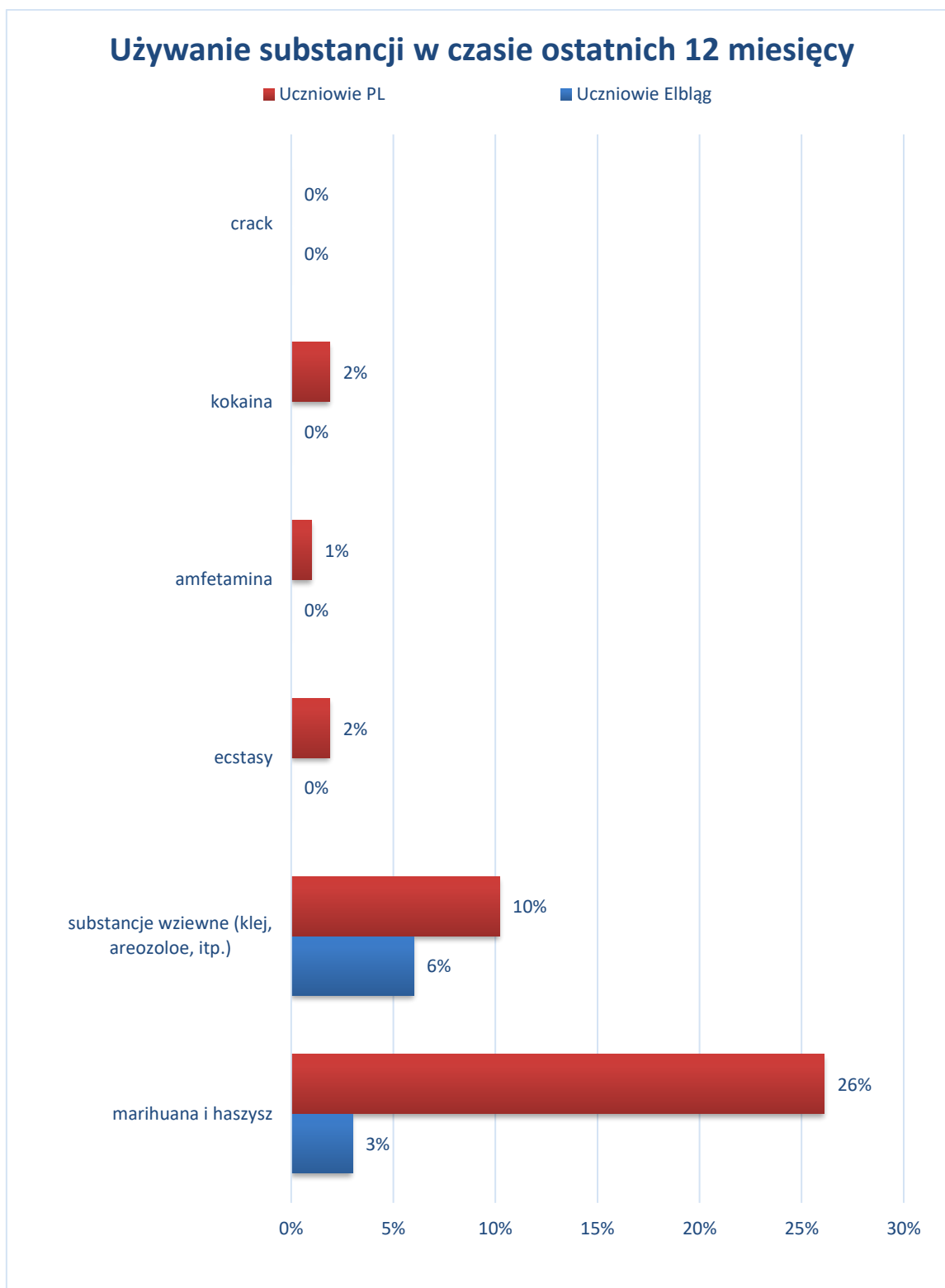

Wśród uczniów w badaniu ogólnopolskim, najpopularniejszą substancją psychoaktywną, jeśli chodzi o użycie chociaż raz w życiu, okazała się marihuana i haszysz (29%), natomiast dla uczniów gminy Elbląg są to substancje to substancje wziewne (klej, aerozole, itp.) – 12% (uczniowie PL - 8%) oraz leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza – uczniowie gminy Elbląg - 9% (uczniowie PL - 17%).

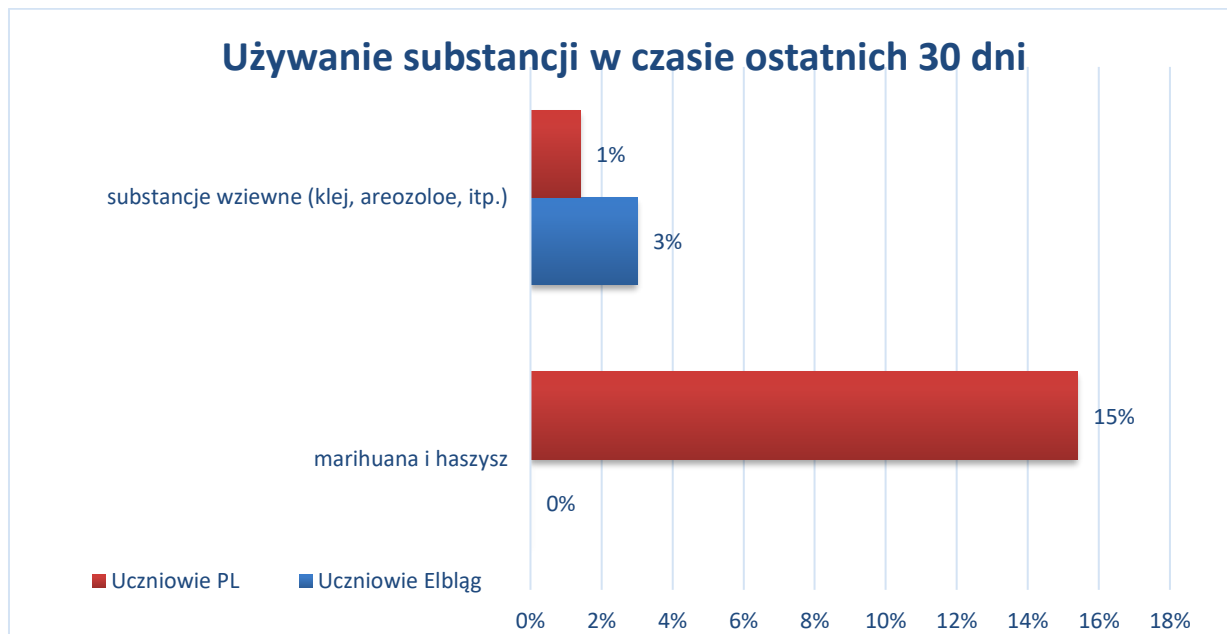
Używanie substancji kiedykolwiek w życiu

Wśród uczniów w badaniu ogólnopolskim najpopularniejszą substancją psychoaktywną, jeśli chodzi o użycie w czasie ostatnich 12 miesięcy nadal są marihuana i haszysz (26%). Uczniowie gminy Elbląg wskazują substancje wziewne (klej, aerozole, itp.) – 6%.

Wśród uczniów, w badaniu ogólnopolskim, najpopularniejszą substancją psychoaktywną, jeśli chodzi o użycie w czasie ostatnich 30 dni nadal są marihuana i haszysz (15%). Wśród uczniów gminy Elbląg tak jak w poprzednich pytaniach znajdują się na pierwszym miejscu substancje wziewne (3%).

W poniższych tabelach zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Elbląg z zakresu użycia środków psychoaktywnych.

Użycie marihuany lub haszyszu							
Uczniowie Elbląg							
	<i>Nie używałem</i>	<i>1-2 razy</i>	<i>3-5 razy</i>	<i>6-9 razy</i>	<i>10-19 razy</i>	<i>20-39 razy</i>	<i>40 razy lub więcej</i>
W życiu	97%	3%	0%	0%	0%	0%	0%
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	97%	3%	0%	0%	0%	0%	0%
W ciągu ostatnich 30 dni	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Na czerwono zaznaczono odpowiedź najczęściej wybieraną przy danym twierdzeniu.

Użycie substancji wziewnych (kleju, aerozoli itp.)

Uczniowie Elbląg							
	<i>Nie używałem</i>	<i>1-2 razy</i>	<i>3-5 razy</i>	<i>6-9 razy</i>	<i>10-19 razy</i>	<i>20-39 razy</i>	<i>40 razy lub więcej</i>
W życiu	88%	6%	3%	0%	0%	0%	3%
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	94%	3%	0%	0%	0%	3%	0%
W ciągu ostatnich 30 dni	97%	0%	3%	0%	0%	0%	0%

Na czerwono zaznaczono odpowiedź najczęściej wybieraną przy danym twierdzeniu

W przypadku używania pozostałych substancji psychoaktywnych zauważyć można odsetek młodzieży mających styczność z lekami uspokajającymi i nasennymi bez przepisu lekarza, Crackiem oraz łączeniem alkoholu z tabletkami.

**Użycie pozostałych substancji
psychoaktywnych**
(pytanie wielokrotnego wyboru)

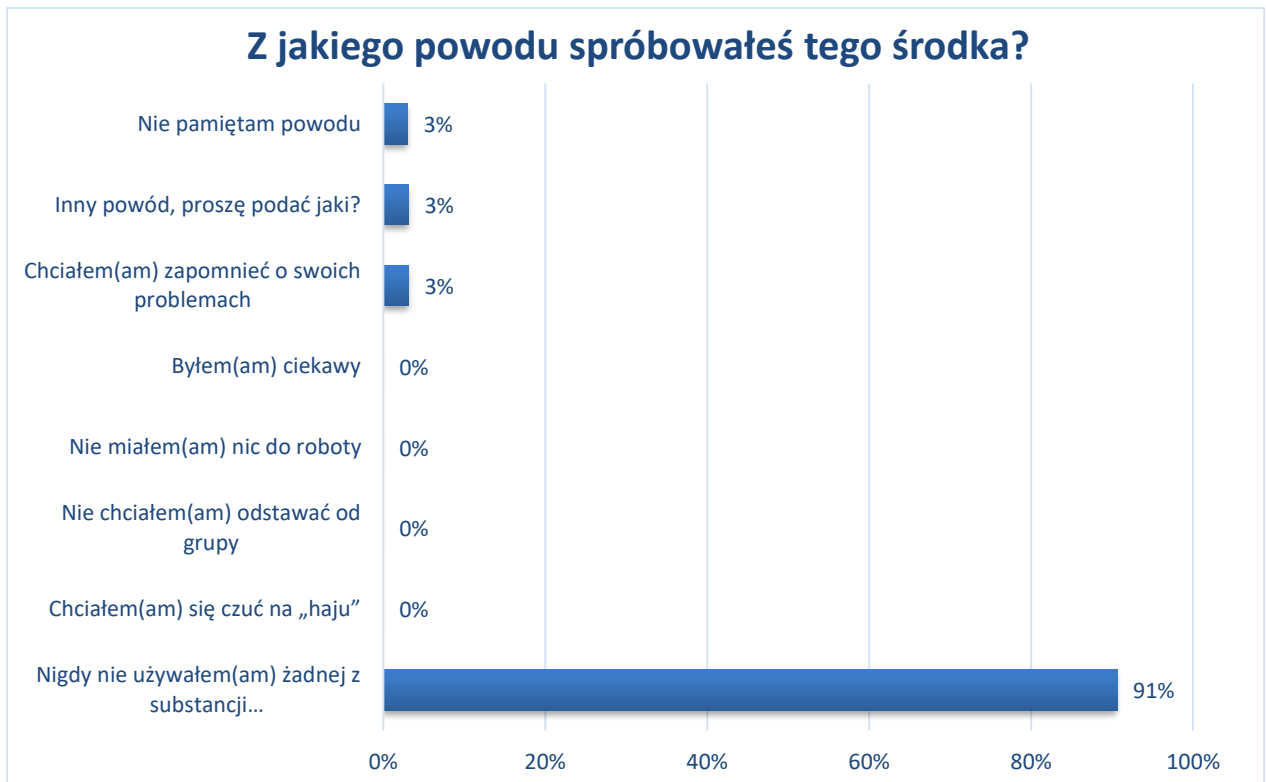
Elbląg	Uczniowie			
	<i>Nie, nigdy</i>	<i>Tak, w czasie ostatnich 30 dni</i>	<i>Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy</i>	<i>Tak, kiedykolwiek w życiu</i>
Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	91%	6%	0%	3%
Amfetamina	100%	0%	0%	0%
LSD lub inne halucynogeny	100%	0%	0%	0%
Crack	97%	0%	0%	3%
Kokaina	100%	0%	0%	0%
Heroina	100%	0%	0%	0%
Ecstasy	100%	0%	0%	0%
Grzyby halucynogenne	100%	0%	0%	0%
GHB	100%	0%	0%	0%
Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	100%	0%	0%	0%
Alkohol razem z tabletkami	97%	0%	3%	0%
Alkohol razem z marihuaną	100%	0%	0%	0%
Sterydy anaboliczne	100%	0%	0%	0%
Polska heroina, tzw. „kompot”	100%	0%	0%	0%

Pierwszą substancję psychoaktywną, jakiej użyli uczniowie w gminie Elbląg były leki uspokajające i nasenne bez zalecenia lekarza (6%), a jako źródło pozyskania odpowiedzi, że kupili od obcej osoby (3%).

Powodem spróbowania substancji psychoaktywnej dla młodzieży w gminie Elbląg było zapomnienie o problemach (3%), a 3% nie pamięta powodu.

Pierwsza użyta substancja psychoaktywna	
	Uczniowie Elbląg
Nigdy nie spróbowałem(am) żadnej z niżej wymienionych substancji	91%
Leki uspokajające lub nasenne bez zalecenia lekarza	6%
Marihuana lub haszysz	0%
LSD	0%
Amfetamina	0%
Crack	0%
Kokaina	0%
Relevin	0%
Heroina	0%
Ecstasy	0%
Grzyby halucynogenne	0%
GHB	0%
Polska heroina, czyli tzw. „kompot”	0%
"Spróbowałem(am) jakiegoś środka odurzającego, ale nie wiem, co to był za środek"	3%

Źródło pozyskania substancji psychoaktywnej podczas pierwszego użycia	
	Uczniowie Elbląg
<i>Nigdy nie używałem(am) żadnej z substancji wymienionych w pytaniu 14.</i>	91%
<i>Dostałem(am) od starszego brata lub siostry</i>	0%
<i>Dostałem(am) od starszego kolegi/koleżanki</i>	0%
<i>Dostałem(am) od kolegi/koleżanki w moim wieku lub młodszych ode mnie</i>	0%
<i>Dostałem(am) od kogoś, kogo znałem(am) ze słyszenia, ale nie osobiście</i>	0%
<i>Dostałem(am) od obcej osoby</i>	0%
<i>Braliśmy to wspólnie, w grupie przyjaciół</i>	0%
<i>Kupiłem od kolegi</i>	0%
<i>Kupiłem od kogoś znanego mi ze słyszenia, ale nie osobiście</i>	0%
<i>Kupiłem od obcej osoby</i>	3%
<i>Dostałem od jednego z rodziców</i>	0%
<i>Wziąłem z domu, bez pozwolenia rodziców</i>	0%
<i>Żadne z powyższych</i>	6%

Na zakończenie zapytaliśmy o subiektywną opinię uczniów na temat wpływu nadmiernego picia alkoholu na problemy mogące występować w życiu codziennym.

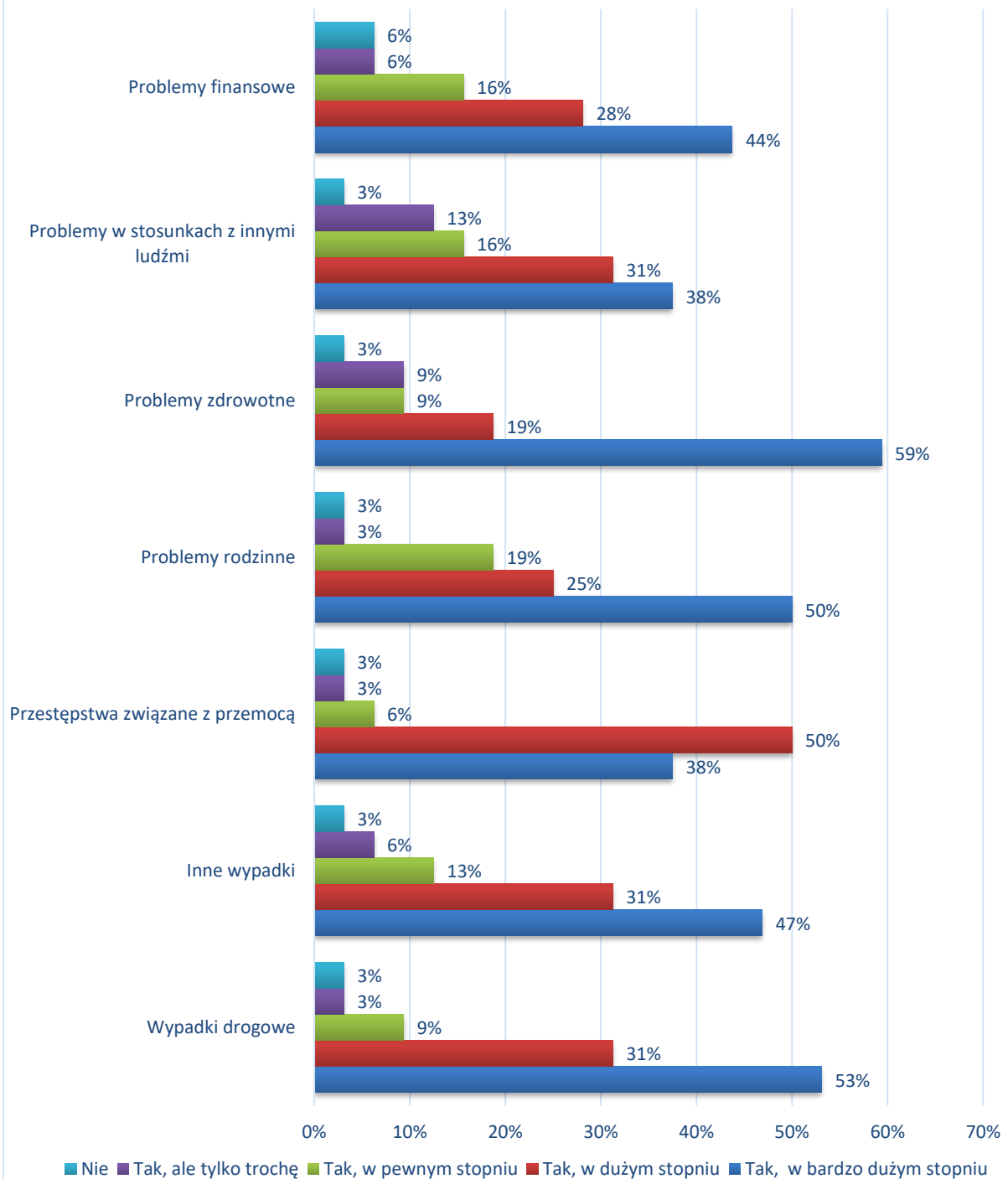
Badani uczniowie uważają, że nadmierne picie alkoholu wpływa w bardzo dużym stopniu na:

- problemy zdrowotne (59%);
- wypadki drogowe (53%);
- problemy rodzinne (50%);

a w dużym stopniu na:

- przestępstwa związane z przemocą (50%).

Jak myślisz, czy nadmierne picie alkoholu wpływa na następujące problemy?

ESPAD-PODSUMOWANIE

Picie napojów alkoholowych wśród uczniów Gminy Elbląg jest na dużo niższym poziomie w porównaniu z wynikami dla młodzieży ogólnopolskiej. Uczniowie w Gminie Elbląg nie tylko spożywają mniej alkoholu, ale również piją z umiarem napoje alkoholowe o mniejszej zawartości procentowej alkoholu. Ponadto młodzież nie tylko rzadziej sięga po alkohol niż ich rówieśnicy na terenie Polski, ale również rzadziej pali papierosy. Wskazuje to na pozytywny trend młodych ludzi wobec spożywania alkoholu i palenia papierosów.

W perspektywie wyników porównania ESPAD dla badanych uczniów konieczna wydaje się szeroka edukacja z zakresu substancji psychoaktywnych. Warto zwrócić uwagę na uzależnienia od innych substancji psychoaktywnych tj. leki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza.

ANALIZA SWOT – SZANSE I ZAGROŻENIA ORAZ MOCNE I SŁABE STRONY

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • 58% respondentów uważa, że alkohol zawarty w np. piwie jest tak samo szkodliwy jak alkohol zawarty w wódce. Świadczy to o relatywnie wysokim poziomie świadomości mieszkańców miasta na temat szkodliwości alkoholu; • łącznie 100% respondentów uważa, że kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie niewielkich ilości alkoholu; • 92% badanych twierdzi, że alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych; • 100% badanych mieszkańców nie zgadza się z tym, aby prowadzić samochód po spożyciu nawet niewielkich ilości alkoholu; • 54% respondentów uważa, że e-papierosy są tak samo szkodliwe, jak klasyczne papierosy • 100% badanych twierdzi, że nie ma w swoim otoczeniu osób przyjmujących substancje odurzające; • 100% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze; • łącznie 60% badanych sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że alkohol zawarty w piwie oraz winie 	<ul style="list-style-type: none"> • W gminie Elbląg istnieje niewielka grupa ryzyka uzależnienia od alkoholu; • Nikt z respondentów nie wie, gdzie może zgłosić się osoba uzależniona od alkoholu. • 62% badanych mieszkańców znajduje się obecnie w nikotynowym nałogu; • 49% mieszkańców przychyliła się do stwierdzeniem, że aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa; • 40% ankietowanych utożsamia przemoc z szacunkiem; • Dla 84% respondentów prawidłowe wychowanie dziecka powiązane jest z dawaniem klapsów; • 54% badanych zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizyczne hartują dziecko i pozwalają sobie lepiej radzić w przyszłości; • Nikt z respondentów nie ma pojęcia, gdzie szukać pomocy w sytuacji doświadczania przemocy w rodzinie; • 40% ankietowanych wyraża aprobatę stwierdzeniu „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać”.

<p>jest mniej groźny jak ten zawarty w wódce;</p> <ul style="list-style-type: none"> • łącznie 80% nie zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby małoletnie mają łatwy dostęp do alkoholu; • łącznie 80% sprzedawców nie uważa, aby spożywanie alkoholu pomagało w trudnych sytuacjach życiowych; • 100% badanych odpowiedziało, że prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczne; • łącznie 100% sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, że kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu; • łącznie 100% sprzedawców napojów alkoholowych w mieście uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia; • spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być bardzo rzadkim zjawiskiem; • 100% przebadanych sprzedawców przyznaje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie doszło do nieprzyjemnych zajść związanych ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu; • 85% badanych wskazało, że nigdy nie sprzedało alkoholu osobom, co do których miały podejrzenie, że są nieletnie; • 100% uczniów klas szkół podstawowych nie miało styczności z narkotykami. 	<ul style="list-style-type: none"> • 50% mieszkańców nie zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna; • Nikt z respondentów nie wie, gdzie mogą zgłosić się osoby uzależnione od hazardu; • 15% badanych sprzedawców w przypadku wątpliwości, co do wieku osoby kupującej alkohol przyznaje, że rzadko sprawdza dokumenty potwierdzające wiek; • 38% uczniów klas 7-8 wskazuje, że zakup papierosów przez osobę poniżej 18 roku życia jest raczej I bardzo łatwy; • 20% uczniów klas 7-8 wskazuje, że zakup alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia jest raczej i • bardzo łatwy;
---	--

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • większość mieszkańców miasta pije alkohol okazjonalnie; • 84% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako nie zagrażające lub nie raczej zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym; • 100% respondentów deklaruje, że nie ma w swoim otoczeniu osób, które doświadczają przemocy w rodzinie; • 92% respondentów uważa, że uzależnienie od hazardu to bardzo i dość rzadki problem w ich środowisku lokalnym; • 80% badanych nie ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego; • 30% sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany; • próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie nie są podejmowane na terenie dosyć często; • uczniowie klas 4-6 deklarują brak inicjacji nikotynowej; • 55% uczniów klas 4-6 oraz 62% uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej deklaruje, że nie są ofiarami przemocy szkolnej; • odpowiedzi uczniów pozwalają sądzić, że generalnie bardzo dobrze czują się w swojej klasie; • młodzi ludzie w większości przyjmują konstruktywne postawy. Mają świadomość szkodliwości 	<ul style="list-style-type: none"> • 2% badanych mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że „dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany”; • 66% badanych uważa, że osoby nieletnie mają łatwość w zakupie alkoholu w lokalnych sklepach; • 40% badanych wskazało, że zapaliło pierwszego papierosa w wieku 13-15 lat; • łącznie 96% mieszkańców uważa, że zjawisko uzależnienia od Internetu/komputerów jest dość i bardzo powszechne w środowisku lokalnym; • Inicjację alkoholową ma za sobą: 6% badanych uczniów klas 4-6 oraz 18% uczniów klas 7-8 • Inicjację nikotynową ma za sobą 9% uczniów klas 7-8; • wśród młodych ludzi szeroko rozpowszechniony jest mit o mniejszej szkodliwości napojów alkoholowych niskoprocentowych oraz wysoki odsetek uważa, że alkohol pomaga się wyluzować; • 19% uczniów klas 4-6 i 39% uczniów klas 7-8 doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”; • Uczniowie również często otrzymywali wiadomości z przezwiskami i obelgami (SP 4-6 – 20%; SP 7-8 – 39%), ich prywatne wiadomości zostały udostępnione

<p>alkoholu oraz substancji psychoaktywnych. Jednocześnie nie uważają, że ich spróbowanie oraz przyjmowanie jest modne wśród rówieśników ze szkoły.</p> <ul style="list-style-type: none"> • większość uczniów (SP 4-6 – 85%; SP 7-8 – 73%) nie korzystało nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach; • zdecydowana większość uczniów posiada pasję: 83% SP 4-6, 84% SP 7-8, którą są aktywności fizyczne lub artystyczne. 	<p>innej osobie (SP 4-6 - 15%; SP 7-8 - 31%) oraz doświadczyli włamania na konto (SP 4-6 - 10%; SP 7-8 - 28%);</p> <ul style="list-style-type: none"> • 15% uczniów klas 4-6 oraz 27% uczniów klas 7-8 ma za sobą doświadczenia gry hazardowej; • Wraz z wiekiem wzrasta ilość czasu spędzanego na korzystaniu z telefonu.
---	--

PODSUMOWANIE

Podsumowanie i wnioski

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w Gminie Elbląg można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców

- Za najważniejsze problemy w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali bezrobocie oraz biedę i ubóstwo. Oba obszary powodują poczucie wykluczenia ze społeczeństwa oraz utratę statusu społecznego. Projekty prowadzone w gminie powinny być ukierunkowane na aktywizację osób długo trwale niepracujących oraz wyrównanie szans edukacyjnych.
- Dorosłe pokolenie gminy Elbląg deklaruje najczęściej spożywanie alkoholu kilka razy w miesiącu (56%), jednakże istnieje niewielka grupa ryzyka uzależnienia od alkoholu. Należy zadbać o psychoedukację w tym zakresie – ryzyko i możliwe zagrożenia wynikające z częstego spożywania napojów alkoholowych.
- Niepokojący jest fakt, że 66% badanych uważa, że osoby nieletnie mają łatwość w zakupie alkoholu w lokalnych sklepach. To w kwestii osób dorosłych leży ograniczenie dostępu młodym ludziom do alkoholu oraz substancji psychoaktywnych.
- Zjawisko palenia papierosów dotyczy 62% mieszkańców. Prawie co drugi badany pali regularnie tradycyjne lub e-papierosy. Również spora część uważa, że elektroniczne papierosy są mniej szkodliwe niż tradycyjne (40%).
- Wyniki wskazują, że w gminie problem zażywania substancji psychoaktywnych nie występuje
- Społeczność gminy prezentuje rozbieżne poglądy w tematyce wychowywania dzieci z zastosowaniem przemocy. 40% respondentów uważa, że dziecko powinno bać się rodziców, a 54% zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizycznych hartuje dziecko i pozwala sobie lepiej radzić w

przyszłości. Uzyskane wyniki wskazują na konieczność edukacji mieszkańców na temat specyfiki przemocy.

- Cyberprzemoc w lokalnej społeczności występuje, aczkolwiek nie na dużą skalę. Dane związane są z subiektywnym oszacowaniem uzależnienia od komputerów lub Internetu w środowisku lokalnym są niepokojące: 96% określa je jako bardzo i dość powszechne. Wskazuje to na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych oraz sposobów racjonalnego korzystania z nowych technologii.

Badania sprzedawców napojów alkoholowych

- Sprzedawcy, podobnie jak dorosła społeczność gminy wydają się raczej ulegać najpopularniejszym mitom dotyczącym spożywania alkoholu. 60% badanych uważa, bowiem, że alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny.
- Sprzedawcy raczej opowiadają się za tym, aby osoby niepełnoletnie nie miały możliwości spożywania alkoholu, a 70% sprzedawców uważa, że dostęp do alkoholu powinien być kontrolowany.
- Ankieta wykazała, że próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie zdarzają się kilka razy w miesiącu (50%), a 15% deklaruje, że kilka razy zdarzyło się im sprzedać alkohol osobie nieletniej. Należy zwrócić uwagę i uświadomić sprzedawców, jakie są konsekwencje sprzedaży alkoholu osobom nieletnim.
- Sprzedawcy oceniają kontrolę sprzedaży napojów alkoholowych w większości jako raczej i bardzo dobrą.

Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży

- Wraz z wiekiem badanych uczniów wzrasta odsetek młodych uczniów eksperymentujących z alkoholem oraz papierosami. Jako okoliczności uczniowie wskazują przede wszystkim spotkania z rodziną oraz ze znajomymi, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby. Alkohol to substancja, do której dostęp dla uczniów, w porównaniu do narkotyków czy dopalaczy, jest zdecydowanie łatwiejszy. Jego spożywanie jest też powszechnie

tolerowane, traktowane, jako element tradycji czy kultury, a wręcz nieodłączny element wielu życiowych wydarzeń — niestety często osoby dorosłe nie widzą problemu w tym, że akceptują włączanie w ten „zwyczaj” osób niepełnoletnich. W związku z tym warto organizować kampanie informacyjne czy specjalne wydarzenia o charakterze profilaktycznym, prowadzone przez specjalistów, skierowane do ogółu mieszkańców, podczas których będą mieli oni okazję zapoznać się ze specyfiką problemów i sposobami ich przeciwdziałania. Jeśli uczniowie nie otrzymują informacji od osób dorosłych, że tego typu zachowania nie powinny być akceptowane, mogą zacząć z biegiem czasu włączać je, mniej lub bardziej świadomie, w repertuar własnych zachowań. Niebagatelna rola w przeciwdziałaniu tego typu sytuacjom przypada szkołom i nauczycielom mających kontakt z rodzicami, ale także władzom samorządowym, które mogą postarać się włączać w lokalne programy przeciwdziałania problemom uzależnień oddziaływania skierowane na edukację i promocję zachowań pożądanych u rodziców oraz pozostałych mieszkańców miasta. Grupa rówieśnicza stanowi nieodłączny element prawidłowego rozwoju społecznego nastolatków, dzięki której nabywają umiejętności komunikacyjnych, empatii, pracy w grupie itp. Ważne przy tym, by środowisko szkolne, rodzinne itd. umożliwiała młodym ludziom spędzanie wolnego czasu w sposób, który będzie dla nich bardziej atrakcyjny niż np. wspólne picie alkoholu. Warto, więc zadbać o dostępność zajęć sportowych oraz rozwijających inne pasje i hobby oraz organizację różnego rodzaju akcji i wydarzeń, które będą mogły być alternatywą dla spotkań „zakrapianych” alkoholem czy innymi używkami (należy tutaj zaznaczyć, że spotkania ze znajomymi stanowią dla prawie połowy uczniów główny sposób spędzania wolnego czasu). Równie przydatne będzie organizowanie szkolnych warsztatów, podczas których młodzież będzie mogła wspólnie wypracowywać pożądane postawy wobec zagrożeń.

- Młodzi ludzie najczęściej deklarują spożywanie piwa (tutaj warto zaznaczyć, że zauważalna część młodych ludzi jest przekonana o prawdziwości mitu jakoby alkohol w piwie był „słabszy”). Większość młodych ludzi przyjmuje konstruktywne postawy wobec substancji psychoaktywnych i ma świadomość ich szkoldiwości.

- Wyniki badań wskazują, wśród młodych ludzi problem substancji psychoaktywnych, tj. narkotyków i dopalaczy nie występuje, a wyniki dotyczące nastawienia uczniów wobec brania narkotyków i dopalaczy są dobrze rokujące, ponieważ w większości uczniowie nie zgadzają się lub raczej nie zgadzają się, by było to normalne dla osób w ich wieku. Nie uważają również, że dopalacze są mniej szkodliwe oraz istnieje mniejsze prawdopodobieństwo uzależnienia się.
- Uczniowie przyznają, że doświadczają w szkole przemocy w różnorodnych formach (fizycznej bądź psychicznej). Otrzymane wyniki mogą posłużyć za zachętę do organizowania szkolnych warsztatów, podczas których dzieci i młodzież będą miały okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy. Należy także ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci i młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy, jako rozwiązania codziennych problemów.
- Porównując odpowiedzi uczniów na temat korzystania z komputera, telewizji oraz telefonu, zauważyć można, że wraz z wiekiem zwiększa się ilość czasu spędzanego na telefonie. Dodatkowo jeżeli zsumować czas korzystania z tych urządzeń w praktyce może to oznaczać, że po przyjściu ze szkoły korzystanie z komputera, telewizji i telefonu jest dla nich jedyną formą spędzania czasu. Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak, aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po mało oferujących stronach internetowych. Samo korzystanie z komputera może być bardzo pożyteczne dla młodych ludzi, ale należy pomóc im w wyborze odpowiednich stron i portali. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.
- Wyniki uczniów dotyczące zagrożeń związanych z nowymi technologiami (doświadczenia w zakresie cyberprzemocy) wskazują na konieczność edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych, ale także profilaktyki zachowań agresywnych i nauki polubownego rozwiązywania konfliktów rówieśniczych w przestrzeni wirtualnej.

- Istnieje niewielka grupa ryzyka uzależnienia od hazardu, 15% SP 4-6 oraz 27% SP 7-8 ma za sobą doświadczenie gry hazardowej. Należy zadbać o psychoedukację w tym zakresie – ryzyko i możliwe zagrożenia wynikające z tego typu rozrywki.
- Zdecydowana większość uczniów deklaruje, że posiadanie pasji, dodatkowo uczniowie niejednokrotnie wskazali aktywności sportowe takie jak granie w piłkę nożną, ręczną, koszykówkę czy jazdę na rowerze lub hulajnodze. Stwarzanie młodym ludziom możliwości uczestnictwa w alternatywnych formach aktywności w czasie wolnym może okazać się jedną z wartościowych, uzupełniających strategii w konstruowaniu działań profilaktycznych – sport jako alternatywa uzależnień. W odniesieniu do takich założeń, skuteczna profilaktyka uzależnień ma na celu uczenie młodych ludzi konstruktywnego radzenia sobie z trudnymi emocjami, nie poprzez używanie narkotyków i alkoholu czy też zachowania agresywne, ale przez kształcenie prozdrowotnych postaw już od najmłodszych lat.

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ:

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania²¹. Dzieci i młodzież są, więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu²². Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka²³:

CZYNNIKI RYZYKA

- 1) przemoc rówieśnicza
- 2) odrzucenie przez rówieśników
- 3) słaba więź ze szkołą
- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
- 6) niepowodzenia szkolne

²¹ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

²² Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

²³ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health*. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra

CZYNNIKI CHRONIĄCE

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*²⁴.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy²⁵.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmocnienie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów klas I-II”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o charakterze ogólnym.** Mianowicie:

- nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmocnienie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;
- do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących młodzież przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych; aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z

²⁴ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/slownik_terminow.pdf (dostęp: 28.10.2017).

²⁵ Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła.*

rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których dziecko spędza czas wolny.

- efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresu adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;
- wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli uczących w gimnazjum powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wspierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości”²⁶;
- działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnym i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić²⁷:

²⁶ K. Ostaszewski, A. Rustecka-Krawczyk, M. Wójcik, *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów: klasy I-II*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, s. 52.

²⁷ A. Jaros, R. Jaros, *Czynniki ryzyka i czynniki chroniące związane z zachowaniami problemowymi – przegląd badań przeprowadzonych w Polsce [w:] Zapobieganie wykluczeniu z systemu edukacji dzieci i młodzieży*

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;
- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.